

UCHWAŁA NR 6860/23
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
Z DNIA 5 KWIETNIA 2023 ROKU

W SPRAWIE:

przyjęcia Raportu monitoringowego z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+

NA PODSTAWIE:

art. 41 ust. 2 pkt 4a ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 2094) uchwała się, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się Raport monitoringowy z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Marszałkowi Województwa Świętokrzyskiego.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

MARSZAŁEK
WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

ANDRZEJ BĘTKOWSKI

(dokument podpisano elektronicznie)

Załącznik do uchwały nr 6860/23
Zarządu Województwa Świętokrzyskiego
z dnia 5 kwietnia 2023 r.

WOJEWÓDZTWO
ŚWIĘTOKRZYSKIE

Raport monitoringowy z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+

Kielce, kwiecień 2023 r.

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	2
1. WSTĘP	3
2. UWARUNKOWANIA REALIZACJI SRWŚ 2030+	5
3. ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO W OPARCIU O WYBRANE WSKAŹNIKI	9
GOSPODARKA	9
DEMOGRAFIA	17
ŚRODOWISKO	23
4. SYSTEM REGIONALNYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH	28
5. REALIZACJA SRWŚ 2030+ W OPARCIU O PRZYJĘTY SYSTEM WSKAŹNIKÓW	36
MISJA	44
Cel 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZIE	45
Cel 2. PRZYJAZNY DLA ŚRODOWISKA I CZYSTY REGION	46
Cel 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI	48
Cel 4. SPRAWNE ZARZĄDZANIE REGIONEM	50
6. TERYTORIALNY WYMIAR SRWŚ 2030+	51
7. PRZEDSIĘWZIĘCIA STRATEGICZNE I INNE KLUCZOWE PROJEKTY	63
MONITORING PRZEDSIĘWZIĘĆ STRATEGICZNYCH W RAMACH CELU 1	64
- INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZIE	64
MONITORING PRZEDSIĘWZIĘĆ STRATEGICZNYCH W RAMACH CELU 2	73
- PRZYJAZNY DLA ŚRODOWISKA I CZYSTY REGION	73
MONITORING PRZEDSIĘWZIĘĆ STRATEGICZNYCH W RAMACH CELU 3	79
- WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI	79
MONITORING PRZEDSIĘWZIĘĆ STRATEGICZNYCH W RAMACH CELU 4	98
- SPRAWNE ZARZĄDZANIE REGIONEM	98
8. WYKORZYSTANIE FUNDUSZY UE W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM W RAMACH PERSPEKTYWY FINANSOWEJ NA LATA 2014-2020	105
9. PODSUMOWANIE	111

1. WSTĘP

W dniu 29 marca 2021 roku Sejmik Województwa Świętokrzyskiego podjął Uchwałę Nr XXX/406/21 w sprawie przyjęcia *Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ (dalej: Strategia, SRWŚ 2030+)*. Jest to najważniejszy dokument samorządu województwa określający obszary, cele i kierunki polityki rozwoju regionu, stanowiący punkt wyjścia do przygotowania pozostałych regionalnych dokumentów strategicznych i operacyjnych.

Podstawowym warunkiem efektywnej realizacji zapisów *Strategii* jest sprawnie funkcjonujący system monitorowania i oceny, który umożliwi bieżącą obserwację efektów programów i polityk prowadzonych przez samorząd województwa, wprowadzenie koniecznych zmian oraz zapobieganie zagrożeniom. Monitoring, jako integralna część procesu zarządzania strategicznego, polega na systematycznym zbieraniu informacji dotyczących działań rozwojowych, przetwarzaniu oraz analizie i interpretacji danych, które pozwalają na ocenę stanu wdrażania *Strategii*.

Zgodnie z zapisami *SRWŚ 2030+*, podstawowym elementem monitorowania *Strategii* jest *Raport monitoringowy z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ (dalej: Raport)*, opracowywany w cyklu dwuletnim na podstawie danych pochodzących ze statystyki ogólnej (GUS, Bank Danych Lokalnych), informacji zebranych w ramach Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego oraz danych od podmiotów zewnętrznych współrealizujących *Strategię*. Za opracowanie *Raportu* odpowiedzialny jest Zarząd Województwa Świętokrzyskiego. Koordynatorem prac związanych z przygotowaniem *Raportu* jest departament właściwy ds. polityki regionalnej UMWS. *Raport* - jako dokument informacyjny, po przyjęciu przez Zarząd, przedstawiony będzie Sejmikowi Województwa Świętokrzyskiego oraz partnerom społeczno-gospodarczym.

Niniejszy *Raport* jest pierwszym dokumentem przedstawiającym informacje w zakresie realizacji *Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+*. Został przygotowany przez Departament Inwestycji i Rozwoju UMWS na podstawie materiałów pochodzących od departamentów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych, jednostek samorządu terytorialnego, administracji rządowej, instytucji naukowych oraz partnerów społecznych i gospodarczych z terenu województwa świętokrzyskiego.

Generalnie, informacje zaprezentowane w *Raporcie* obejmują okres od 29 marca 2021 roku (data przyjęcia przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego obowiązującej *Strategii*) do 31 grudnia 2022 roku. Należy wskazać, że istotnym elementem ograniczającym możliwość oddania pełnego obrazu i poziomu rozwoju regionu świętokrzyskiego jest co najmniej roczne przesunięcie w publikacjach danych statystycznych, wynikające ze sposobu gromadzenia i udostępniania danych przez Główny Urząd Statystyczny. Analiza wskaźników zawarta w części 3. i 5. *Raportu* zawiera możliwie najaktualniejsze dane, zaczerpnięte z baz statystyki publicznej. Ponadto, w celu rzetelnego opisanie przyjętych wskaźników, okres badania został oparty o wcześniejsze lata wraz ze wskazanymi w *SRWŚ 2030+* wartościami bazowymi.

W swojej strukturze, *Raport* składa się z dziewięciu części.

We wstępie zaprezentowane zostały merytoryczne podstawy opracowania tego dokumentu.

W części 2. przedstawione zostały kluczowe uwarunkowania mające wpływ na realizację *SRWŚ 2030+*. Celem tego rozdziału jest ukazanie zewnętrznego otoczenia determinującego rozwój województwa.

Część 3. zawiera opis sytuacji regionu w oparciu o podstawowe wskaźniki makroekonomiczne odnoszące się do głównych celów wyznaczonych w *Strategii*. Analiza zawiera możliwie najaktualniejsze dane zaczerpnięte z Banku Danych Lokalnych oraz dostępnych publikacji Głównego Urzędu Statystycznego, a także innych wiarygodnych źródeł.

W części 4. przedstawiona została informacja na temat realizacji dokumentów wykonawczych samorządu województwa (programów i planów) będących jednym z najważniejszych instrumentów wdrażania celów *Strategii*.

W części 5. zaprezentowano analizę wskaźnikową oraz ocenę stopnia realizacji celów strategicznych i operacyjnych. Scharakteryzowane zostały wartości i trendy zmiany wartości wskaźników przyszerogowanych do poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych *SRWŚ 2030+*.

W części 6. przedstawiona została informacja na temat obszarów strategicznych interwencji województwa świętokrzyskiego oraz działań podejmowanych na tych terenach.

Część 7. dotyczy przedsięwzięć strategicznych i innych istotnych projektów realizowanych przez Samorząd Województwa, władze centralne, samorządy lokalne i podmioty prywatne, mające znaczący wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy regionu.

W części 8. zaprezentowane zostały dane dotyczące programów operacyjnych współfinansowanych ze środków europejskich, realizowanych na terenie województwa świętokrzyskiego w okresie obowiązywania *SRWŚ 2030+*.

Raport został zakończony podsumowaniem, w którym zawarto wnioski z wykonania celów *SRWŚ 2030+*.

2. UWARUNKOWANIA REALIZACJI SRWŚ 2030+

Polityka rozwoju każdego regionu realizowana jest w określonym kontekście społeczno-gospodarczym, kształtowanym przez uwarunkowania zewnętrzne o charakterze krajowym i międzynarodowym. Do najważniejszych zagadnień determinujących możliwości rozwoju województwa świętokrzyskiego w 2021 i 2022 roku należały pandemia COVID-19 oraz konflikt zbrojny w Ukrainie.

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ została przyjęta w czasie, kiedy kontynuowano walkę ze skutkami **pandemii COVID-19**, która wywarła negatywny wpływ na społeczeństwo i gospodarkę na całym świecie, spowalniając procesy rozwojowe w większości obszarów. Pomimo faktu, że nastąpiły poważne utrudnienia w wielu aspektach funkcjonowania sfery publicznej i gospodarczej, postrzegany całościowo wpływ pandemii na gospodarkę nie okazał się destrukcyjny w takim stopniu, jak mogło wydawać się jeszcze w 2020 r. Należy jednak podkreślić, że wiele branż gospodarki poniosło bardzo duże straty, przede wszystkim w wyniku wprowadzanych obostrzeń i restrykcji, mających na celu ochronę życia i zdrowia mieszkańców. Do tych branż należą m.in. transport pasażerski, branża targowo-wystawiennicza i eventowa, usługi gastronomiczne i zakwaterowanie, jak również inne usługi opierające się na bezpośrednim kontakcie z klientem. Wiele firm było zmuszonych do dokonania znaczących zmian w sposobie funkcjonowania, czy poszukiwania nowych segmentów rynku. W drugiej połowie 2021 roku nastąpiło pozytywne odbicie w większości sektorów gospodarki, choć należy mieć na względzie fakt, iż społeczne i gospodarcze następstwa pandemii będą jeszcze z pewnością odczuwalne przez wiele lat.

W 2021 i 2022 roku Zarząd Województwa Świętokrzyskiego realizował szereg działań zmierzających do niwelowania skutków pandemii COVID-19. Na przeciwdziałanie jej społeczno-gospodarczym skutkom we wspomnianych latach przeznaczono w ramach **Świętokrzyskiej Tarczy Antykryzysowej** 457 mln zł z RPOWŚ 2014-2020. Dzięki temu realizowano przedsięwzięcia, których celem była pomoc placówkom ochrony zdrowia w walce z koronawirusem, wsparcie przedsiębiorców w zachowaniu płynności finansowej, utrzymaniu zatrudnienia oraz wsparcie rynku pracy i samozatrudnienia.

W lutym 2022 roku Rosja wywołała konflikt zbrojny z Ukrainą. Wydarzenie to wywołało ogromny kryzys humanitarny i masową falę uchodźców, którzy przybyli do Polski. **Konflikt zbrojny w Ukrainie** postawił nasz kraj i region w obliczu niespotykanego dotąd wyzwania, któremu należało stawić czoła. Jednym z nich był napływ ukraińskiej ludności już od pierwszych dni wojny. Mieszkańcy województwa świętokrzyskiego bardzo szybko odnaleźli się w nowej rzeczywistości, udzielając wsparcia tysiącom obywateli Ukrainy. Jednocześnie Zarząd Województwa podjął decyzję o uruchomieniu pomocy finansowej w ramach projektu własnego pod nazwą „**Świętokrzyskie dla Ukrainy**”. Całkowita wartość projektu to 22 840 000 zł. Przedsięwzięcie realizowane jest przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 w partnerstwie z samorządami pięciu powiatów: kieleckim, włoszczowskim, skarżyskim, starachowickim, gminą Kielce oraz przy udziale Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach. Jego celem jest wsparcie, aktywizacja społeczna oraz zawodowa, adaptacja do warunków społeczno-kulturowych obywateli Ukrainy, którzy przybyli w związku z wojną. Wsparciem w ramach projektu zostały objęte osoby dorosłe w wieku aktywności zawodowej, zamieszkujące na terenie województwa świętokrzyskiego, a także dzieci oraz osoby starsze z ich najbliższego otoczenia. Wsparcie na rzecz Ukrainy w ramach RPOWŚ 2014-2020 to także 17,4 mln zł wynegocjowane z Komisją Europejską przeznaczone na wyposażenie placówek edukacyjnych oraz zapewnienie warunków mieszkalnych dla osób uciekających z Ukrainy wyniku działań zbrojnych.

Całkowita wartość środków przeznaczonych na wsparcie obywateli Ukrainy z budżetu województwa oraz RPOWŚ 2014-2020 to łącznie ok. 40,2 mln złotych.

Wydarzenia ostatniego roku spowodowały **drastyczny wzrost cen energii**, co z kolei przełożyło się na destabilizację gospodarek praktycznie wszystkich krajów europejskich. Dla województwa świętokrzyskiego oznacza to konieczność przyspieszenia transformacji energetycznej. Według wielu opinii, najbardziej optymalnym rozwiązaniem jest zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, co jest zgodne z polityką klimatyczną UE, dotyczącą szybszego odchodzenia od paliw kopalnych. W tym kontekście, aktualny jest wyznaczony w *SRWŚ 2030+* cel strategiczny - *Przyjazny dla środowiska i czysty region*, w ramach którego zaplanowane zostały działania ukierunkowane na rozwój infrastruktury energetycznej. Działania będą obejmowały usprawnienie systemów ciepłowniczych, gazowych i elektroenergetycznych, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w gospodarce, sferze publicznej i mieszkalnictwie oraz zwiększenie efektywności energetycznej i zarządzania energią. W nowym programie regionalnym *Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027* na realizację działań związanych z produkcją energii i ciepła z OZE oraz zwiększenie efektywności energetycznej przeznaczono łącznie ponad 200 mln EUR.

Wzrost cen energii i innych produktów jest przyczyną rosnącej **inflacji**, która powoduje niepewność w budżetach rodzinnych, firmowych i samorządowych. Dane Głównego Urzędu Statystycznego wskazują, że ceny towarów i usług konsumpcyjnych w grudniu 2022 r. wzrosły rok do roku o 16,6 %, a największy wpływ na wskaźnik cen miały wyższe ceny w zakresie żywności. Prognozy ekonomistów Banku Światowego na 2023 rok nie są niestety optymistyczne – prawdopodobnie nastąpi zdecydowane spowolnienie polskiej gospodarki¹.

Zagrożenia, takie jak pandemia COVID-19, wojna w Ukrainie oraz związane z nią masowe migracje, kryzys na rynku surowców strategicznych, zakłócenia w łańcuchach dostaw i presja inflacyjna, wywołują dużą niepewność w planowaniu w dłuższej perspektywie. Mimo zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej na poziomie regionalnym, krajowym i ogólnosiwiatowym wskazane w *Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+* cele strategiczne, operacyjne oraz kierunki działań nadal pozostają aktualne i pozwalają na realizację wizji województwa świętokrzyskiego. **W czasie trwającego obecnie kryzysu jeszcze większego znaczenia nabiera konieczność budowy silnego regionu opartego na czterech strategicznych celach jakimi są: gospodarka, środowisko, kapitał ludzki i społeczny oraz sprawne zarządzanie regionem.**

Należy pamiętać, że do istotnych czynników wpływających na funkcjonowanie województw należą działania podejmowane na poziomie centralnym, wynikające z polityki regionalnej państwa.

Nowelizacja ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (uzppr) z 13 listopada 2020 r. wprowadziła **zmiany formalno-prawne dotyczące systemu zarządzania rozwojem**. Pojawiły się nowe rozwiązania, takie jak koncepcja rozwoju kraju, kontrakt programowy i sektorowy, porozumienie terytorialne, strategia rozwoju gminy czy strategia rozwoju ponadlokalnego.

¹ Bank Światowy: www.worldbank.org/pl/news/press-release/2023/01/10/global-economic-prospects

Obecnie w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej trwają prace nad „**Koncepcją Rozwoju Kraju 2050**” (KRK) - głównym dokumentem wyznaczającym długoterminowe scenariusze rozwoju Polski, który ma zostać uchwalony do końca 2023 r. Następnie zaktualizowana zostanie średniookresowa strategia rozwoju kraju wraz ze strategiami zintegrowanymi.

Zgodnie z nowelizacją uzppr, strategia rozwoju województwa pełni wiodącą rolę w zakresie planowania działań rozwojowych w regionie, zarówno w zakresie społecznym, gospodarczym, jak i przestrzennym. Do strategii wojewódzkiej wprowadzono model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie. Docelowo z porządku prawnego zostaną usunięte plany zagospodarowania przestrzennego województw, a jedynym dokumentem zintegrowanym na poziomie województwa będzie strategia rozwoju województwa. **Samorządy województw do końca 2025 r. mają czas na opracowanie strategii rozwoju województw, uwzględniających model struktury funkcjonalno-przestrzennej.**²

Nowelizacja uzppr, wprowadziła również istotne zmiany wpływające na rozwój lokalny. Prawnie umocowano (w ustawie o samorządzie gminnym) **strategię rozwoju gminy** oraz wprowadzono możliwość przygotowywania **strategii rozwoju ponadlokalnego**. Obie te strategie nie są obligatoryjne, ale dają możliwość przygotowania dokumentów integrujących problematykę społeczną, gospodarczą i przestrzenną. Zgodnie z zapisami ustawy, w procesie opracowania strategii rozwoju gminy bądź ponadlokalnej, istnieje obowiązek przedłożenia projektu strategii zarządowi województwa w celu wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa. Do końca 2022 roku Zarząd Województwa Świętokrzyskiego wydał 35 opinii dotyczących spójności strategii gminnych i ponadlokalnych z *Planem Zagospodarowania Przestrzennego oraz Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+*.

Warto w tym miejscu podkreślić również rolę **uwarunkowań europejskich**, ponieważ środki polityki spójności UE stanowią istotne źródło finansowania polityki rozwoju regionu.

W 2021 i 2022 roku trwały intensywne prace nad przygotowaniem projektu programu regionalnego na lata 2021-2027 Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego. W opracowanie nowego programu regionalnego zaangażowane były nie tylko departamenty Urzędu Marszałkowskiego. Zarząd Województwa powołał Grupy robocze, w skład których weszli przedstawiciele różnych środowisk, szerokiego grona interesariuszy z sektora publicznego, partnerów społeczno-gospodarczych i świata nauki. Miały one za zadanie merytorycznie wesprzeć Zarząd w wypracowaniu optymalnych zapisów projektu programu regionalnego na lata 2021-2027.

Dokument ten został następnie poddany szerokim konsultacjom społecznym, przeprowadzonym w okresie od września do listopada 2021 roku. Zorganizowano spotkania w każdym powiecie, umożliwiając udział w nich zarówno stacjonarnie, jak i w formule on-line. Uczestniczyło w nich około 1600 osób. Łączna liczba spotkań, podczas których prezentowano założenia nowego programu, przekroczyła 50. W wyniku przeprowadzonych konsultacji zgłoszono 583 wnioski i propozycje do zapisów projektu programu regionalnego.

² *Diagnoza systemu zarządzania rozwojem Polski – główne wnioski i rekomendacje*, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa 2022.

Sprawne przeprowadzenie prac przygotowawczych umożliwiło przekazanie przez Zarząd Województwa projektu programu Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego do Komisji Europejskiej w dniu 15 marca 2022 r., co zapoczątkowało etap formalnych negocjacji programu.

W dniu 7 grudnia 2022 r. Komisja Europejska wydała decyzję zatwierdzającą program regionalny, którego budżet wyniesie 1 mld 456 mln EUR. Środki unijne wdrażane w perspektywie 2021-2027 w ramach programu regionalnego skierowane będą przede wszystkim na rozwój przedsiębiorczości i infrastruktury, poprawią czystość wód i powietrza oraz służyć będą przedsięwzięciom społecznym i edukacyjnym.

3. ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO W OPARCIU O WYBRANE WSKAŹNIKI

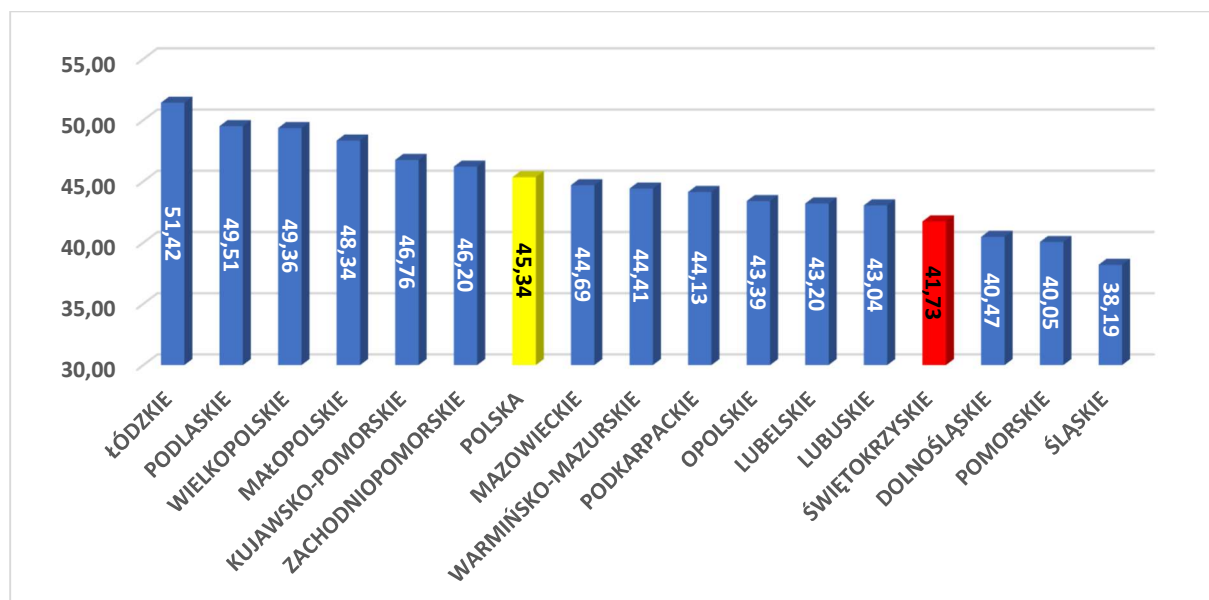
W niniejszym rozdziale raportu skupiono się na przedstawieniu sytuacji społeczno-gospodarczej regionu w oparciu o podstawowe wskaźniki statystyczne. Analiza zawiera możliwie najaktualniejsze dane (według dostępności na czas przygotowania Raportu) zaczerpnięte z Banku Danych Lokalnych oraz dostępnych publikacji Głównego Urzędu Statystycznego, a także innych wiarygodnych źródeł, dla których możliwa była agregacja danych na poziomie województw. Opisywane dane obejmują okres ostatnich dziesięciu lat, a jako rok bazowy przyjęto 2012 rok. Opracowanie w syntetycznym ujęciu obejmuje charakterystykę społeczno-gospodarczą województwa na tle kraju oraz pozostałych regionów Polski.

GOSPODARKA

Według najbardziej aktualnych danych udostępnionych przez Główny Urząd Statystyczny wartość **wytworzonego krajowego PKB** w 2020 r. wynosiła 2 337 672 mln zł, z czego w świętokrzyskim zostało wyprodukowane 2,31% (co stanowi 53 970 mln zł). We wszystkich województwach odnotowano w stosunku do roku 2012 wzrost PKB (w kraju o 714 230 mln zł, a w świętokrzyskim o 13 661 mln zł). Najwyższy wzrost dynamiki PKB, w latach 2012-2021 odnotowano w województwie małopolskim 52,14%, przy średniej krajowej 43,99%. W województwie świętokrzyskim dynamika analizowanego wskaźnika wyniosła 33,89%.

W opisywanym przedziale czasowym **PKB na 1 mieszkańca** w Polsce wzrosło z 42 130 zł w 2012 r., do 61 231 zł w 2020 r. (wzrost wyniósł 45,34%). Region świętokrzyski charakteryzował się dynamiką wzrostu na poziomie 41,73% (wzrost z 31 602 zł w 2012 r., do 44 789 zł w 2020 r.).

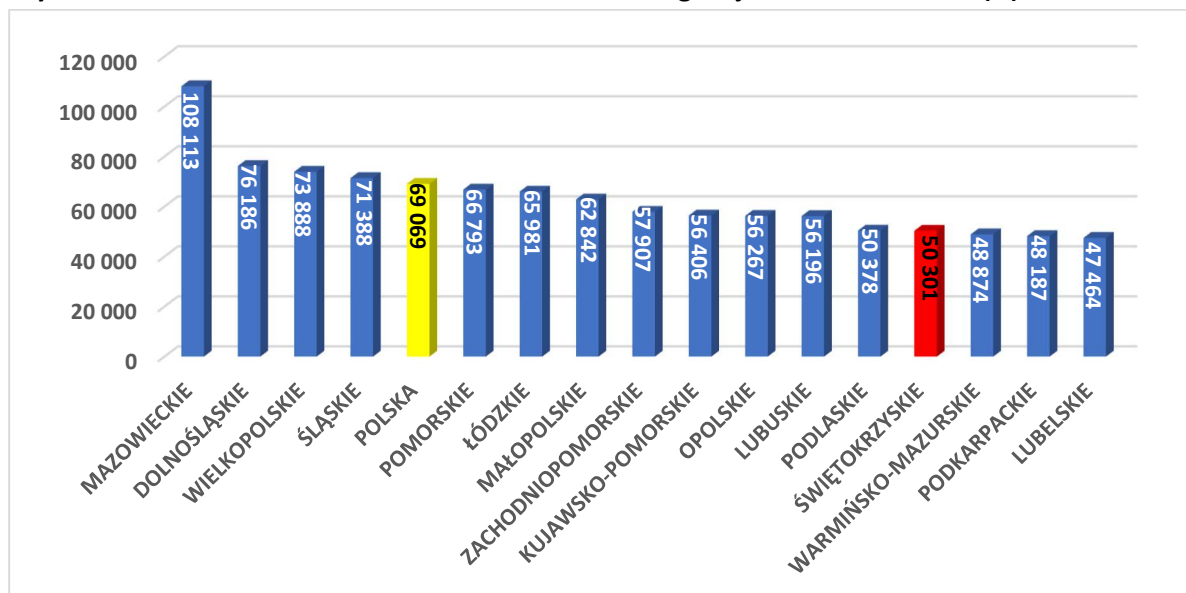
Wykres 1. Dynamika PKB na 1 mieszkańca w latach 2012-2020 [%]

Źródło: GUS/BDL

Zgodnie z szacunkami wstępnymi GUS, PKB w 2021 r. w Polsce wyniesie 2 623 948 mln zł. Szacuje się natomiast, że w świętokrzyskim wyprodukowane zostanie 2,31% krajowego PKB (co stanowić będzie 53 686 mln zł). Według szacunków GUS w 2021 r. PKB per capita w Polsce wynosić będzie 69 069 zł, przy czym najwyższa wartość wskaźnika odnotowana będzie w województwie mazowieckim (108 113 zł), a najniższa w lubelskim – 47 464 zł. W regionie świętokrzyskim PKB w przeliczeniu na mieszkańca wyniesie 50 301 zł.

Wykres 2. Szacunkowa wartość PKB na 1 mieszkańca wg województw w 2021 r. (zł)

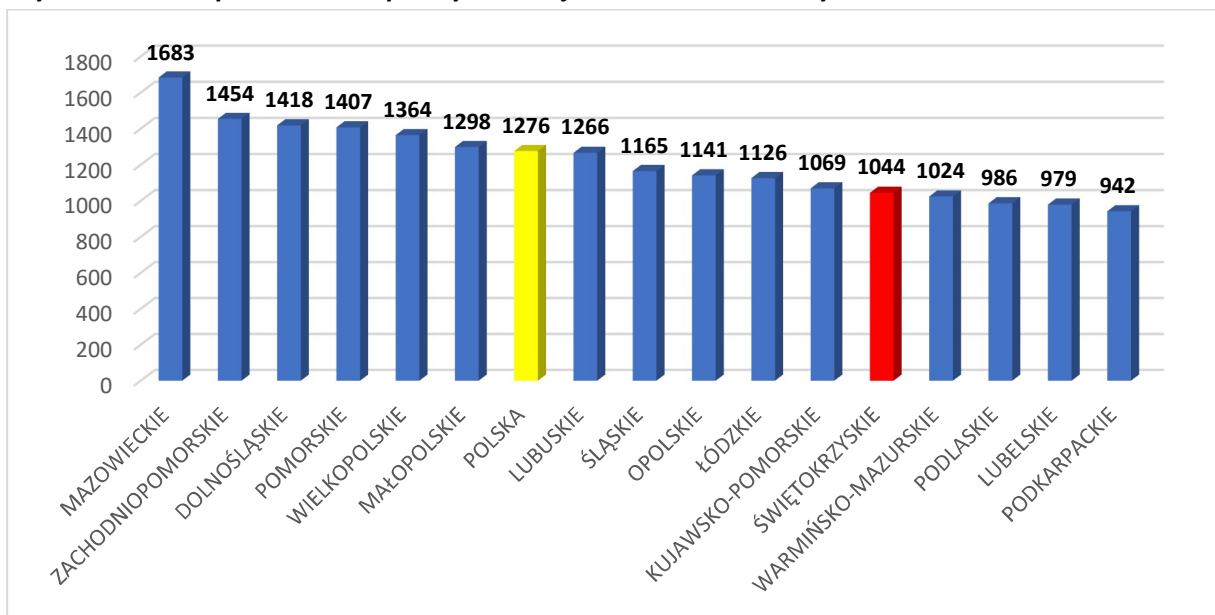

Źródło: GUS/BDL

Na przestrzeni lat 2012-2021 **liczba podmiotów gospodarczych** w województwie świętokrzyskim wzrosła o 15 965 podmiotów i według najbardziej aktualnych danych za 2021 r. w regionie świętokrzyskim funkcjonowały 124 033 podmioty gospodarcze, (w kraju w 2021 r. w rejestrze REGON zarejestrowane było 4 836 214 jednostki gospodarcze). Zaznaczyć należy jednak, że region świętokrzyski należał do grupy województw, w których procentowy udział podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w ogóle wszystkich podmiotów w Polsce zmalał porównując rok 2012 z 2021 rokiem (2,72% w roku 2012, wobec 2,56% w 2021 r.). W świętokrzyskim, podobnie jak w innych regionach odnotowano wzrost dynamiki, który wyniósł 14,77% (średnia krajowa 21,66%).

Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2012 r. w świętokrzyskim wynosiła 848 i wzrosła do 1 044 podmiotów na 10 tys. ludności w 2021 r. (przy średniej krajowej 1 032 w 2012 r i 1 276 w 2021 r.). Wzrost dynamiki opisywanego wskaźnika w regionie świętokrzyskim wyniósł 23,11% (7. miejsce wśród województw), przy średniej krajowej wynoszącej 23,64%.

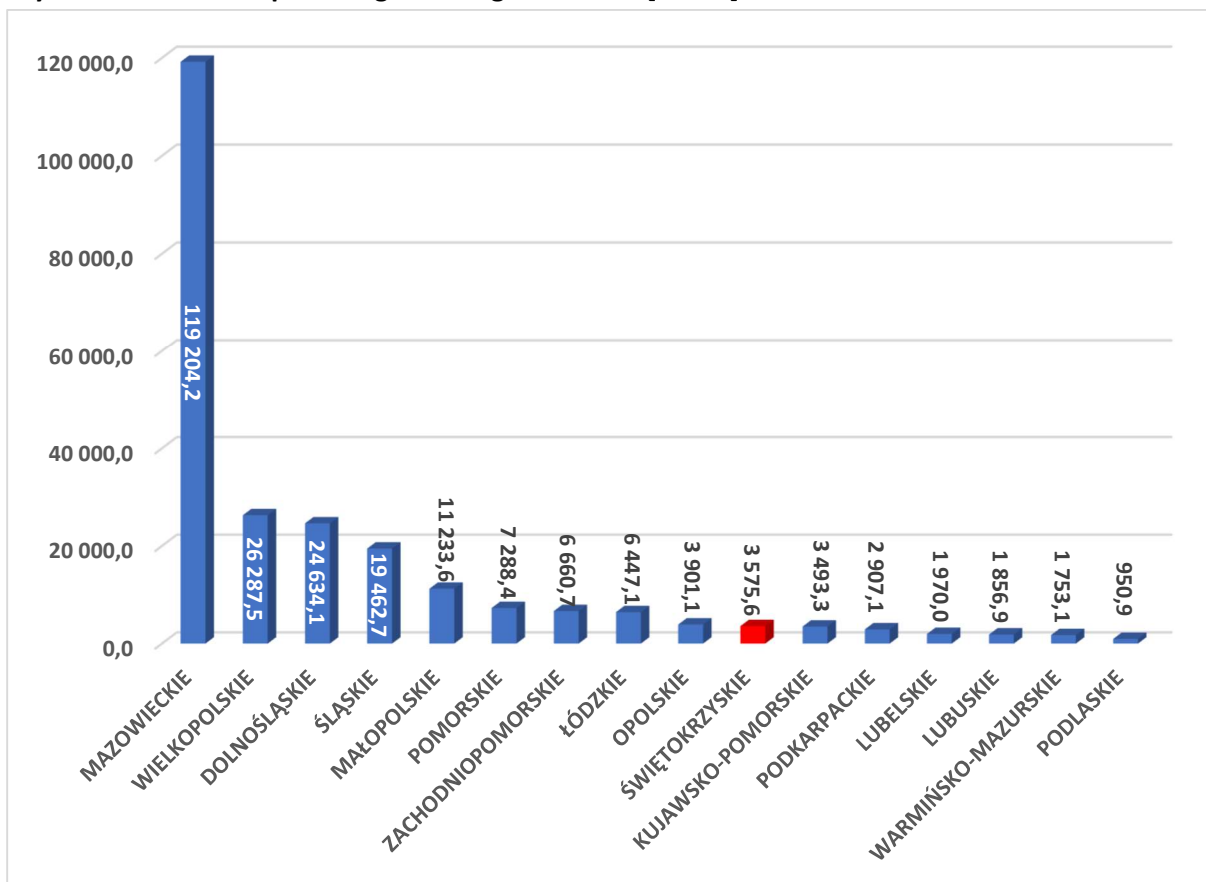
Wykres 3. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2021 r.

Źródło: GUS/BDL

W Polsce w 2021 r. ulokowany został kapitał zagraniczny w wysokości 241 626,1 mln zł. Wartość kapitału zagranicznego w województwie świętokrzyskim wynosiła 3 575,6 mln zł, co stanowiło 1,48% (10. miejsce).

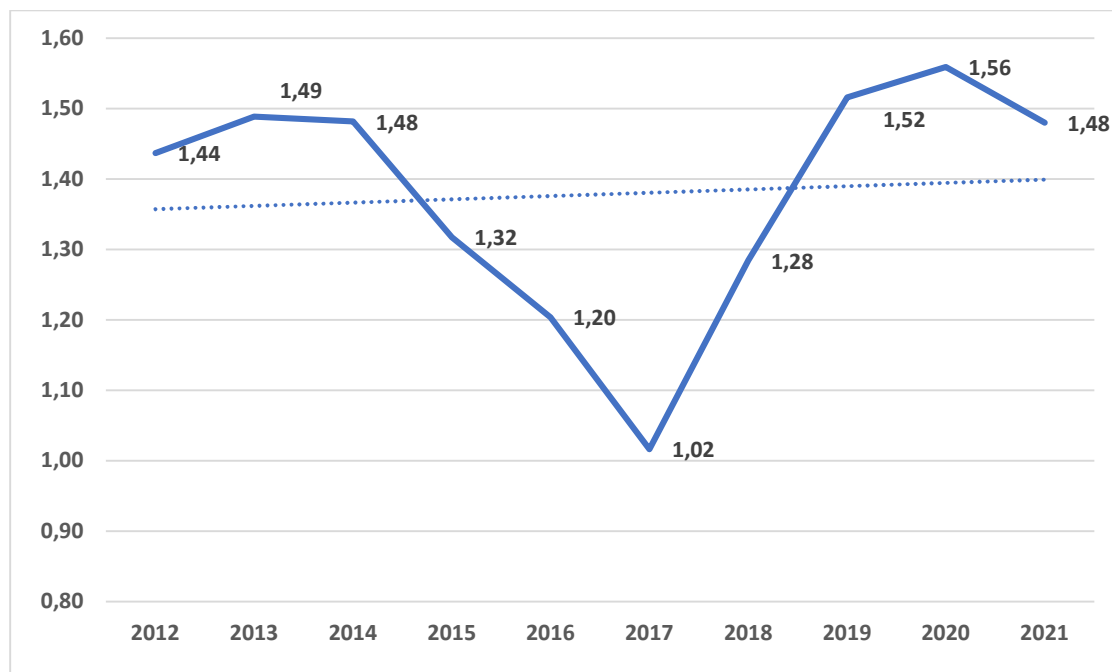
Wykres 4. Wartość kapitału zagranicznego w 2021 r. [mln zł]

Źródło: GUS/BDL

Udział procentowy wartości kapitału zagranicznego w województwie świętokrzyskim, w kapitale zagranicznym zgromadzonym we wszystkich tego typu podmiotach w kraju, w latach 2012-2021 najwyższą wartość osiągnął w 2021 r., a najniższą w 2017 r. – 2 075,1 mln zł (1,02% ulokowanego kapitału zagranicznego).

Wykres 5. Udział procentowy wartości kapitału zagranicznego województwa świętokrzyskiego w latach 2012-2021

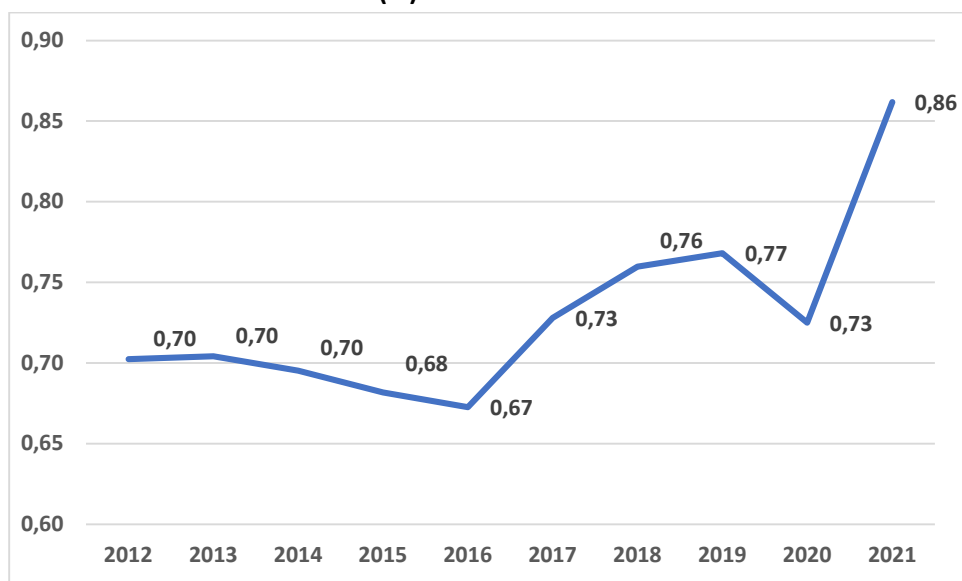

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL/GUS

W 2021 r. w regionie świętokrzyskim zarejestrowane było 206 **podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego**, co stanowi 0,86% (15. miejsce wśród województw), natomiast w Polsce funkcjonowało 23 902 tego typu jednostek gospodarczych.

Procentowy udział podmiotów z kapitałem zagranicznym wśród wszystkich tego typu podmiotów w województwie świętokrzyskim w latach 2012-2021 ulegał wahaniu (najniższa wartość wskaźnika – 0,67% odnotowana została w 2016 r., najwyższa – 0,86% w 2021 r.). Region świętokrzyski należał do pięciu województw w kraju, w których odnotowany został wzrost liczby podmiotów gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego w latach 2012 – 2021 (w świętokrzyskim liczba podmiotów wzrosła o 13,19%).

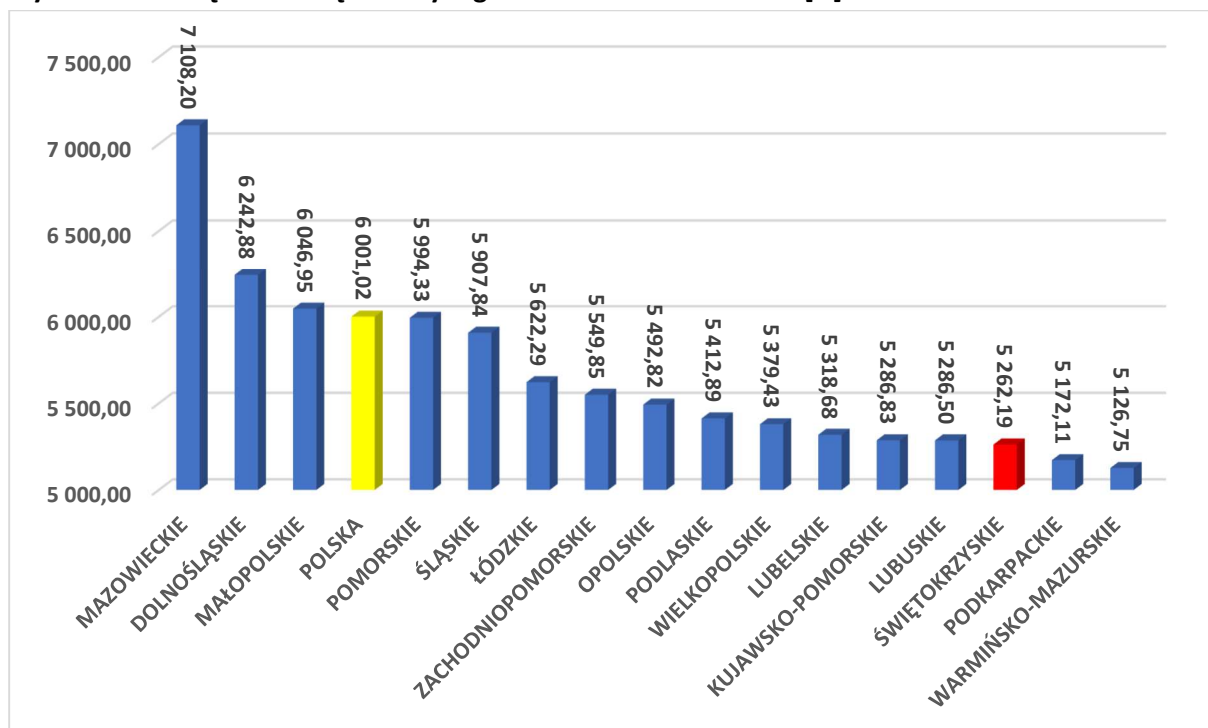
Wykres 6. Procentowy udział podmiotów z kapitałem zagranicznym województwa świętokrzyskiego, w latach 2012-2021 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL/GUS

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto od roku 2012 do 2021 w kraju wzrosło z 3 744,38 zł do 6 001,02 zł, natomiast w świętokrzyskim z 3 250,94 zł do 5 262,19 zł. Dynamika wzrostu wynagrodzenia w regionie świętokrzyskim wynosiła na przestrzeni tych lat 61,87% i była niewiele wyższa od średniej krajowej wynoszącej 60,27%.

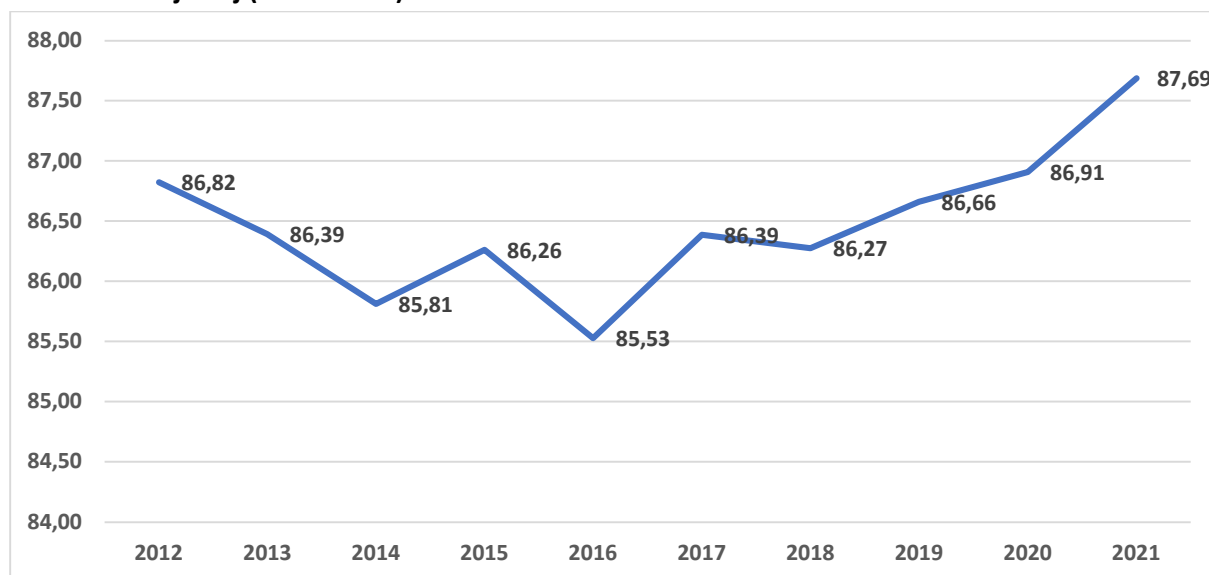
Wykres 7. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2021 r. [zł]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL/GUS

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej od 2012 r. do 2021 r. ulegało niewielkim wahaniom. Najniższą wartość wskaźnika została osiągnięta w 2016 r. i wyniosła 85,53%, natomiast najwyższa w 2021 r. osiągając wartość 87,69%. Zauważyć należy, że od 2018 r. wartości wskaźnika rosną.

Wykres 8. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w latach 2012-2021 w relacji do średniej krajowej (Polska=100)

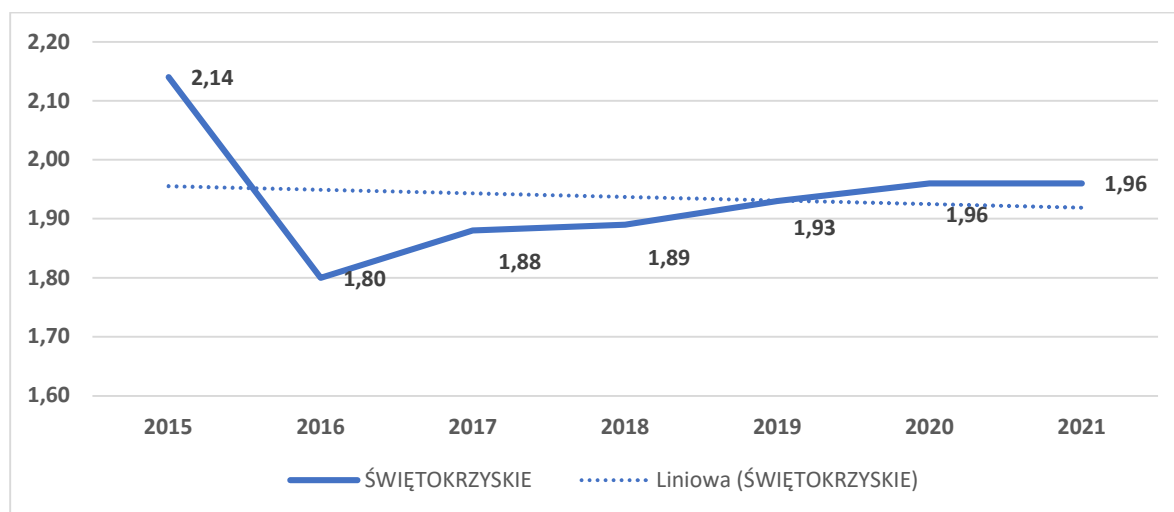
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL/GUS

W latach 2012 – 2021 odnotowany został we wszystkich województwach wzrost **produkcji sprzedanej przemysłu ogółem**. W Polsce produkcja sprzedana przemysłu wzrosła z 1 178 303,6 mln zł w 2012 r., do 1 947 571,2 mln zł w 2021 r. Średnia dynamika dla kraju tego wskaźnika osiągnęła wartość 65,29%. W analizowanym okresie region świętokrzyski odnotował również wzrost dynamiki produkcji sprzedanej wynoszący 61,05% (z 24 102,4 mln zł do 38 815,9 mln zł – co stanowi 1,99% produkcji sprzedanej przemysłu w Polsce, 15. miejsce wśród województw). Produkcja sprzedana przemysłu w przeliczeniu na 1 mieszkańca w świętokrzyskim wyniosła w 2021 r. 32 530 zł (średnia krajowa opisywanego wskaźnika wyniosła 51 266 zł.). W regionie świętokrzyskim odnotowano dynamikę produkcji sprzedanej przemysłu per capita na poziomie 72,15%, przy średnim wzroście krajowym wynoszącym 67,66%.

Województwo świętokrzyskie należy do grupy regionów, w których dynamika wartości nakładów inwestycyjnych w gospodarce narodowej odnotowała w latach 2015 – 2021 wzrost (świętokrzyskie – 14,74%, średnia krajowa wartość dynamiki –25,67%).

W 2021 r. wartość **nakładów inwestycyjnych w gospodarce narodowej** wyniosła 341 617 322 tys. zł. W świętokrzyskim nakłady inwestycyjne odnotowano na poziomie 6 684 574 tys. zł, co stanowiło 1,96% wszystkich tego typu wydatków w kraju (16. miejsce wśród województw). Analizując jedyne dostępne dane GUS, dotyczące nakładów inwestycyjnych w latach 2015-2021, widoczny jest trend spadkowy nakładów inwestycyjnych ponoszonych w regionie świętokrzyskim w ogóle nakładów inwestycyjnych ponoszonych w Polsce. Co prawda udział nakładów od 2017 r. zaczął wzrastać jednak nadal nie przekroczył wartości 2%.

Wykres 9. Procentowy udział nakładów inwestycyjnych województwa świętokrzyskiego w latach 2015-2021

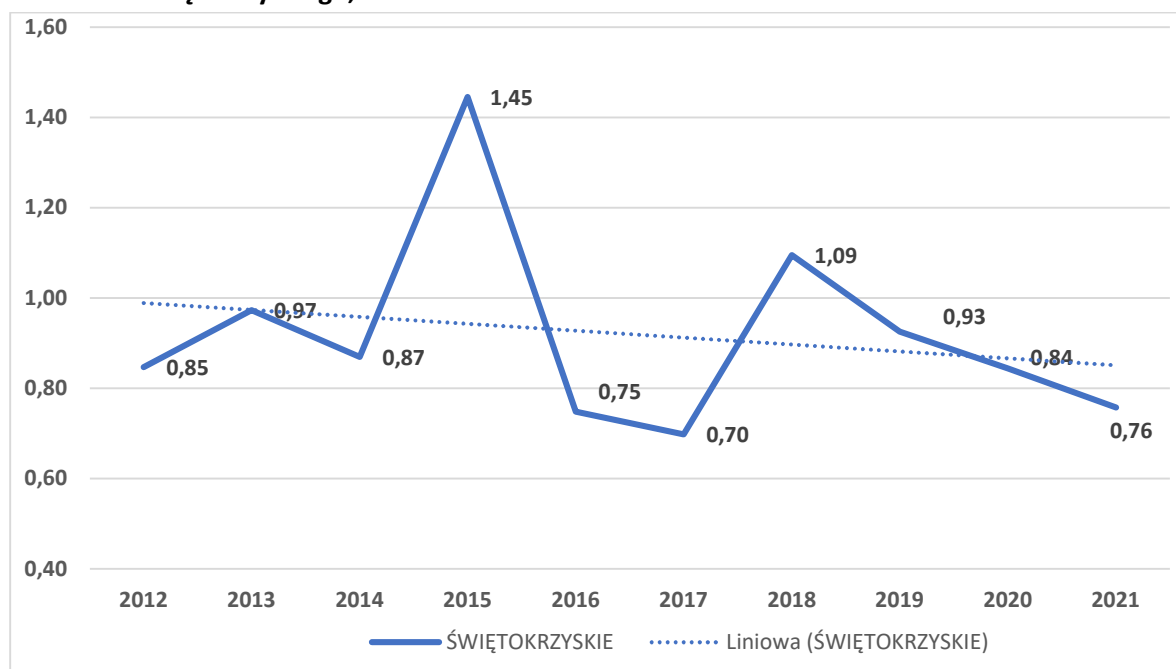
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL/GUS

Wartość **nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca** w 2021 r. wyniosła w świętokrzyskim – 5 602 zł (od kilku lat 16. miejsce w kraju), przy średniej wartości tego wskaźnika dla kraju wynoszącej – 8 992 zł.

Nakłady wewnętrzne poniesione na działalność badawczo-rozwojową w 2021 r., w Polsce wyniosły – 37 675,8 mln zł. Świętokrzyskie należało do trójki województw, gdzie procentowy udział nakładów wewnętrznych na B+R w odniesieniu do nakładów krajowych był najniższy. W regionie świętokrzyskim wartość nakładów wewnętrznych poniesionych na działalność badawczo-rozwojową wynosiła 285,2 mln zł (co stanowi 0,76% wszystkich nakładów na B+R w kraju).

Procentowy udział nakładów wewnętrznych na działalność B+R w ogóle nakładów krajowych na działalność B+R, w latach 2012-2020 w regionie świętokrzyskim odnotował trend ujemny, wartość 1,00% została przekroczona jedynie w 2015 r. i 2018 r.

Wykres 10. Procentowy udział nakładów wewnętrznych na działalność B+R województwa świętokrzyskiego, w latach 2012-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL/GUS

Dynamika nakładów wewnętrznych poniesionych na działalność badawczo-rozwojową w latach 2012 – 2021 w świętokrzyskim wyniosła 134,73% i była niższa od średniej krajowej wynoszącej 162,50%. Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w przeliczeniu na 1 mieszkańca w świętokrzyskim, w 2012 r. wynosiły 95,3 zł i wzrosły do 239,0 zł w 2021 r. (odnotowany wzrost na poziomie 150,79% był niższy od średniej krajowej o 15,44 p.p.). Jednak zaznaczyć należy, że wartość nakładów wewnętrznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w kraju w analizowanym przedziale czasowym wzrosła z 372,50 zł do 991,70 zł.

Region świętokrzyski od lat należy do województw, w których **średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych** w ogólnej liczbie przedsiębiorstw jest jednym z najniższych w kraju (w 2012 r. wyniósł on 13,3% i do 2021 r. wzrósł o 0,9 p.p., średnia krajowa w 2021 r. wyniosła 20,9% i wzrosła w tym samym czasie o 6,5 p.p.).

Dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu (tj.: dochody własne, dotacje, subwencje ogólne oraz środki na dofinansowanie zadań) w całym kraju, w latach 2016 - 2021 wykazały tendencje wzrostową – wzrost o 55,79%. W 2016 r. dochody gmin i miast na prawach powiatu wynosiły 176,2 mld zł i wzrosły do 274,5 mld zł w 2021 r. Natomiast w świętokrzyskim dynamika wzrostu wyniosła 50,67% (z 5,0 mld zł do 7,6 mld zł). Według danych GUS w 2021 r. dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu województwa świętokrzyskiego stanowiły 2,75% wydatków tego typu w kraju (14. miejsce wśród województw). Dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu per capita w Polsce w 2021 r, wyniosły 7 226,45 zł (w świętokrzyskim 6 334,08 zł – przedostatnie miejsce w kraju).

DEMOGRAFIA

Potencjał demograficzny jest istotnym czynnikiem determinującym rozwój regionów. Najczęściej jest on definiowany jako „siła napędowa” tkwiąca w zasobach ludzkich, a więc przede wszystkim w liczbie ludności i jej strukturze. Jednym z najistotniejszych wyzwań przed którymi stoi województwo świętokrzyskie jest notowany od lat ubytek liczby ludności.

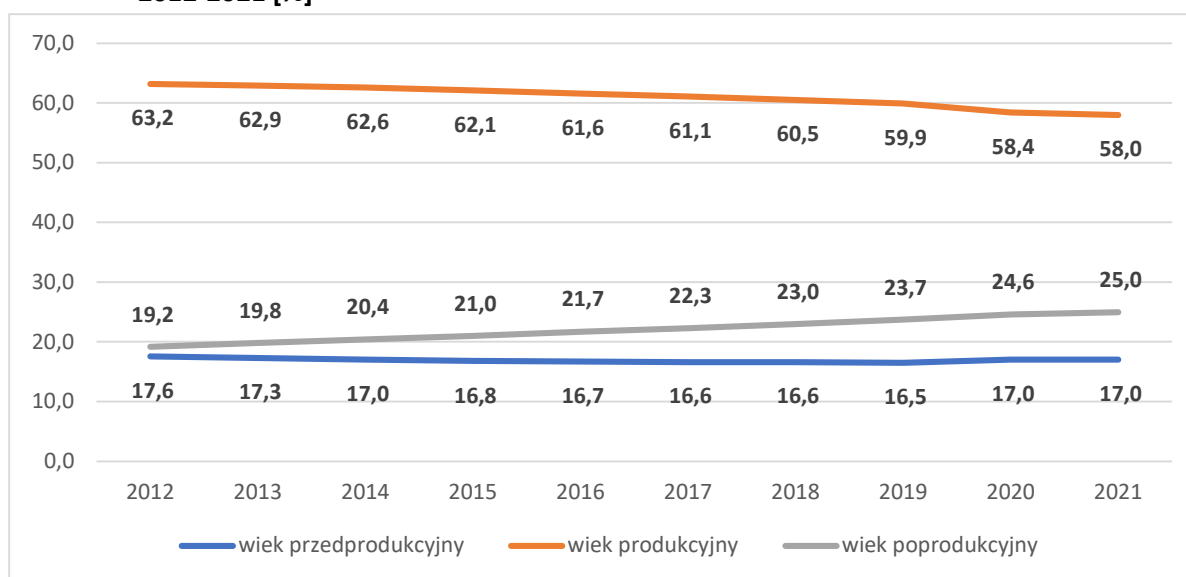
Liczba ludności województwa świętokrzyskiego w 2021 roku wynosiła 1 187 693 osoby i od 2012 roku zmniejszyła się o 86 302 osoby. W tym samym czasie liczba ludności Polski zmniejszyła się o 625 595 osób. Ubytek ludności notowano w dwunastu województwach, a wzrost dotyczył mazowieckiego (o 211 034 osoby), pomorskiego (o 68 656 osób), małopolskiego (o 76 293 osób) oraz wielkopolskiego (o 37 834 osoby).

W woj. świętokrzyskim w omawianym okresie wystąpił największy procentowy ubytek ludności, który wynosił 6,77%, w Polsce ubyło średnio 1,62% ludności. Tak duży ubytek ludności regionu związany jest z jednym z najniższych wśród województw współczynnikiem dzietności, ujemnym przyrostem naturalnym i niekorzystnym saldem migracji międzywojewódzkich.

Ubytek ludności w województwie w większym stopniu dotyczył obszarów wiejskich. W omawianym okresie na wsi ubyło 47 615 osób, a w mieście 38 687 osób. Należy dodać, że w województwie w wyniku procesu suburbanizacji (tj. emigracji i osiedlaniu się ludności miejskiej w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich) znacząco ubywa też mieszkańców miast. Ogólnie w kraju zmalała liczba mieszkańców miast (o 712 275 osób), natomiast wzrosła liczba osób zamieszkujących na wsi (o 86 680 osoby).

W ostatnim dziesięcioleciu zmieniła się także w województwie **struktura ludności według ekonomicznych grup wieku**. W 2021 roku przedstawiała się ona następująco: udział ludności w wieku przedprodukcyjnym 17,0% (spadek w stosunku do roku 2012 o 0,60 p.p.), udział ludności w wieku produkcyjnym 58,0% (spadek udziału o 5,2 p.p.), udział ludności w wieku poprodukcyjnym 25,0% (wzrost udziału o 5,8 p.p.).

Wykres 11. Zmiana udziału ekonomicznych grup wieku ludności woj. świętokrzyskiego w latach 2012-2021 [%]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL

Zmiany struktury ludności w regionie należy uznać za negatywne w związku ze spadkiem udziału mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a wzrostem osób w wieku poprodukcyjnym. Analiza zmian powyższego wskaźnika uwidacznia postępujący proces starzenia się społeczeństwa, który obserwowany jest w całej Polsce oraz w większości krajów Europy.

Jak już wspomniano, duży wpływ na ubytek liczby mieszkańców województwa mają **migracje międzywojewódzkie**, których bilans jest dla województwa niekorzystny. Każdego roku w całym analizowanym okresie więcej osób opuszczało region, niż się w nim osiedlało. Najbardziej niekorzystne saldo migracji wewnętrznych (na pobyt stały) odnotowano w 2019 roku (-3 719), a najmniej niekorzystne w 2016 roku (-1 971). W 2021 roku saldo migracji międzywojewódzkich w świętokrzyskim wynosiło minus 2 421 osób, a gorsza sytuacja dotyczyła województw lubelskiego (-5 021) oraz śląskiego (-3 690).

Zatrzymała się natomiast migracja zagraniczna ze świętokrzyskiego. Ludność regionu w coraz mniejszym stopniu wyjeżdża na pobyt stały poza granice kraju. **Saldo migracji zagranicznych** dla świętokrzyskiego od 2016 roku znajduje się w przedziale wartości dodatnich, a w 2021 roku wynosiło 93 osoby.

Za depopulację odpowiadają także zmiany o charakterze kulturowym w społeczeństwie. Zmianie w kierunku mniejszej liczby dzieci ulega sam model rodziny. Polki coraz częściej odkładają w czasie moment urodzenia pierwszego dziecka lub w ogóle nie biorą pod uwagę macierzyństwa. Szacuje się, że prostą zastępowalność pokoleń umożliwia **wskaźnik dzietności** na poziomie 2,15 lub wyższym. Taka wartość wskaźnika oznacza, że na jedną kobietę (w całym okresie rozrodczym; 15-49 lat) powinno przypadać minimum 2,15 teoretycznej liczby urodzonych dzieci. Wartość wskaźnika zarówno dla kraju jak i dla województwa oscylowała w ostatnim dziesięcioleciu na znacznie niższym poziomie. W 2021 roku średnia dzietność w kraju wynosiła 1,330, a dzietność w województwie świętokrzyskim była jedną z najniższych wśród województw i wynosiła 1,228 (najniższą dzietność notowano w woj. opolskim - 1,226). Najwyższą wartość dzietności w regionie odnotowano w 2020 roku (1,287), a najniższą w 2013 roku (1,161).

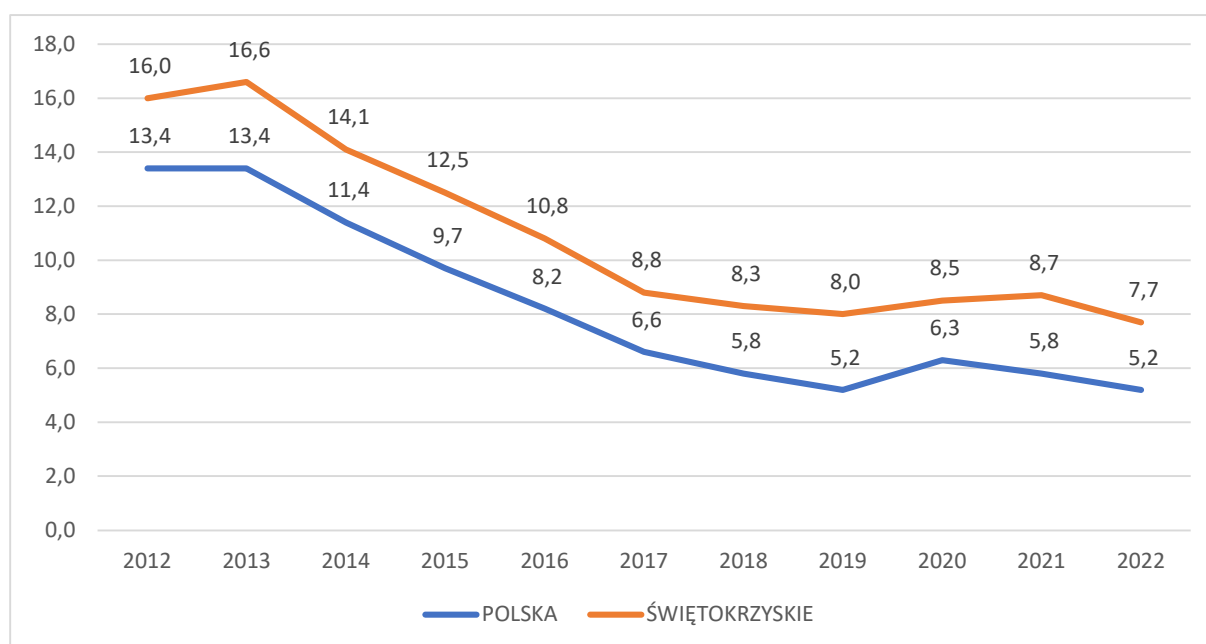
W 2021 roku liczba zgonów ogółem na 100 tys. osób wynosiła 1 542 (w kraju – 1 367,5), a większą liczbę zgonów odnotowano tylko w województwie łódzkim (1 580,8). Najczęstszą przyczynę zgonów w regionie stanowią choroby układu krążenia (w 2020 roku 49,9% wszystkich zgonów). Liczba zgonów w ostatnich latach zwiększyła się także z powodu wybuchu pandemii COVID-19 który wystąpił w 2020 roku.

Duże migracje ludności ze świętokrzyskiego do innych województw związane są w głównej mierze z jakością życia, na którą przekłada się poziom bezrobocia, wysokość wynagrodzeń, status materialny mieszkańców czy dostępność do usług publicznych. Jednym ze wskaźników, którym można zmierzyć poziom zamożności mieszkańców jest **przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę**. Chociaż wartość wskaźnika dla regionu w okresie ostatnich dziesięciu lat stale wzrastała, to jednak utrzymywała się wciąż poniżej średniej krajowej. W 2021 roku na 1 osobę w świętokrzyskim przypadało 1 830,59 zł dochodu na osobę, co plasowało region na 13. miejscu wśród województw. Średnia dla kraju była natomiast o 184,02 zł wyższa niż dla świętokrzyskiego.

Znacząca liczba mieszkańców regionu migruje do ościennych województw w poszukiwaniu pracy. Poziom bezrobocia w województwie w porównaniu z pozostałymi rejonami kraju jest wciąż wysoki. W 2022 roku **stopa bezrobocia rejestrowanego** w świętokrzyskim wynosiła 7,7% i była wyższa

od średniej krajowej o 2,5 p.p. Gorszą sytuację odnotowano w województwach: lubelskim (8,1%), warmińsko-mazurskim (8,7%) i podkarpackim (8,8%). Trzeba zauważyć, że w świętokrzyskim w ostatniej dekadzie notowano duży spadek bezrobocia. Niewielkie wzrosty bezrobocia wystąpiły jedynie w 2013 roku (o 0,6 p.p.), 2020 r. (o 0,5 p.p.) oraz w 2021 r. (o 0,2 p.p.), przy czym ten ostatnio notowany związany był ze spowolnieniem gospodarczym wywołanym pandemią COVID-19 i był znacznie niższy od przewidywanego. Choć liczba bezrobotnych w ostatnim dziesięcioleciu malała, to tempo tego spadku nie pozwoliło na osiągnięcie średniego poziomu bezrobocia w kraju czy poziomu regionów niskiego bezrobocia takich jak np. woj. wielkopolskie (2,9%), śląskie (3,7%) czy mazowieckie (4,2%).

Wykres 12. Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce i w województwie świętokrzyskim w latach 2012-2022

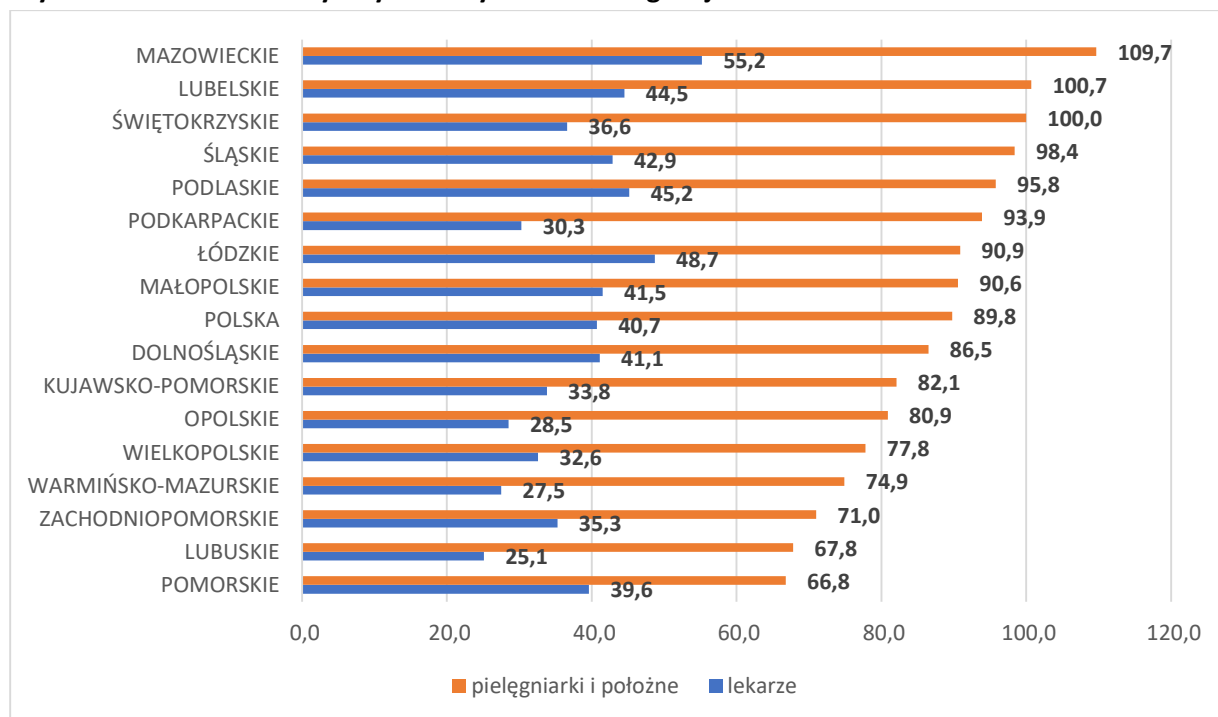

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL

Jednym z najważniejszych dla ludności sektorów usług publicznych jest sektor ochrony zdrowia. To co w największym stopniu wpływa na pozytywne lub negatywne postrzeganie ochrony zdrowia wśród Polaków to dostępność do usług zdrowotnych. Stałym elementem systemów ochrony zdrowia nawet państw wysoko rozwiniętych jest nierównowaga pomiędzy zapotrzebowaniem na usługi zdrowotne, a możliwością ich udzielenia. W skali całego kraju mamy do czynienia z niedoborem lekarzy specjalistów, pielęgniarek czy położnych oraz wzrastającą średnią wieku personelu medycznego. Liczba lekarzy w świętokrzyskim w stosunku do liczby ludności również wydaje się być niewystarczająca. W 2021 roku **na 10 tys. ludności przypadało tu 36,6 lekarzy** (personel pracujący ogółem), przy średniej dla kraju 40,7. Lepszą dostępność do lekarzy mieli mieszkańcy 8 województw, w tym lider - mazowieckie (55,2) oraz drugie co do wartości wskaźnika woj. łódzkie (48,7), czy kolejne podlaskie (45,2). Trzeba jednak zauważyć, że prawie w całym omawianym okresie (od 2012 roku) notowano w województwie stały wzrost wskaźnika. Istotny spadek nastąpił dopiero w 2021 roku i dotyczył także pozostałych województw. Znacznie korzystniej przedstawia się natomiast sytuacja mieszkańców świętokrzyskiego pod względem dostępu do pielęgniarek i położnych. W tym przypadku region od lat zajmuje wysokie miejsca w rankingu województw. W 2021 roku **liczba pielęgniarek i położnych**

(personel pracujący) na 10 tys. ludności wynosiła w świętokrzyskim 100,0, a wartość wskaźnika lokowała region na trzecim miejscu w wśród województw za woj. mazowieckim (109,7) i lubelskim (100,7).

Wykres 13. Personel medyczny na 10 tys. ludności wg województw w 2021 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL

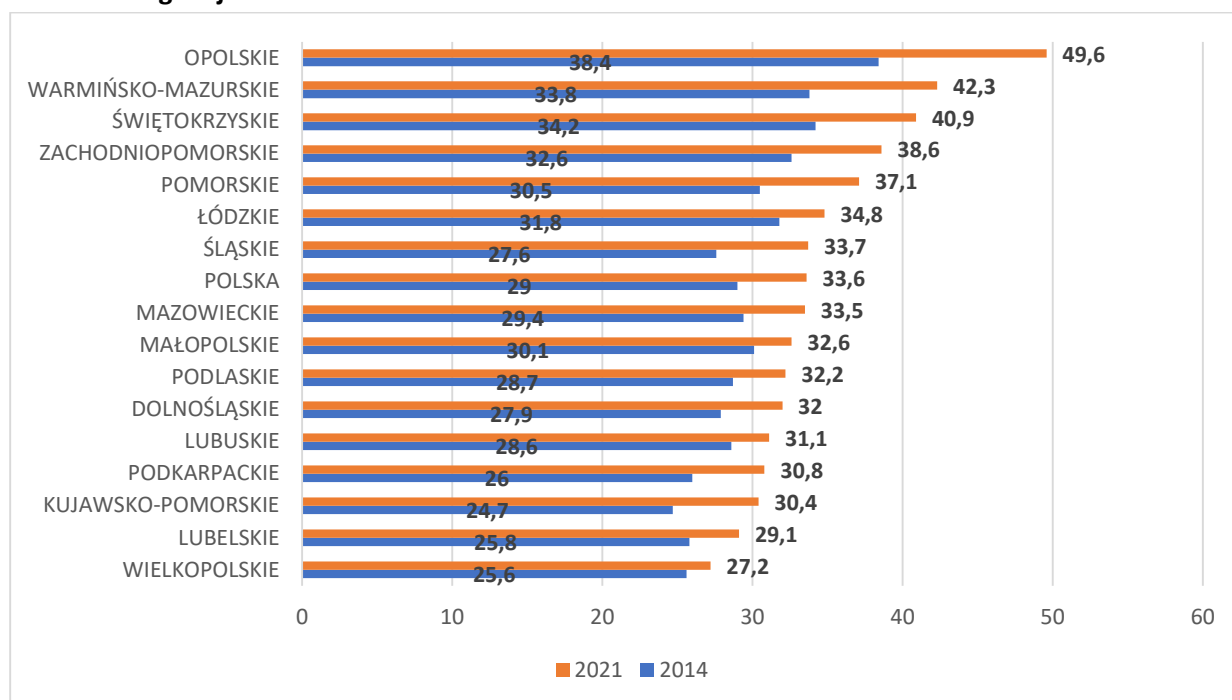
Wiele z kluczowych kierunków działań przewidzianych w *Strategii* dotyczy poprawy jakości usług społecznych, w tym infrastruktury i jakości pomocy społecznej.

W województwie w 2021 roku funkcjonowało 101 placówek (wraz z filiami) stacjonarnej pomocy społecznej. W porównaniu do roku 2012 liczba takich placówek w regionie wzrosła o 39. Wśród rodzajów placówek w woj. świętokrzyskim przeważają domy pomocy społecznej (43), placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej (18), schroniska dla bezdomnych/noclegownie/ogrzewalnie (21), rodzinne domy pomocy (15). W regionie funkcjonują także dwa domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, środowiskowy dom samopomocy lub inny ośrodek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz jedna inna placówka stacjonarnej pomocy społecznej.³

Dostępność do miejsc w pomocy społecznej w regionie jest znacznie wyższa niż średnia dla kraju. Województwo świętokrzyskie w 2021 roku zajęło 3. miejsce w kraju pod względem liczby miejsc w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej przypadających na 10 tys. ludności. Korzystniejszą wartość wskaźnika zaobserwowano tylko w województwie warmińsko-mazurskim (42,3) oraz opolskim (49,6). W stosunku do roku 2014 w regionie odnotowano stosunkowo duży wzrost wskaźnika z 34,2 do 40,9.

³ Dane przekazane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej UMWS

Wykres 14. Miejsca w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej (wraz z filiami) na 10 tys. ludności wg województw

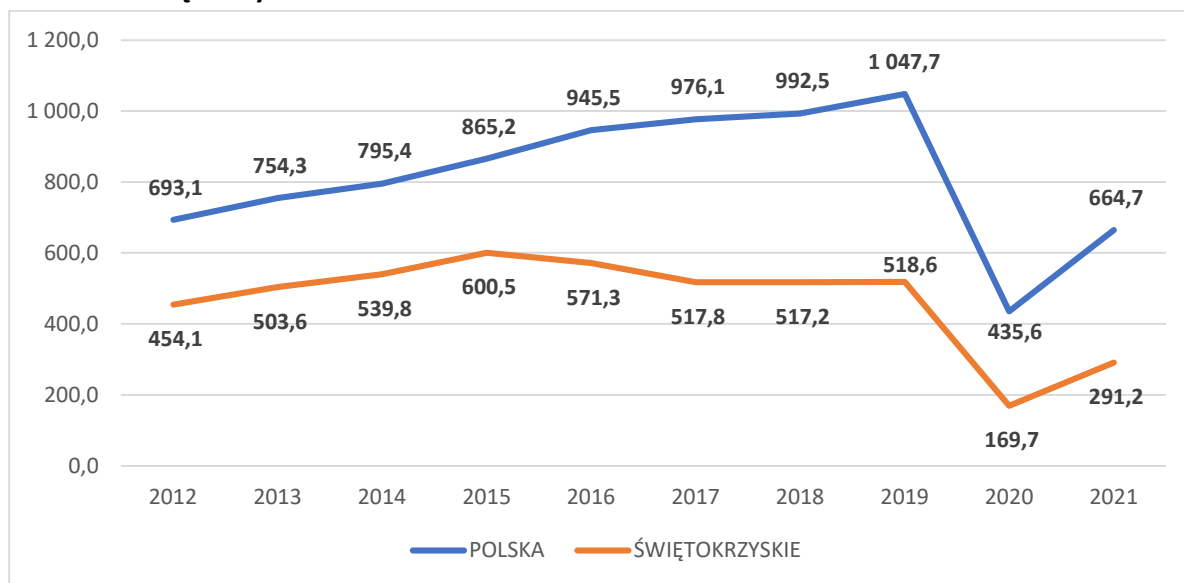
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL

Województwo świętokrzyskie ma bogatą kulturę i historię stąd wielość miejsc pamięci narodowej upamiętniających postaci lub wydarzenia znaczące dla regionu, a także dla kraju. Zlokalizowanych jest w nim również wiele muzeów i atrakcji turystycznych.

W 2021 roku na terenie województwa funkcjonowały 32 muzea (łącznie z filiami) w tym placówki muzealne z ponad 100-letnią tradycją – Muzeum Narodowe w Kielcach, Muzeum Zamkowe w Sandomierzu, Muzeum Wsi Kieleckiej, Muzeum Historyczno-Archeologiczne w Ostrowcu Świętokrzyskim, Park Etnograficzny w Tokarni, Muzeum im. Orła Białego w Skarżysku - Kamiennej, Muzeum Diecezjalne Sztuki Kościelnej w Sandomierzu, czy Muzeum Archeologiczne i Rezerwat „Krzemionki”.

Analizując liczbę odwiedzających przedstawioną na poniższym wykresie, nie sposób nie zauważyć drastycznego spadku odwiedzin muzeów w 2020 roku, na co bez wątplenia wpływ miała pandemia COVID-19. W 2021 roku sytuacja uległa znacznej poprawie, ale wciąż liczba odwiedzających zarówno w kraju, jak i w regionie nie powróciła do tej obserwowanej przed pandemią. Liczba zwiedzających muzea na 1000 ludności w woj. świętokrzyskim w 2021 roku wynosiła 291,2 przy wartości dla kraju na poziomie 664,7. W latach 2013-2019 w każdym roku notowano wartość wskaźnika powyżej 500, a w rekordowym 2015 roku na 1000 ludności przypadało tu ponad 600 zwiedzających muzea.

Wykres 15. Zwiedzający muzea i oddziały na 1000 ludności w Polsce i w województwie świętokrzyskim w latach 2012-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL

ŚRODOWISKO

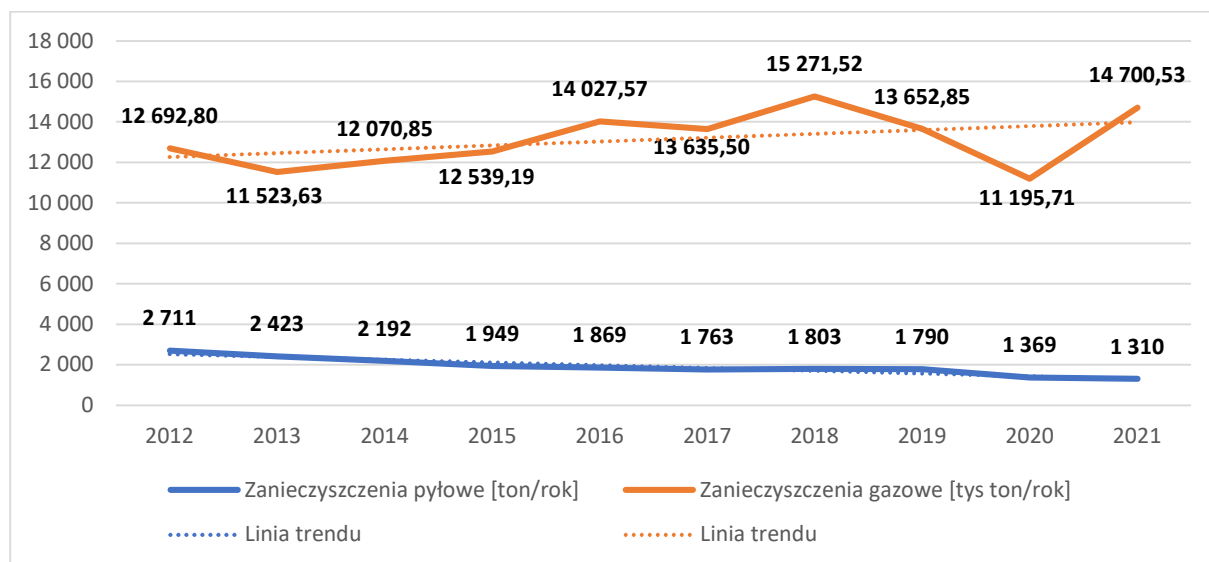
Województwo świętokrzyskie zajmuje powierzchnię 11 710 km² (3,74% powierzchni kraju). Położone jest na terenie południowo-wschodniej części Polski. Usytuowanie geograficzne świętokrzyskiego pozwala je zaliczyć do najkorzystniej położonych regionów w kraju pod względem krajobrazowym. Województwo świętokrzyskie należy do najbogatszych przyrodniczo obszarów Polski, o czym świadczy chociażby fakt, że aż 66,2% jego powierzchni zostało objęte prawną ochroną przyrody ze względu na unikalne walory przyrodnicze i krajobrazowe, co stawia region na pierwszym miejscu w kraju. Walory przyrodnicze tworzące niepowtarzalny charakter regionu to przede wszystkim: zbiorowiska leśne, gołoborza świętokrzyskie, jaskinie z najbardziej znaną Jaskinią Raj oraz urokliwą Doliną Nidy. Województwo ma charakter przemysłowo - rolniczy. Jego północna część jest silniej uprzemysłowiona, natomiast na południu przeważa produkcja rolnicza. Charakterystyczne dla ziemi świętokrzyskiej są duże zasoby różnorodnych kopalin (wapienie, piaskowce, kwarcyty, gipsy, surowce ilaste), stąd liczne na tym terenie kamieniołomy i kopalnie. Surowce te stanowią zaplecze do rozwoju produkcji materiałów budowlanych. Dobry stan środowiska regionu oraz cenne walory przyrodnicze wymagają stałego nadzoru i ochrony. Główne zagrożenia dla środowiska generują przemysł, eksploatacja zasobów surowców skalnych, emisja zanieczyszczeń z przestarzałych indywidualnych systemów grzewczych oraz transport drogowy.

Jednym z najbardziej wrażliwych na zanieczyszczenia komponentem środowiska jest powietrze. Analiza emisji zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza dokonana na potrzeby „Programu ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego wraz z planem działań krótkoterminowych” wykazała, że największy udział w emisji zanieczyszczeń powietrza ogółem ma w regionie emisja ze źródeł komunalno-bytowych. Udział ten wynosi ok. 77%. Emisja z przemysłu i energetyki wynosi ok. 5%, zanieczyszczenia pochodzące z transportu to ok. 4% zanieczyszczeń ogółem. Pozostałe źródła zanieczyszczeń powietrza to rolnictwo oraz hałdy i wyrobiska. Duży wpływ na jakość powietrza w województwie ma zjawisko tak zwanej niskiej emisji. Jest to emisja szkodliwych pyłów i gazów na małej wysokości (do 40 metrów) powstająca w wyniku nieefektywnego spalania paliw w domowych piecach. Do paliw tych należy zazwyczaj węgiel niskiej jakości, drewno lub nielegalnie spalane odpady. Niska emisja jest głównym źródłem smogu. Nieefektywne spalanie paliw generuje duże ilości pyłów PM₁₀ i PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu. Jakość powietrza w województwie w ostatnich latach uległa poprawie, jednak w dalszym ciągu nie odpowiada ona obowiązującym normom, jak wynika z ostatniej „Rocznej oceny jakości w powietrza w województwie świętokrzyskim za 2021 r.” Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Pomiar pyłu zawieszonego PM₁₀ w 2021 roku na terenie województwa świętokrzyskiego wykazały, że stężenia przekraczały obowiązujący poziom dopuszczalny określony dla 24 godzin, a dotrzymywały normę obowiązującą dla roku. W strefie miasto Kielce maksymalną ilość dni z przekroczeniem dobowego poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀ uzyskano na stacji przy ul. Targowej. Wystąpiło na niej 40 dni ze stężeniami powyżej 50 µg/m³ na 35 dni dozwolonych do przekroczenia w skali roku. Na pozostałych stacjach w strefie miasto Kielce norma dobowy pyłu zawieszonego PM₁₀ była dotrzymana. Najwięcej dni z przekroczeniem dobowego poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀ w strefie świętokrzyskiej odnotowano na stacji w Opatowie – 56 dób. Kolejne stacje, na których nastąpiło przekroczenie to stacja w Nowinach (52 dni ze stężeniami powyżej 50 µg/m³) oraz w Starachowicach (42 doby z przekroczeniami). Na pozostałych stacjach w strefie świętokrzyskiej norma dobowy pyłu zawieszonego PM₁₀ była dotrzymana. Wyniki pomiarów za 2021 rok wykazały, że zarówno w strefie miasto Kielce jak i strefie świętokrzyskiej wystąpiły przekroczenia normy pyłu zawieszonego PM_{2,5}. (poziom dopuszczalny 20 µg/m³). W strefie

miasto Kielce przekroczenie poziomu dopuszczalnego wystąpiło na jednym ze stanowisk pomiarowych na ulicy Targowej. W strefie świętokrzyskiej uzyskano następujące średnie roczne dla pyłu zawieszonego PM_{2,5}: w Opatowie – 25 µg/m³, w Busku-Zdroju i w Starachowicach – 21 µg/m³. Poziom zanieczyszczenia nie został przekroczony tylko na stacji w Sandomierzu. Przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu (1 ng/m³) w pyłe zawieszonym PM₁₀ wystąpiły w obu strefach województwa. Najwyższe stężenie w Kielcach zarejestrowano na stanowisku pomiarowym przy ul. Jurajskiej, gdzie średnia roczna wartość stężenia B(a)P wynosiła 5 ng/m³. Na stanowisku przy ul. Targowej stężenie B(a)P wynosiło 4 ng/m³, a przy ul. Kusocińskiego - 3 ng/m³. W strefie świętokrzyskiej najwyższe średnie roczne stężenie benzo(a)pirenu odnotowano na stacji mobilnej w Opatowie – 8 ng/m³, a najniższe w Solcu-Zdroju i Sandomierzu – 3 ng/m³. Na każdym stanowisku pomiarowym benzo(a)pirenu w województwie świętokrzyskim poziom docelowy został znacząco przekroczony.

Na koniec 2021 r. na terenie województwa świętokrzyskiego działały 82 zakłady **szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza**. W urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych wyposażonych było 61 zakładów (74,4% ogółu), a gazowych 5 (6,1%). **Emisja zanieczyszczeń gazowych** (z zakładów szczególnie uciążliwych) w województwie w 2021 roku wynosiła 14,7 mln ton na rok, a świętokrzyskie zajęło szóste miejsce wśród regionów generujących najwięcej zanieczyszczeń gazowych. Najgorsza sytuacja dotyczyła województwa łódzkiego (39,1 mln ton/rok), a najkorzystniejsza warmińsko-mazurskiego (1,7 mln ton/rok). W 2021 roku w regionie wytworzono 1 310 ton **zanieczyszczeń pyłowych**, co stanowiło 5,91% wszystkich tego typu zanieczyszczeń wytworzonych w Polsce (8. miejsce wśród województw). Trzeba jednak zauważyć, że od 2012 roku emisja zanieczyszczeń pyłowych w województwie świętokrzyskim, w przeciwieństwie do zanieczyszczeń gazowych zmniejszyła się o 1 401 ton/rok tj. o 51,68%.

Wykres 16. Emisja zanieczyszczeń z zakładów szczególnie uciążliwych w woj. świętokrzyskim w latach 2012-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL

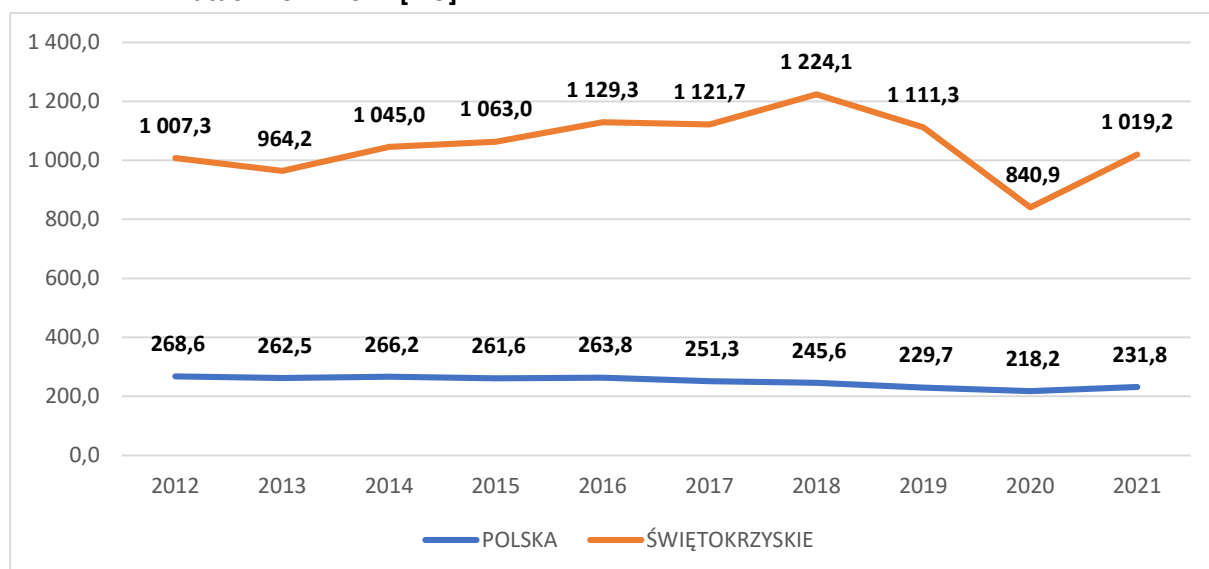
Systemy oczyszczania powietrza w zakładach szczególnie uciążliwych dla środowiska są coraz bardziej efektywne. Udział zanieczyszczeń gazowych zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych w kraju od 2012 roku zwiększył się

o 15 p.p. i w 2021 roku wynosił 73,5%. W omawianym okresie w regionie nie odnotowano silnego wzrostu udziału (wzrost o 2,7 p.p.) i wciąż ponad połowa zanieczyszczeń gazowych nie jest zatrzymywana lub neutralizowana (50,1% w 2021 roku). Jeżeli chodzi o zanieczyszczenia pyłowe, to ich redukcja w województwie od lat jest bardzo wysoka i wynosiła w 2012 roku 99,8%, a obecnie 99,9% (podobnie jak średnia dla kraju). W 2021 roku w dwóch województwach udział zanieczyszczeń pyłowych zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych wynosił 100%. Były to województwa łódzkie i opolskie.

Sytuacja w gospodarce odpadami w województwie świętokrzyskim przedstawia się satysfakcjonująco. W ostatnich latach odnotowano sukcesywnie wzrastający poziom odzysku odpadów komunalnych i przemysłowych. W województwie świętokrzyskim w 2021 r. wytworzono ok. 428 tys. Mg odpadów komunalnych, a udział odpadów selektywnie odebranych i zebranych wynosił 53% (z uwzględnieniem odpadów zebranych i zagospodarowanych u źródła w przydomowych kompostownikach). Nadal jednak występują obszary wymagające ciągłego doskonalenia, w szczególności rozwijania wdrażania idei Europejskiego Zielonego Ładu, w tym gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ). Kluczowe jest zatem zapobieganie powstawaniu odpadów i traktowanie ich - na wszystkich etapach cyklu życia produktu - jako surowce. Nowoczesnego podejścia wymaga również zbieranie i odbieranie bioodpadów oraz przetwarzanie ich na bioprodukty. Potrzeby występują także w rozwoju infrastruktury do recyklingu odpadów.⁴

Istotnym problemem, z którym mierzyć musi się województwo jest także bardzo wysokie **zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności** w ciągu roku. Zużycie wody w świętokrzyskim w głównej mierze dotyczy zakładów przemysłowych, które odpowiadają za ponad 90% całego zużycia. W 2021 roku ilość zużytej wody na jednego mieszkańca w świętokrzyskim była najwyższa spośród wszystkich województw i wynosiła 1 019,2 m³ wody, przy średniej dla kraju na poziomie 231,8 m³.

Wykres 17. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej w Polsce i w woj. świętokrzyskim w latach 2012-2021 [m³]

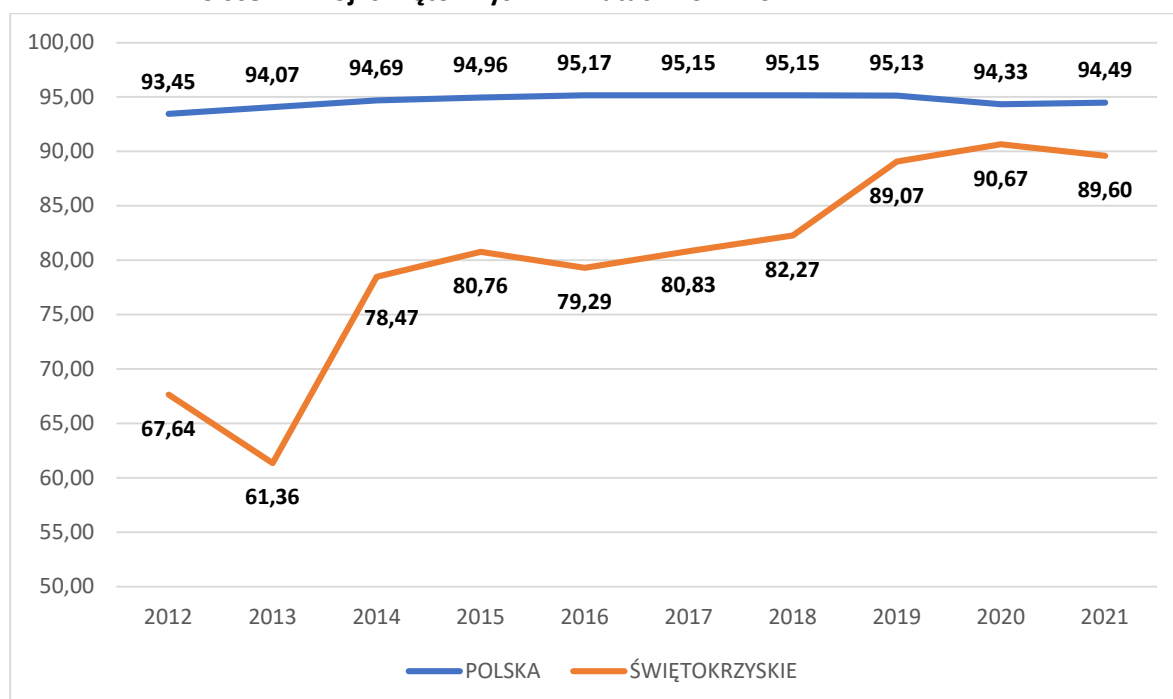
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL

⁴ Dane przekazane przez Departament Środowiska i Gospodarki Odpadami UMWS

Największy wpływ na jakość i ilość zasobów wód powierzchniowych na terenie województwa świętokrzyskiego mają presje związane ze znaczącym poborem wody, odprowadzaniem do wód ścieków komunalnych, powstających w wyniku działalności bytowo-gospodarczej człowieka, zanieczyszczenia obszarowe, w tym pochodzące z rolnictwa oraz ścieki pochodzące z zakładów przemysłowych.⁵

Duża ilość ścieków wytworzonych w regionie pozostaje bez oczyszczenia. Udział ścieków (przemysłowych i komunalnych) oczyszczanych w ściekach wymagających oczyszczenia w świętokrzyskim w 2021 roku wynosił 89,60% i był niższy od średniej krajowej 94,49%. Gorszy wynik notowano tylko w województwie śląskim (81,93%). W ostatnich latach w województwie obserwowano duży wzrost udziału ścieków oczyszczonych, jednak nawet tak silna dynamika wzrostu nie pozwoliła na radykalną poprawę sytuacji regionu na tle pozostałych województw.

Wykres 18. Ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczane w % ścieków wymagających oczyszczenia w Polsce i w woj. świętokrzyskim w latach 2012-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL

W 2021 roku w świętokrzyskim wytworzono 8 281 dam³ ⁶ **ścieków przemysłowych nieoczyszczonych** co stanowiło 7,32% wszystkich tego typu ścieków w kraju. Trzeba zauważyć, że w okresie ostatniej dekady ilość ścieków przemysłowych nieoczyszczonych w regionie zmniejszyła się radykalnie. W 2012 roku ilość nieoczyszczonych ścieków przemysłowych w województwie wynosiła 24 028 dam³, co wówczas stanowiło 20,69% wszystkich tego typu ścieków w Polsce.

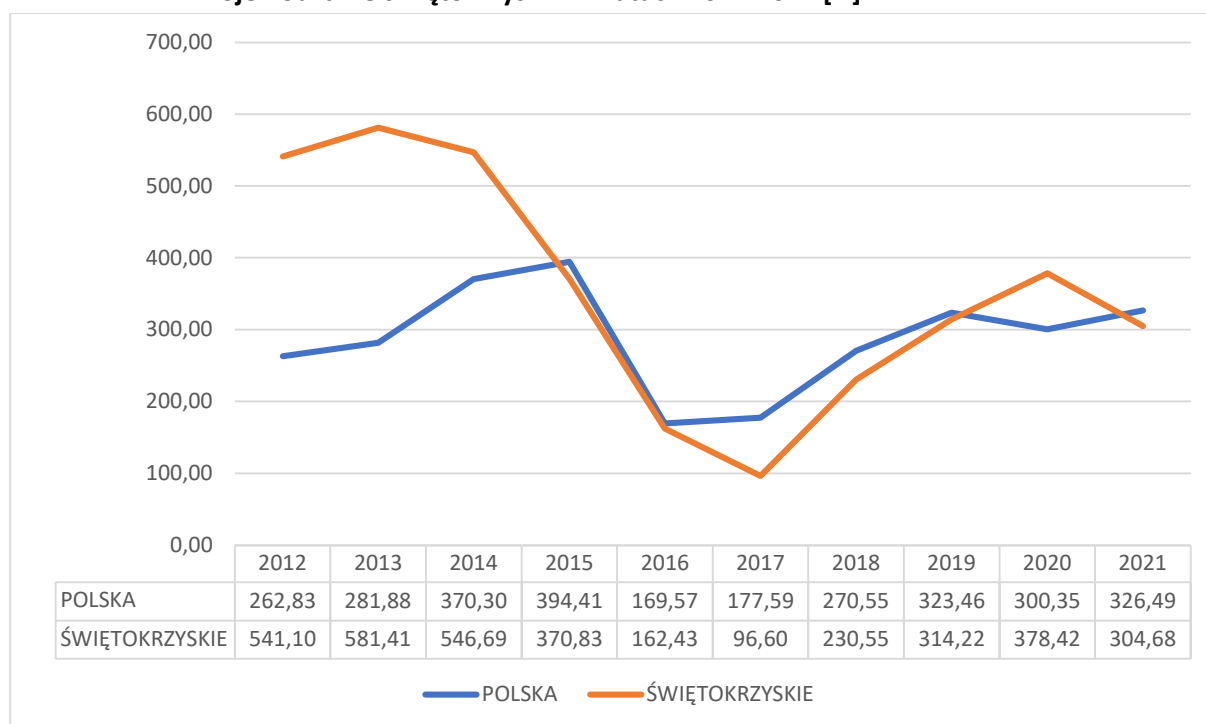
Zasady właściwego wykorzystywania środowiska warunkują konieczność racjonalnego korzystania z zasobów naturalnych oraz obowiązek ochrony przyrody przed degradacją. Wśród celów Strategii

⁵ STAN ŚRODOWISKA W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM RAPORT 2020, GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA, Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Kielcach, Kielce, 2020

⁶ 1 dam³ = 1 000 m³

istotne znaczenie mają takie działania, które zapewnią społeczeństwu zrównoważony rozwój, co z kolei wiąże się z kwestią ponoszenia nakładów i kosztów ochrony środowiska. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w woj. świętokrzyskim w 2021 roku wynosiły 361,87 mln zł co stanowiło 2,92% wszystkich tego typu nakładów w kraju. W przeliczeniu na jednego mieszkańca regionu nakłady na ochronę środowiska wynosiły 304,68 zł (10 miejsce wśród województw). Od 2012 roku wartość nakładów w województwie w przeliczeniu na mieszkańca zmalała o 43,69%.

Wykres 19. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska na mieszkańca w Polsce i w województwie świętokrzyskim w latach 2012-2021 [zł]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS/BDL

Ochrona przyrody jest bardzo ważnym aspektem racjonalnej działalności człowieka. Bez troski o nią nasze środowisko może ulegać stopniowo degradacji, co ostatecznie może prowadzić do problemów z pozyskaniem wartościowego pożywienia i czystej wody oraz przełożyć się na jakość naszego życia. Podejście pro środowiskowe wymaga dalszego rozwoju świadomości ekologicznej poprzez działania służące szeroko rozumianej edukacji ekologicznej, dzięki której możemy kształcić i wychowywać społeczeństwo w duchu poszanowania dla środowiska naturalnego, co znacznie zmniejszy wielkość nakładów koniecznych do poniesienia w kontekście niwelowania negatywnych skutków działalności człowieka wobec przyrody.

4. SYSTEM REGIONALNYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Skuteczne prowadzenie polityki rozwoju związane jest z podejmowaniem działań dookreślonych w opracowanych i przyjętych dokumentach programowych, będących integralną częścią systemu programowania. Pośród kluczowych dokumentów określających cele i kierunki działań polityki rozwoju województwa świętokrzyskiego znajdują się strategie lub programy kilkuletnie, dokumenty nieokreślone horyzontem czasowym, a także dokumenty przygotowywane corocznie.

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego wraz z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa reprezentują pierwszy - najwyższy szczebel (poziom) programowania w województwie świętokrzyskim. Dokumenty te, przyjmowane przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego, są nadrzędne w stosunku do wszystkich pozostałych dokumentów strategicznych, programowych, planistycznych czy finansowych przygotowywanych na poziomie regionalnym, będąc tym samym podstawową merytoryczną wytyczną dla programowanych w nich interwencji publicznych.

Drugi poziom programowania strategicznego stanowi niewielka liczba ściśle określonych strategii sektorowych i branżowych, których obowiązek opracowania wynika z przepisów krajowych, bądź też stanowi wypełnienie warunków niezbędnych do uruchomienia wdrażania środków europejskiej Polityki Spójności. Przykładami tego typu dokumentów są m.in. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Świętokrzyskiego 2030+ oraz Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego. Ponadto Samorząd Województwa z własnej inicjatywy może opracować dokumenty nieobligatoryjne, takie jak polityki rozwoju czy strategie ponadregionalne. Dokumenty te, służące usystematyzowaniu działań, zadań i planów, mają na celu wzmocnienie współpracy terytorialnej. Ich struktura, sposób opracowania i przyjęcia nie podlega takim uwarunkowaniom, jak w przypadku programów rozwoju i programów sektorowych.

Trzeci poziom programowania strategicznego stanowią programy o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, które są zasadniczym narzędziem realizacji *Strategii*. Programy te ukierunkowane są na realizację poszczególnych celów operacyjnych *Strategii* (bądź też ich grup). Szczególną grupę instrumentów wspierających wdrażanie *Strategii* stanowią programy operacyjne służące wdrażaniu Polityki Spójności Unii Europejskiej, wśród których wskazać należy:

- **regionalny program operacyjny** – przygotowywany przez Zarząd Województwa i stanowiący zasadnicze źródło finansowania kierunków działań opisanych w *Strategii*, w przypadku perspektywy 2021-2027 **Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027;**
- **program dedykowany wsparciu makroregionu Polski Wschodniej** – opracowywany na szczeblu centralnym, służący wsparciu rozwoju społeczno-gospodarczego wschodnich regionów Polski;
- **krajowe programy operacyjne** – opracowywane na szczeblu centralnym, dające możliwość pozyskania dodatkowych środków finansowych na realizację kierunków działań *Strategii*.

Syntetyczny układ dokumentów regionalnych województwa świętokrzyskiego przedstawiono na poniższym schemacie:

Źródło: *Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+*

Poniżej, w ujęciu tabelarycznym, przedstawiono wykaz dokumentów określających cele i kierunki działań polityki rozwoju województwa świętokrzyskiego wraz z ich przyporządkowaniem do poszczególnych obszarów (celów strategicznych) *SRWŚ 2030+* oraz podaniem obowiązującego horyzontu czasowego. Dokumenty obejmują perspektywę czasową niewykraczającą poza horyzont *Strategii*, z możliwością ich aktualizacji. Dla dziesięciu dokumentów, których okres obowiązywania kończy się w latach 2022-2026 przewidziana została kontynuacja, siedem jest w trakcie opracowywania.

Dokumenty strategiczne służące wdrażaniu *SRWŚ 2030+* stanowią katalog otwarty, w szczególności dotyczy to programów strategicznych, planów, co do których brak jest uregulowań w odrębnych ustawach, a opracowanych z inicjatywy własnej Samorządu Województwa, po uprzednio przeprowadzonej diagnozie. Dokumenty takie „uszyte na miarę potrzeb” stanowią nieodłączny i niezmiernie istotny element wzmocnienia współpracy terytorialnej i podejścia programowego w planowaniu rozwoju regionu.

Tabela 1. Wykaz dokumentów określających cele i kierunki działań polityki rozwoju województwa świętokrzyskiego

NAZWA DOKUMENTU	KOORDYNATOR	STATUS DOKUMENTU	OKRES OBOWIĄZYWANIA
Regionalna Strategia Innowacji Województwa Świętokrzyskiego 2030+	Departament Inwestycji i Rozwoju	OBOWIĄZUJĄCY - Uchwała Nr 3459/21 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 10 marca 2021 r.	2021-2030
Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego na lata 2015-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2025	Departament Przyrody i Klimatu	OBOWIĄZUJĄCY - Uchwała Nr XX/290/16 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 5 lutego 2016 r.	2015-2020 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2025
Projekt Programu ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego 2030	Departament Przyrody i Klimatu	W TRAKCIE PRZYGOTOWYWANIA.	Od dnia uchwalenia do 2030 r.
Program ochrony powietrza dla województwa świętokrzyskiego wraz z planem działań krótkoterminowych	Departament Przyrody i Klimatu	OBOWIĄZUJĄCY - Uchwała Nr XXII/291/20 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 29 czerwca 2020 r.	2020-2026 (planowana kontynuacja)
Plan gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego 2016 – 2022	Departament Środowiska i Gospodarki Odpadami	Uchwała Nr XXV/356/16 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 27 lipca 2016 r. Uchwała Nr IV/62/19 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 stycznia 2019 roku.	2016-2022 od 2016 r. do dnia wejścia w życie aktualizacji planu, nie później niż w terminie 18 miesięcy od dnia ogłoszenia aktualizacji krajowego planu gospodarki odpadami, zgodnie z art. 9 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 17 listopada 2021 r. o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r poz. 2151)

NAZWA DOKUMENTU	KOORDYNATOR	STATUS DOKUMENTU	OKRES OBOWIĄZYWANIA
Plan gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego 2023 - 2028	Departament Środowiska i Gospodarki Odpadami	Projekt aktualizacji „Planu gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego” 2023 – 2028. Planuje się przedłożenie Sejmikowi Województwa celem uchwalenia w pierwszym półroczu 2023 r.	2023 - 2028
Aktualizacja Programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla województwa świętokrzyskiego na lata 2018-2021 z perspektywą do roku 2026	Departament Przyrody i Klimatu	OBOWIĄZUJĄCY - Uchwała Nr XI/155/19 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 lipca 2019 r.	2018-2021 z perspektywą do roku 2026 (planowana kontynuacja)
Programy i aktualizacja programów ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych w pobliżu dróg krajowych i dróg wojewódzkich z terenu województwa świętokrzyskiego, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne	Departament Przyrody i Klimatu	OBOWIĄZUJĄCY - Uchwała Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego Nr IV/63/19 z dnia 28 stycznia 2019 r. oraz Uchwała Nr XLII/603/18 z dnia 19 marca 2018 r.	działania zaplanowane do 2023 i po 2023 r. Nowy program ochrony środowiska przed hałasem Sejmik Województwa uchwali w terminie do dnia 18 lipca 2024 r.
Audyt krajobrazowy dla województwa świętokrzyskiego	Departament Nieruchomości, Geodezji i Planowania Przestrzennego	W TRAKCIE REALIZACJI	
Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2021-2030	Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej	OBOWIĄZUJĄCY - Uchwała Nr XXXII/435/21 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 27 maja 2021 r.	2021-2030
Wojewódzki program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy	Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej	OBOWIĄZUJĄCY - Uchwała Nr XLI/540/21 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 grudnia 2021 r.	2021-2026 planowana kontynuacja

NAZWA DOKUMENTU	KOORDYNATOR	STATUS DOKUMENTU	OKRES OBOWIĄZYWANIA
w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2021-2026			
Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2017-2022	Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej	Uchwała Nr XXXVIII/552/17 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 20 listopada 2017 r.	2017-2022 planowana kontynuacja. Rozpoczęto prace nad programem na nową perspektywę na lata 2023-2027
Wojewódzki Program Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2018-2023	Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej	OBOWIĄZUJĄCY - Uchwała Nr III/46/18 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 grudnia 2018 r.	2018-2023 planowana kontynuacja
Regionalny Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej do 2025 roku	Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej	OBOWIĄZUJĄCY - Uchwała Nr XI/146/19 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 22 lipca 2019 r.	2019-2025 planowana kontynuacja
Świętokrzyski Program Pomocy Społecznej do 2023 roku	Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej	OBOWIĄZUJĄCY - Uchwała Nr IV/68/19 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 stycznia 2019 r.	2019-2023 planowana kontynuacja
Wojewódzki Program poszerzania, zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie pomocy i oparcia społecznego 2018-2022	Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej	Uchwała Nr 92/18 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 19 grudnia 2018 r.	2018-2022 planowana kontynuacja
Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów	Departament Ochrony Zdrowia	OBOWIĄZUJĄCY Uchwała Nr XLVI/583/22 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 26 kwietnia 2022 r.	2022 - 2025

NAZWA DOKUMENTU	KOORDYNATOR	STATUS DOKUMENTU	OKRES OBOWIĄZYWANIA
Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022 – 2025.			
Regionalny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Województwa Świętokrzyskiego na lata 2018 - 2022	Departament Ochrony Zdrowia	Uchwała Nr 4526/18 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 7 listopada 2018 r.	2018 – 2022 (Planowana kontynuacja zgodnie z założeniami, które zostaną wskazane w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego od 2023 roku. W chwili obecnej nie jest znana data publikacji przedmiotowego dokumentu.)
Program Rozwoju Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej w Województwie Świętokrzyskim do 2025 roku	Departament Ochrony Zdrowia	OBOWIĄZUJĄCY - Uchwała Nr 3145/20 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 16 grudnia 2020 r.	2020-2025 (Planowana kontynuacja zgodnie z założeniami, które zostaną wskazane w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego od 2023 roku. W chwili obecnej nie jest znana data publikacji przedmiotowego dokumentu.)
„Młodzi dla Świętokrzyskiego 2030+”	Kancelaria Sejmiku + Młodzieżowy Sejmik Województwa Świętokrzyskiego	Rozpoczęto prace	

NAZWA DOKUMENTU	KOORDYNATOR	STATUS DOKUMENTU	OKRES OBOWIĄZYWANIA
<i>Program Opieki nad Zabytkami Województwa Świętokrzyskiego na lata 2023-2026</i>	Departament Kultury i Dziedzictwa Narodowego	PLANOWANY/W TRAKCIE PRZYGOTOWANIA	Program będzie obowiązywał w latach 2023-2026.
Regionalny Plan Transportowy Województwa Świętokrzyskiego z suplementami w postaci: - „Planu Rozwoju Sieci Dróg Wojewódzkich Województwa Świętokrzyskiego do 2030 roku wraz z planem finansowania budowy, przebudowy, remontu, utrzymania i ochrony dróg oraz drogowych obiektów inżynierskich”; - „Koncepcji programowo-przestrzennej rozwoju zagospodarowania lotniska w Masłowie”	Departament Infrastruktury, Transportu i Komunikacji	W TRAKCIE PRZYGOTOWANIA	do 2030
Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego Województwa Świętokrzyskiego	Departament Infrastruktury, Transportu i Komunikacji	OBOWIĄZUJĄCY – Uchwała Nr XLVIII/858/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 27 października 2014 r. (w trakcie aktualizacji)	Bez daty granicznej
Priorytety współpracy zagranicznej Województwa Świętokrzyskiego	Departament Edukacji, Sportu, Turystyki i Spraw Zagranicznych	OBOWIĄZUJĄCY - Uchwała Nr XLI/731/10 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 27 września 2010 r.	Obowiązuje nadal
Program Współpracy Samorządu Województwa Świętokrzyskiego z Organizacjami Pozarządowymi	Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej	OBOWIĄZUJĄCY - Uchwała nr LV/664/22 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 28 grudnia 2022 r. w sprawie przyjęcia do realizacji	roczne

NAZWA DOKUMENTU	KOORDYNATOR	STATUS DOKUMENTU	OKRES OBOWIĄZYWANIA
		Programu Współpracy Samorządu Województwa Świętokrzyskiego z Organizacjami Pozarządowymi na 2023 r.	
Koncepcja przebiegu tras rowerowych na terenie województwa świętokrzyskiego	Departament Edukacji, Sportu, Turystyki i Spraw Zagranicznych	OBYWIAZUJĄCY Uchwała Nr 4962/22 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 2 marca 2022 r.	Obowiązuje nadal
Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji	Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej	W trakcie opracowywania	2023-2026

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z departamentów UMWS.

5. REALIZACJA SRWŚ 2030+ W OPARCIU O PRZYJĘTY SYSTEM WSKAŹNIKÓW

Założeniem tego rozdziału *Raportu* jest ocena stopnia realizacji celów *Strategii* w oparciu o analizę systemu wskaźników monitorowania określonych w *SRWŚ 2030+*. Tylko cykliczny monitoring umożliwi systematyczną ocenę zmian społeczno-gospodarczych na danym terenie oraz obserwację zakładanych trendów w *Strategii*. Zbieranie, gromadzenie, przetwarzanie i analizowanie danych pozwoli stwierdzić, czy realizacja założonych interwencji postępuje zgodnie z pierwotnymi założeniami. Dzięki wnioskowi wyciągniętemu z systematycznie analizowanych wskaźników, istnieje możliwość reagowania na pojawiające się negatywne trendy zarówno społeczne jak i gospodarcze, co z kolei przekłada się na wysoką jakość zarządzania regionem w oparciu o wiedzę.

Zaznaczyć należy również, że dobrze prowadzony monitoring pozwoli zweryfikować system zarządzania oraz ocenić stopień osiągnięcia zakładanych rezultatów, i w razie konieczności udoskonalić lub wyeliminować elementy mające wpływ na kształtowanie polityki regionalnej. W zaplanowanych w *Strategii* celach został dobrany zespół najbardziej adekwatnych wskaźników, za pomocą których kontrolowany jest przebieg ich osiągnięcia w założonej perspektywie czasowej. **Zaznaczyć należy, że choć trendy zjawisk społecznych i gospodarczych w województwie świętokrzyskim mogą ulegać w czasie wahaniom (spowodowane jest to sytuacją polityczną i gospodarczą na rynku światowym i europejskim), to zakładamy, że cele zaplanowane w *Strategii* zostaną osiągnięte.**

W *Strategii* założono dwa kluczowe dla osiągnięcia misji strategicznej wskaźniki:

1. Liczba mieszkańców województwa - jako oczekiwany trend określono zatrzymanie spadku i utrzymanie liczby ludności na stałym poziomie;
2. PKB na mieszkańca – jako oczekiwany trend założono wzrost wskaźnika, zarówno wartości kwotowej jak i udziału w stosunku do średniej krajowej.

Poniżej analizie poddano także pozostałe wskaźniki monitorowania, z których każdy jest przypisany do poszczególnych celów głównych i operacyjnych *SRWŚ 2030+*. W ramach oceny stopnia realizacji *Strategii* scharakteryzowane zostaną najaktualniejsze wartości wskaźników (według dostępności danych w dniu badania), zmiana wartości wskaźników w odniesieniu do roku bazowego oraz zgodność obserwowanych trendów z założeniami zapisanymi w *Strategii*.

Tabela 2. Wskaźniki monitorowania SRWŚ 2030+

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość bazowa		Rok bazowy	Oczekiwany trend	Rok badania	Wartość badana		trend	Źródło
		Świętokrzyskie	Polska				Świętokrzyskie	Polska		
MISJA										
Liczba mieszkańców województwa	osoba	1 241 546	nd	2018	↔	2021	1 187 693	nd	↓	GUS
PKB na 1 mieszkańca	zł	40 146	55 359	2018	↑	2020	44 789	61 231	↑	GUS
	%	72,5	100	2018	↑	2020	73,1	100	↑	GUS
Cel 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZIE										
Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki										
Wartość środków finansowych w dyspozycji Świętokrzyskiego Funduszu Rozwoju (na koniec roku kalendarzowego)	mln zł	218	nd	2021 ⁷	↑	2022	245	nd	↑	Opracowanie własne
Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw	%	14,3	21,8	2018	↑	2021	14,2	20,9	↓	GUS
Miejsce województwa świętokrzyskiego w Regionalnej Tablicy Wyników Innowacji	pozycja w RIS	214/238	nd	2019	↑	2021	225/240	nd	↓	Regional Innovation Scoreboard (RIS)
Patenty udzielone przez Urząd Patentowy RP na 1 mln ludności	szt./ 1 mln	33,8	75,7	2018	↑	2021	49,4	85,4	↑	GUS
Cel operacyjny 1.2. Kompetentne kadry dla gospodarki										
Uczniowie w I klasach szkół branżowych I stopnia	osoba	1 291	48 779	2018	↑	2021	1 215	57 122	↓	GUS
Odsetek absolwentów studiujących na kierunkach technicznych i przyrodniczych	%	28,7	28,5	2018	↑	2021	23,3	24,7	↓	GUS

⁷ Pierwszy pełny rok działalności FRP.

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość bazowa		Rok bazowy	Oczekiwany trend	Rok badania	Wartość badana		trend	Źródło	
		Świętokrzyskie	Polska				Świętokrzyskie	Polska			
Odsetek studentów uczelni na kierunkach należących do podgrupy medyczna	%	21,4	10,9	2018	↔	2021	21,8	12,1	↑	GUS	
Osoby dorosłe w wieku 25–64 lata uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu (w okresie czterech tygodni przed badaniem)	%	3,2	5,7	2018	↑	2020	2,0	3,7	↓	GUS	
Cel operacyjny 1.3. Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu											
Noclegi na 10 tys. mieszkańców udzielone:	turystom krajowym	szt.	13 591	18 514	2018	↑	2021	11 294	14 655	↓	GUS
	turystom zagranicznym		849	4 619		↑	2021	467	1 886	↓	
Udział zwiedzających targi organizowane w Kielcach w ogólnej liczbie zwiedzających targi w Polsce	%	14,8	nd	2018	↑	2021	13,2	nd	↓	Polska Izba Przemysłu Targowego	
Przedsiębiorstwa ogółem (przedsiębiorstwa sektora niefinansowego) posiadające szerokopasmowy dostęp do Internetu	%	93,3	96,3	2019	↑	2021	98,1	98,5	↑	GUS	
Nakłady na działalność B+R w sektorze przedsiębiorstw	mln zł	197,5	16 950,8	2018	↑	2021	130,7	23 769,1	↓	GUS	
Cel 2. PRZYJAZNY DLA ŚRODOWISKA I CZYSTY REGION											
Cel operacyjny 2.1. Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego											
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	%	59,0	70,8	2018	↑	2021	60,4	71,9	↑	GUS	
Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów	%	27,9	28,9	2018	↑	2021	32,3	39,8	↑	GUS	

Nazwa wskaźnika		Jednostka	Wartość bazowa		Rok bazowy	Oczekiwany trend	Rok badania	Wartość badana		trend	Źródło
			Świętokrzyskie	Polska				Świętokrzyskie	Polska		
Liczba dni z przekroczonym 24-godzinnym poziomem dopuszczalnym stężenia pyłu PM10 ⁸	Kielce (strefa M. Kielce)	Liczba dni	41	-	2018 ⁹	↓	2021	22	-	↓	GIOŚ Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Kielcach
	Busko-Zdrój (strefa świętokrzyska)		42	-	2018		2021	24	-		
	Starachowice (strefa świętokrzyska)		45	-	2018		2021	42	-		
Liczba przewiezionych pasażerów pociągami regionalnymi	tys. osób		2 308,9	261 823	2018	↑	2021	1 597	209 453	↓	GUS, UMWŚ
Długość ścieżek rowerowych (dróg dla rowerów)	km		276,1	13 904,7	2018	↑	2021	418,8	18 509,9	↑	GUS
Powierzchnia zieleni ulicznej ogółem (w miastach i na wsi)	ha		267,63	16 455,82	2019	↑	2021	281,34	17 217,03	↑	GUS
Powierzchnia obszarów chronionego krajobrazu	ha		625 472,37	7 021 788,62	2019	↑	2021	625 472,37	7023 934,03	↔	GUS
Cel operacyjny 2.2. Adaptacja do zmian klimatu											
Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych ogółem na 1 korzystającego (m ³ /rok)	m ³		30,0	36,2	2018	↓	2021	30,9	36,4	↑	GUS
Obiekty małej retencji wodnej w regionie	szt.		102	31 888	2018	↑	2021	103	32 208	↑	GUS
Nakłady inwestycyjne na wykonanie obiektów małej retencji wodnej	tys. zł		13 778	201 401	2019	↑	2021	979	47 623	↓	GUS

⁸ 50 µg/m³.

⁹ Roczna ocena jakości powietrza w województwie świętokrzyskim. Raport wojewódzki za rok 2018, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Kielcach.

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość bazowa		Rok bazowy	Oczekiwany trend	Rok badania	Wartość badana		trend	Źródło
		Świętokrzyskie	Polska				Świętokrzyskie	Polska		
Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji	ha	3 723	61 863	2018	↓	2021	3 768	62 270	↑	GUS
Cel operacyjny 2.3. Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna										
Gęstość sieci ciepłej przesyłowej i rozdzielczej	km/100 km ²	3,73	5,21	2018	↑	2021	3,72 ¹⁰	5,28 ¹¹	↓	GUS
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem	%	16,2	12,7	2018	↑	2021	25,8	17,0	↑	GUS
Zużycie energii elektrycznej na 1 mln zł PKB	GWh	0,11	0,08	2017	↓	2020	0,09	0,07	↓	GUS
Cel 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI										
Cel operacyjny 3.1. Silny kapitał społeczny w regionie										
Frekwencja wyborcza w wyborach do sejmików województw	%	51,57	48,83	2018	↑	-	-	-	-	PKW
Dodatnie saldo migracji na pobyt stały	osoby	-2 628	nd	2018	↑	2021	-2 421	nd	↑	GUS
Działalność centrów, domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic	organizowane imprezy	Szt.	6 172	243 839	2019	2021	3 927	156 556	↓	GUS
	uczestnicy imprez	Osoba/1 tys. ludności	1 008	976,8			630,2	478,4	↓	
Zdawalność egzaminów maturalnych	%	80,0	79,7	2018	↑	2021	77,9	78,2	↓	GUS
Członkostwo w organizacjach non-profit	tys. osób	200	9 200	2016	↑	2020	200	8 200	↔	GUS

¹⁰ Wyliczenia własne na podstawie danych BDL GUS

¹¹ Wyliczenia własne na podstawie danych BDL GUS

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość bazowa		Rok bazowy	Oczekiwany trend	Rok badania	Wartość badana		trend	Źródło
		Świętokrzyskie	Polska				Świętokrzyskie	Polska		
Cel operacyjny 3.2. Poprawa jakości usług społecznych i zdrowotnych										
Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach	%	6,9	10,5	2018	↑	2021	11,6	15,5	↑	GUS
Placówki stacjonarnej pomocy społecznej	szt.	70	1 886	2019	↑	2021	79	2 061	↑	GUS
Liczba funkcjonujących w regionie Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej	szt.	2	nd	2018	↑	2021	2	nd	↔	ROPS
Przychodnie na 10 tys. osób	szt.	5	6	2018	↑	2021	5	6	↔	GUS
Lekarze (personel pracujący ogółem) na 10 tys. osób	osoba	53	57,7	2018	↑	2021	36,6	40,7	↓	GUS
Pielęgniarki i położne (personel pracujący ogółem) na 10 tys. ludności	osoba	83,5	72	2018	↔	2021	100,0	89,8	↑	GUS
Cel operacyjny 3.3. Wzmocnienie spójności przestrzennej i społecznej regionu										
Odsetek dróg wojewódzkich w stanie dobrym	%	51,8	nd	2019	↑	2021	55	nd	↑	ŚZDW
Wskaźnik penetracji budynkowej Internetu stacjonarnego o prędkości co najmniej 30 mb/s	%	18,6	33	2017	↑	2021	54,0	59	↑	UKE
Liczba gminnych programów rewitalizacji (w tym opracowanych na podstawie obecnie obowiązujących zaktualizowanych lokalnych programów rewitalizacji)	szt.	11	nd	2017	↑	2021	13	nd	↑	Opracowanie własne
Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania	%	31,1	31,2	2019	↑	2021	31,3	31,7	↑	GUS

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość bazowa		Rok bazowy	Oczekiwany trend	Rok badania	Wartość badana		trend	Źródło
		Świętokrzyskie	Polska				Świętokrzyskie	Polska		
przestrzennego w powierzchni ogółem										
Cel 4. SPRAWNE ZAZĄDZANIE REGIONEM										
Cel operacyjny 4.1. Rozwój systemu zarządzania strategicznego rozwojem										
Europejski wskaźnik jakości rządzenia	wartość EQI <0;100> ¹²	-0,594	-	2017	↑	2021	-0,783	-	↓	European Quality of Government Index (EQI)
Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem	%	31,1	31,2	2019	↑	2021	31,3	31,7	↑	GUS
Cel operacyjny 4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego										
Miejsce województwa świętokrzyskiego w rankingu konkurencyjności regionów	pozycja w RCI	211/268	nd	2019	↑	¹³	-	-	-	European Regional Competitiveness Index (RCI)
Średni czas pobytu turysty w województwie świętokrzyskim (w turystycznych obiektach noclegowych)	liczba dni	2,9	nd	2018	↑	2021	3,1	nd	↑	GUS

¹² Z uwagi na zmianę metodologii i formy publikacji danych przez Uniwersytet w Gothenburgu (https://www.gu.se/sites/default/files/2021-05/2021_4_%20Charron_Lapuate_Bauhr.pdf) nie ma możliwości zaprezentowania wartości EQI w formacie <0;100> (jak to było zaplanowane w czasie tworzenia *Strategii*) oraz danych dla Polski (brak danych na poziomie krajów). Na potrzeby niniejszej analizy zdecydowano o wyborze wskaźnika dla regionu w formacie obecnie prezentowanym przez autorów publikacji. Zgodnie z metodologią opracowaną przez Uniwersytet w Gothenburgu wartość wskaźnika równa 0 stanowi średnią dla Europy, wartości powyżej zera są interpretowane jako pozytywne, a wartości poniżej zera jako negatywne.

¹³ Brak aktualnych danych najnowszy indeks z 2019 roku, przewidziana publikacja kolejnej edycji marzec 2023 r.

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość bazowa		Rok bazowy	Oczekiwany trend	Rok badania	Wartość badana		trend	Źródło
		Świętokrzyskie	Polska				Świętokrzyskie	Polska		
Cel operacyjny 4.3. Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa										
Odsetek mieszkańców wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną	%	32,9	35,5	2018	↑	2021	41,6	47,5	↑	GUS
Liczba porozumień terytorialnych przy udziale Województwa Świętokrzyskiego (zawartych na podstawie przepisów ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju)	szt.	0	nd	2019	↑	2021	0	nd	↔	Opracowanie własne

Źródła:

- dane – zgodnie z odpowiednią kolumną,

- oczekiwany trend – opracowanie własne na podstawie założeń opisanych powyżej tabeli.

MISJA

Liczba mieszkańców województwa – od 2018 roku do 2021 roku zmniejszyła się o 53 853 osoby. Trzeba jednak zauważyć, że liczba ludności zarówno Polski, jak i regionu w 2020 i 2021 roku podawana przez GUS zmniejszyła się, co pokazał przeprowadzony Narodowy Spis Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021, który odbywał się w dniach od 1 kwietnia do 30 września 2021. Jak podaje Główny Urząd Statystyczny, wyniki NSP 2021 stanowią od roku 2020 bazę wyjściową bilansu stanu i struktury ludności. W związku z powyższym wskaźniki odnoszące się do liczby i struktury ludności od 2020 roku zostały przeliczone przez GUS zgodnie z bilansem przygotowanym w oparciu o wyniki NSP 2021. W przypadku województwa świętokrzyskiego wprowadzona w ten sposób korekta liczby ludności była dość znaczna. Przed korektą liczbę ludności regionu w 2021 roku określano na 1 212 564 osoby, a więc o 24 871 osób więcej niż po korekcie. Różnica ta wydaje się wynikać z weryfikacji w ramach NSL 2021 faktycznego miejsca zamieszkania osób. Część osób, które dotychczas były wykazywane w statystyce, najwyraźniej faktycznie nie przebywało w miejscu deklarowanym jako miejsce zamieszkania. W *Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+* założono zatrzymanie trendu spadkowego liczby mieszkańców województwa. W omawianym okresie notowano w regionie ubytek ludności. Trzeba jednak pamiętać, że założenia *Strategii* w kontekście zatrzymania depopulacji regionu są ambitne, zmiany demograficzne mają charakter długoterminowy, a czas przewidziany dla zatrzymania tendencji spadkowej w województwie to 2030 rok. Dodatkowym czynnikiem, który trzeba uwzględnić mówiąc o demografii, był wybuch pandemii COVID-19 w 2020 roku i związany z nim znaczny ubytek liczby ludności spowodowany zgonami covidowymi i okołocovidowymi. Pandemia wpłynęła radykalnie na wzrost liczby zgonów zarówno w województwie, jak i w całym kraju.

PKB na 1 mieszkańca – wyrażone w zł zgodnie z przewidywanym trendem w *Strategii* wzrosło zarówno w Polsce, jak i w województwie świętokrzyskim. Dynamika wzrostu w 2019 r., w porównaniu z rokiem bazowym 2018, wyniosła dla kraju 8,17% (wzrost z 55 230 zł do 59 741 zł), a w świętokrzyskim była niższa od średniej krajowej i osiągnęła wartość 6,72% (wzrost z 39 926 zł do 42 608 zł). Niestety **PKB per capita (w cenach bieżących), Polska = 100%** w województwie świętokrzyskim odnotowało spadek (porównując rok 2019 z rokiem 2018) o 1 p.p. W 2019 r. PKB na mieszkańca (gdzie Polska = 100%), w regionie świętokrzyskim wyniosło 71,5%. Przyczynę takiego stanu rzeczy należy tłumaczyć tym, że z racji istotnej roli budownictwa oraz rozwiniętej produkcji dóbr inwestycyjnych w regionie świętokrzyskim, charakteryzuje się on relatywnie wysoką dynamiką PKB w okresie prosperity w gospodarce światowej. Natomiast w czasie recesji regionalna gospodarka reaguje na dekoniunkturę w krajach Unii Europejskiej ze stosunkowo dużą wrażliwością, co znajduje w skrajnym przypadku odzwierciedlenie w negatywnej stopie wzrostu gospodarczego. Należy zakładać jednak, że po przełamaniu kryzysu ogólnoeuropejskiego wywołanego pandemią COVID-19 oraz wojną w Ukrainie zostanie zachowany wzrostowy trend ilości podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON, kontynuowane będą działania służące wzmocnieniu inteligentnych specjalizacji województwa, zwiększających odporność gospodarki regionu na bieżące zjawiska koniunkturalne itp. Nadal również mocno wspierany będzie rozwój MŚP, które poszerzają profil gospodarczy województwa i uodparniają strukturę gospodarczą na negatywne zjawiska gospodarcze. Głównie te działania w kolejnych latach zapewnią odwrócenie niekorzystnego trendu analizowanego wskaźnika.

Cel 1. INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZIE

Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności świętokrzyskiej gospodarki

Wartość środków finansowych w dyspozycji Świętokrzyskiego Funduszu Rozwoju (na koniec roku kalendarzowego) – suma środków uruchomionych będących w dyspozycji przedsiębiorców oraz posiadanych przez ŚFR środków przeznaczonych na działalność pożyczkową w roku 2022 wynosiła 245 mln zł (pierwszym, pełnym rokiem działalności ŚFR był rok 2021 – 218 mln zł).

Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw – udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw odnotował spadek zarówno w Polsce, jak i w regionie świętokrzyskim (odpowiednio o: -4,13% i o -0,70%). W 2018 r. średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw wynosił w regionie świętokrzyskim 14,3% i spadł w roku 2021 o 0,1 p.p. Natomiast wartość analizowanego wskaźnika w kraju obniżyła się z 21,8% w roku bazowym do 20,9% w 2021 r.

Miejsce województwa świętokrzyskiego w Regionalnej Tablicy Wyników Innowacji – zakładany trend w *Strategii* nie został utrzymany, ponieważ w 2018 r. region świętokrzyski zajął w Regionalnej Tablicy Wyników Innowacji miejsce 214 na 238 pozycji, natomiast w 2021 r. – 225. miejsce, na 240 pozycji.

Patenty udzielone przez Urząd Patentowy RP na 1 mln ludności – liczba udzielonych patentów na 1 mln ludności w kraju, a także w województwie świętokrzyskim w latach 2018 – 2021 wzrósł (odpowiednio: 12,81% i 46,15%). W 2018 r. wartość tego wskaźnika w świętokrzyskim wyniosła 33,8 (przy średniej krajowej 75,7), natomiast w 2021 r. 49,4 (przy średniej krajowej 85,4), zatem należy stwierdzić, że trend założony w *Strategii* został zachowany.

Cel operacyjny 1.2. Kompetentne kadry dla gospodarki

Uczniowie w I klasach szkół branżowych I stopnia – założony trend wzrostowy w *Strategii* dotyczący liczby uczniów w I klasach szkół branżowych I stopnia nie został zachowany. W kraju od 2018 r. do 2021 r. liczba uczniów wzrosła o 8 343 i wyniosła 57 122 uczniów. W województwie świętokrzyskim w 2021 r. uczniów w I klasach szkół branżowych było 1 215 (spadek w odniesieniu do 2018 r. o 5,89%).

Odsetek absolwentów studiujących na kierunkach technicznych i przyrodniczych – zarówno w kraju, jak i w regionie świętokrzyskim, w latach 2018-2021 odsetek absolwentów na kierunkach technicznych i przyrodniczych zmniejszył się. W Polsce absolwentów uczelni tego typu było 24,7% (spadek o -3,8 p.p.), natomiast w województwie świętokrzyskim - 23,3% (spadek o -5,4 p.p.).

Odsetek studentów uczelni na kierunkach należących do podgrupy medyczna – w świętokrzyskim, według najnowszych udostępnionych danych, w 2021 r. w stosunku do roku bazowego (2018 r.) odnotowano wzrost o 0,4 p.p. odsetka studentów uczelni na kierunkach należących do podgrupy medyczna (wartość tego wskaźnika wyniosła 21,8%). W kraju odnotowany został wzrost z 10,9% w 2018 r. do 12,1% w 2021 r.

Osoby dorosłe w wieku 25–64 lata uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu (w okresie czterech tygodni przed badaniem) – odsetek osób dorosłych biorących udział w kształceniu lub szkoleniu w 2020 r. w porównaniu do roku bazowego (2018 r.) odnotował spadek o 1,2 p.p. i wyniósł 2,0%. Podobna tendencja zaobserwowana została w Polsce, gdzie udział osób podnoszących swoje kwalifikacje wyniósł 3,7% (spadek o 2,0 p.p.). Założony trend w *Strategii* nie został zachowany.

Cel operacyjny 1.3. Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu

Noclegi na 10 tys. mieszkańców udzielone turystom krajowym – w latach 2018 – 2021 notowano spadek liczby udzielonych noclegów turystom krajowym, w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców zarówno w Polsce, jak i w województwie świętokrzyskim (trend założony w *Strategii* nie został zachowany). W Polsce wartość analizowanego wskaźnika w 2021 r. wyniosła 14 655 udzielonych noclegów turystom krajowym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (w porównaniu z 2018 rokiem wartość wskaźnika zmniejszyła się o 3 859). W województwie świętokrzyskim udzielono 11 294 noclegów turystom krajowym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (spadek o 2 297).

Noclegi na 10 tys. mieszkańców udzielone turystom zagranicznym – tendencja spadkowa odnotowana została również w przypadku wskaźnika dotyczącego udzielonych noclegów turystom zagranicznym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (trend odwrotny od zakładanego w *Strategii*). W Polsce wartość ta w 2021 r. osiągnęła poziom 1 886 (spadek o 2 733), natomiast w regionie świętokrzyskim 467 (spadek o 382).

Udział zwiedzających targi organizowane w Kielcach w ogólnej liczbie zwiedzających targi w Polsce – w latach 2018 – 2021 odnotowany został spadek liczby zwiedzających kieleckie targi w ogólnej liczbie zwiedzających targi w Polsce z 14,8% do 13,2% (w przeciwieństwie do założeń *Strategii*).

Przedsiębiorstwa ogółem (przedsiębiorstwa sektora niefinansowego) posiadające szerokopasmowy dostęp do Internetu – zarówno w kraju, jak i w województwie świętokrzyskim przybywa przedsiębiorstw posiadających szerokopasmowy dostęp do Internetu. W Polsce w roku 2021 funkcjonowało 98,5% przedsiębiorstw z dostępem do szerokopasmowego Internetu (wzrost w stosunku do roku 2019 o 2,2 p.p.). W świętokrzyskim przedsiębiorstw takich było 98,1%. (wzrost o 4,8 p.p.).

Nakłady na działalność B+R w sektorze przedsiębiorstw – wielkość nakładów na działalność B+R w sektorze przedsiębiorstw w latach 2018 – 2021 w kraju wzrosła o 40,22% (wartość nakładów ogółem wyniosła w 2021 r. 23 769,1 mln zł). W województwie świętokrzyskim odnotowany został spadek nakładów o – 33,82% (w 2021 r. w regionie świętokrzyskim poniesiono nakłady ogółem na B+R w wysokości 130,7 mln zł.).

Cel 2. PRZYJAZNY DLA ŚRODOWISKA I CZYSTY REGION

Cel operacyjny 2.1. Poprawa jakości i ochrona środowiska przyrodniczego

Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej – udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w województwie od 2018 roku wzrósł o 1,4 p.p. ostatecznie osiągając w 2021 roku 60,4%. W kraju również notowano wzrost wskaźnika do poziomu 71,9% (wzrost o 1,1 p.p.). Trend zmiany wskaźnika w regionie był wzrostowy i zgodny z założonym w *Strategii*.

Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów – udział odpadów zebranych selektywnie w ogóle odpadów w województwie świętokrzyskim w 2021 roku wynosił 32,3% i od 2018 roku wzrósł o 4,4 p.p. Obserwowany trend wartości wskaźnika był zgodny z założonym w *SRWŚ 2030+*.

Liczba dni z przekroczonym 24-godzinnym poziomem dopuszczalnym stężenia pyłu PM10 – liczba dni w 2021 roku, w których odnotowano przekroczony dopuszczalny poziom stężenia pyłu PM10 była mniejsza od notowanej w 2018 roku w każdym z określonych w *Strategii* miejsc. Przy czym w **Kielcach** wartość wskaźnika w 2021 roku wynosiła 22 dni (o 19 mniej niż w 2018 roku). W **Busku-Zdroju** wynosiła

24 dni i była mniejsza od tej notowanej w 2018 roku o 18 dni. W **Starachowicach** liczba dni z przekroczonym poziomem stężenia pyłu PM10 wynosiła 42 i była mniejsza o 3 dni od tej sprzed trzech lat. Obserwowany trend zmiany wskaźnika w każdej ze stref był zgodny z założonym w *SRWS 2030+*.

Liczba przewiezionych pasażerów pociągami regionalnymi – zmniejszyła się w okresie ostatnich trzech lat zarówno w kraju, jak i w regionie dość radykalnie. Powodem takiego stanu rzeczy w dużej mierze była pandemia COVID-19, która rozpoczęła się w 2020 roku. Ograniczenia związane z pandemią, wprowadzenie pracy zdalnej, a także obawy społeczne przed zarażeniem poprzez międzyludzki kontakt bezpośredni znacznie ograniczyły podróżowanie. W województwie liczba pasażerów przewiezionych pociągami regionalnymi w 2021 roku zmniejszyła się w stosunku do tej z 2018 roku o 712 tys. osób, przy spadku w całym kraju o 52,37 mln osób. Obserwowany trend wskaźnika nie był zgodny z założonym w *SRWS 2030+*, trzeba jednak zauważyć, że sytuacja w omawianym okresie znacznie odbiegała od normy z lat poprzednich z uwagi na wspomnianą pandemię i jej skutki.

Długość ścieżek rowerowych (dróg dla rowerów) – wzrosła dość znacznie od 2018 roku (wzrost o 51,7%) osiągając w 2021 roku 418,8 km. W całym kraju długość ścieżek rowerowych wynosiła 18 509,9 km (w 2018 r. – 13 904,7 km). Obserwowany trend był zgodny z założonym w *Strategii*.

Powierzchnia zieleni ulicznej ogółem (w miastach i na wsi) – w stosunku do roku bazowego 2019 w regionie wzrosła zgodnie z założeniami *SRWS 2030+* osiągając w 2021 roku 281,34 ha (2019 r. -267,63 ha). Ogólnie w kraju również odnotowano wzrost powierzchni zieleni ulicznej z 16 456,82 ha w 2019 roku do 17 217,03 ha w 2021 roku.

Powierzchnia obszarów chronionego krajobrazu – wartość wskaźnika w województwie nie zmieniała się w stosunku do roku bazowego (2019 r.) i w 2021 roku wynosiła 625 472,37 ha. W *SRWS 2030+* założono trend wzrostowy wskaźnika.

Cel operacyjny 2.2. Adaptacja do zmian klimatu

Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych ogółem na 1 korzystającego (m³/rok) – od 2018 roku do 2021 roku wzrosło w województwie o 0,9 m³. Wzrost zużycia wody w regionie nie był zgodny z założeniami *SRWS 2030+*, trzeba jednak zauważyć, że zużycie wody w przeliczeniu na korzystającego w świętokrzyskim jest znacznie mniejsze od analogicznej wartości wskaźnika w Polsce. W 2021 roku wartość wskaźnika dla kraju wynosiła 36,4 m³, natomiast dla województwa 30,9 m³.

Obiekty małej retencji wodnej w regionie – w latach 2018-2021 liczba obiektów małej retencji wodnej w województwie wzrosła o jeden obiekt (2021 r. – 103 obiekty), a notowany wzrost był zgodny z trendem założonym w *Strategii*. W całym kraju w omawianym okresie rejestr tego typu obiektów wzrósł o 320 sztuk.

Nakłady inwestycyjne na wykonanie obiektów małej retencji wodnej – w związku z niewielką ilością nowopowstałych obiektów małej retencji wodnej w województwie w 2021 roku zmniejszyły się także analogicznie nakłady inwestycyjne na wykonanie tego typu obiektów. Na wykonanie obiektów małej retencji wodnej wydatkowano w województwie 979 tys. zł, przy łącznych nakładach inwestycyjnych na tego typu obiekty w Polsce na poziomie 47,62 mln zł. W 2019 roku na obiekty małej retencji wodnej wydatkowano w regionie 13,78 mln zł, a w kraju 201,40 mln zł. W *SRWS 2030+* założono trend wzrostowy wskaźnika w perspektywie do 2030 roku.

Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji – w województwie od 2018 roku odnotowano niewielki wzrost areału tego typu gruntów. W 2021 roku powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji wynosiła 3 768 ha, a wzrost w porównaniu do roku bazowego wyniósł 45 ha. W omawianym okresie w kraju także wzrosła powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych z 61 863 ha w 2018 roku do 62 270 ha w 2021 roku. W latach 2018-2021 roku nie udało się uzyskać założonego w *Strategii* malejącego trendu wskaźnika w regionie.

Cel operacyjny 2.3. Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna

Gęstość sieci ciepłej przesyłowej i rozdzielczej – według danych za 2021 rok wskaźnik w regionie (choć w niewielkim stopniu) spadł od 2018 roku osiągając 3,72 km/100km². Niewielki wzrost gęstości tego typu sieci notowano natomiast w przypadku średniej dla kraju. Zmiana wskaźnika w stosunku do 2018 roku wyniosła odpowiednio: region – spadek o 0,01, kraj wzrost – o 0,07. W *Strategii* założono dla regionu wzrost wskaźnika.

Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem – w regionie w okresie 2018-2021 wzrósł znacznie (o 9,6 p.p.) i w końcu grudnia 2021 r. wyniósł 25,8%. Wartość wskaźnika z 2021 r. w województwie była wyższa od średniej krajowej o 8,8 p.p, a trend był zgodny z założeniami *SRWŚ 2030+*.

Zużycie energii elektrycznej na 1 mln zł PKB – w 2020 roku w świętokrzyskim wynosiło 0,09 GWh i w stosunku do 2017 roku zmalało o 0,02 GWh. Obserwowany trend zmian wartości wskaźnika był malejący i tym samym zgodny z założeniami *Strategii*.

Cel 3. WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI

Cel operacyjny 3.1. Silny kapitał społeczny w regionie

Frekwencja wyborcza w wyborach do sejmików województw – brak danych (brak wyborów w samorządowych w analizowanym okresie).

Dodatnie saldo migracji na pobyt stały – w 2021 roku saldo ludzi wyjeżdżających ze świętokrzyskiego, do innych regionów i ludzi tutaj osiedlających się było ujemne i wynosiło minus 2 421 osób. W stosunku do roku 2018 sytuacja w województwie pod względem salda migracji międzywojewódzkich uległa niewielkiej poprawie (2018 rok: - 2 628). Obserwowana zmiana wartości wskaźnika była zgodna z założeniami *SRWŚ 2030+*.

Działalność centrów, domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic – w ostatnim okresie zarówno w kraju, jak i w województwie była znacznie ograniczona z uwagi na skutki pandemii COVID-19. Ograniczenie kontaktów międzyludzkich do minimum wiązało się z zastojem w całym sektorze kultury. Części działalności kulturalnej udało się w tym trudnym okresie funkcjonować w zmienionej formie w świecie cyfrowym dzięki Internetowi, jednak nie wszystkie rodzaje działalności miały taką możliwość. Ograniczenia dotyczyły między innymi możliwości organizacji imprez. **Liczba imprez organizowanych** przez centra, domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice w województwie w 2021 roku zmniejszyła się w porównaniu do 2019 roku o 36,37%, natomiast **liczba uczestników imprez** przypadających na 1000 ludności o 37,48%. Trend zmian wskaźnika nie był zgodny z założeniami *Strategii*, trzeba jednak zauważyć, że spadek imprez oraz uczestników imprez wystąpił w skali całego kraju.

Zdawalność egzaminów maturalnych – w województwie zmniejszyła się w porównaniu do 2018 r. o 2,1 p.p. i w 2021 roku wynosiła 77,9%. Większy problem ze zdaniem egzaminu mieli także maturzyści w całym kraju, w tym przypadku zdawalność w latach 2018-2021 zmalała o 1,5 p.p. Obserwowane zmiany wskaźnika w regionie nie były zgodne z założeniami *SRWS 2030+*.

Członkostwo w organizacjach non-profit – rozumiane jako liczba członków tego typu organizacji wyrażone w tys. osób od 2016 roku pozostało w regionie na niezmiennym poziomie 200 tys. osób. W *Strategii* założono wzrost wskaźnika w województwie, jednak utrzymanie wskaźnika na poziomie z 2016 roku trzeba uznać za zjawisko pozytywne z uwagi na notowany w tym czasie (2016-2020) w kraju znaczny spadek liczby członków organizacji non-profit (spadek o 1 mln osób).

Cel operacyjny 3.2. Poprawa jakości usług społecznych i zdrowotnych

Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach – w świętokrzyskim w 2021 roku wynosił 11,6% i w stosunku do roku bazowego (2018) wzrósł o 4,7 p.p. Liczba dzieci do lat 3, które uczęszczały do żłobków wzrosła również w skali całego kraju. W Polsce wskaźnik wzrósł z 10,5% w 2018 roku do 15,5% w 2021 roku. Wzrost udziału dzieci objętych opieką w żłobkach w województwie był zgodny z założeniami *SRWS 2030+*.

Placówki stacjonarnej pomocy społecznej – liczba tego typu placówek w regionie w okresie 2019-2021 wzrosła o 9 i w 2021 roku funkcjonowało tutaj 79 takich instytucji. Liczba placówek stacjonarnej pomocy społecznej w Polsce w analogicznym okresie wzrosła o 175. Zapisy *Strategii* zakładają trend wzrostowy wskaźnika, co było zgodne z obserwowaną zmianą w regionie.

Liczba funkcjonujących w regionie Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej – w województwie w 2021 roku, podobnie jak w 2018 roku funkcjonowały dwa tego typu ośrodki. W omawianym okresie nie obserwowano założonego w *SRWS 2030+* wzrostu liczby Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej.

Przychodnie na 10 tys. osób – dostęp do przychodni w województwie (w stosunku do roku 2018) pozostał na niezmiennym poziomie. W 2021 roku na 10 tys. osób przypadało tu 5 przychodni, przy średniej dla kraju 6. W *Strategii* założono trend wzrostowy wskaźnika.

Lekarze (personel pracujący ogółem) na 10 tys. osób – liczba lekarzy w regionie przypadająca na 10 tys. osób w świętokrzyskim w 2021 roku wynosiła 36,6 i od 2018 roku zmalała o 16,4. W kraju również odnotowano spadek wskaźnika o podobnej skali (o 17,0). Spadek dostępu do lekarzy w województwie nie był zgodny z założeniami *Strategii*.

Pielęgniarki i położne (personel pracujący ogółem) na 10 tys. ludności – wskaźnik w województwie od lat pozostaje na bardzo wysokim poziomie. W 2021 roku na 10 tys. ludności przypadało tu 100 pielęgniarek i położnych przy średniej dla Polski 90. W latach 2018-2021 zarówno w kraju, jak i w województwie notowano wzrost wskaźnika. W związku z wysoką wartością wskaźnika w regionie, w *SRWS 2030+* założono utrzymanie jego wartości na poziomie z 2018 roku (83,5).

Cel operacyjny 3.3. Wzmocnienie spójności przestrzennej i społecznej regionu

Odsetek dróg wojewódzkich w stanie dobrym – w latach 2019-2021 odnotowano w świętokrzyskim wzrost wskaźnika z 51,8% do 55%. Obserwowany trend był zgodny z założeniami *Strategii*.

Wskaźnik penetracji budynkowej Internetu stacjonarnego o prędkości co najmniej 30 mb/s – w latach 2017-2021 w regionie odnotowano intensywny wzrost wskaźnika. W 2017 roku wartość

wskaźnika w województwie wynosiła 18,6%, natomiast w 2021 roku 54%. Podobną tendencję obserwowano także w skali całego kraju. Notowany wzrost był zgodny z założeniami *SRWS 2030+*.

Liczba gminnych programów rewitalizacji (w tym opracowanych na podstawie obecnie obowiązujących zaktualizowanych lokalnych programów rewitalizacji) – według stanu na koniec 2021 roku 13 gmin w województwie posiadało GPR. W stosunku do roku 2017 liczba GPR w woj. świętokrzyskim wzrosła o 2 programy. Tendencja była wzrostowa zgodnie z założeniami *SRWS 2030+*.

Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem – w woj. świętokrzyskim w 2021 roku wynosił 31,3% i w stosunku do roku 2019 roku wzrósł o 0,2 p.p. przy wzroście w kraju o 0,5 p.p. Wzrost udziału w regionie był zgodny z założeniami *Strategii*.

Cel 4. SPRAWNE ZAZĄDZANIE REGIONEM

Cel operacyjny 4.1. Rozwój systemu zarządzania strategicznego rozwojem

Europejski wskaźnik jakości rządzenia – zgodnie z metodologią opracowaną przez Uniwersytet w Gothenburgu wartość wskaźnika równa 0 stanowi średnią dla Europy, wartości powyżej zera są interpretowane jako pozytywne, a wartości poniżej zera jako negatywne. wartość wskaźnika w województwie w 2021 roku wynosiła -0,783, a w roku bazowym (2017 r.) wynosiła – 0,594. Trend zmian wartości wskaźnika w analizowanym okresie w regionie był przeciwny do założonego w *SRWS 2030+* trzeba jednak zauważyć, że spadek wartości wskaźnika zaobserwowano w większości regionów kraju.

Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem – zgodnie z założeniami *Strategii* zwiększył się w regionie udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania z 31,1% w 2019 r. do 31,3% w 2021 r. (w kraju z 31,2% do 31,7%).

Cel operacyjny 4.2. Budowa rozpoznawalnej marki regionu świętokrzyskiego

Miejsce województwa świętokrzyskiego w rankingu konkurencyjności regionów – brak danych (brak nowszej edycji Indeksu (RCI)).

Średni czas pobytu turysty w województwie świętokrzyskim (w turystycznych obiektach noclegowych) – odwiedzający województwo świętokrzyskie turyści w 2021 r., średnio przebywali tu 3,1 dnia (w 2018 r. wartość ta wynosiła 2,9 dnia, zatem osiągnięty został wzrostowy trend założony w *Strategii*).

Cel operacyjny 4.3. Wzmacnianie partnerstwa i współpracy na rzecz rozwoju województwa

Odsetek mieszkańców wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną – w kraju i w regionie świętokrzyskim, zgodnie z założeniami *Strategii*, w latach 2018 - 2021 wzrósł odsetek mieszkańców wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną. W województwie świętokrzyskim wzrósł z 32,9% do 41,6% (w kraju: z 35,5% do 41,6%).

Liczba porozumień terytorialnych przy udziale Województwa Świętokrzyskiego (zawartych na podstawie przepisów ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju) – w województwie świętokrzyskim dotychczas nie stosowano wskazanego Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego mechanizmu porozumienia terytorialnego.

6. TERYTORIALNY WYMIAR SRWŚ 2030+

Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) to terytoria, do których adresowana ma być polityka rozwoju, ukierunkowana na wywołanie określonych zmian. Wyróżnić można dwa rodzaje OSI:

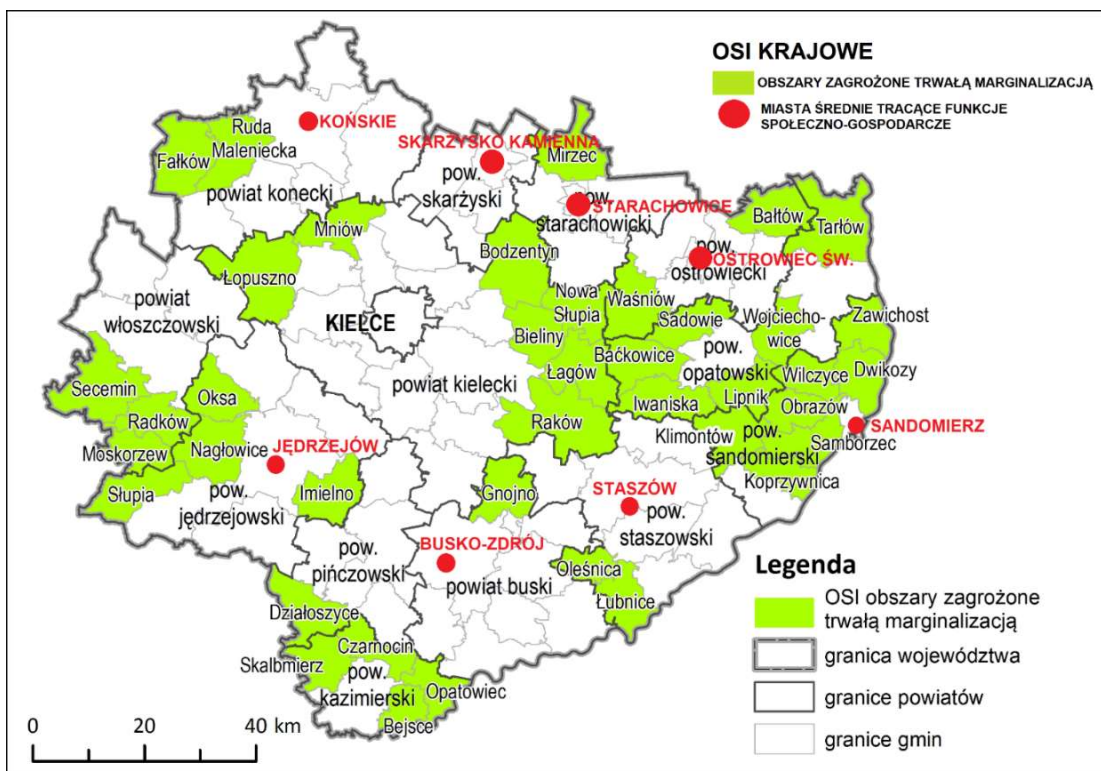
- obszary, charakteryzujące się niekorzystnymi zjawiskami w sferze społecznej, ekonomicznej lub/i przyrodniczej, wymagające interwencji nakierowanej na przełamanie barier rozwojowych,
- obszary wzrostu, wyróżniające się szczególnymi potencjałami (tj. bieguny wzrostu, obszary tematyczne lub klastry zaawansowanych technologii), które w wyniku interwencji mogą kształtować przewagi konkurencyjne.

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ definiuje następujące obszary strategicznej interwencji.

W pierwszej kolejności wskazano tzw. OSI krajowe, które wynikają z zapisów *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030*:

- **OSI obszary zagrożone trwałą marginalizacją** (w województwie świętokrzyskim 40 gmin: Bodzentyn, Działoszyce, Koprzywnica, Łągów, Nowa Słupia, Skalbmierz, Zawichost, Baćkowice, Bałtów, Bejsce, Bieliny, Czarnocin, Dwikozy, Fałków, Gnojno, Imielno, Iwaniska, Klimontów, Lipnik, Łopuszno, Łubnice, Mirzec, Mniów, Moskorzew, Nagłowice, Obrazów, Oksa, Oleśnica, Opatowiec, Radków, Raków, Ruda Maleniecka, Sadowie, Samborzec, Secemin, Słupia, Tartów, Waśniów, Wilczyce, Wojciechowice);
- **OSI miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze** (w województwie świętokrzyskim: Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Jędrzejów, Staszów, Końskie, Skarżysko-Kamienna, Sandomierz, Busko-Zdrój).

Mapa 1. OSI krajowe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+*

Ponadto, biorąc pod uwagę wnioski z diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa, analizę mierzalnych kryteriów, takich jak wskaźniki statystyczne, wskazujące wspólne cechy, problemy lub powiązania funkcjonalne terytoriów, a także pracę w trakcie warsztatów strategicznych, wyróżniono obszary strategicznej interwencji istotne z punktu widzenia rozwoju regionu. Są to następujące obszary:

- OSI Kielecki Obszar Funkcjonalny,
- OSI Miejskie obszary funkcjonalne miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze,
- OSI Góry Świętokrzyskie,
- OSI Obszar uzdrowiskowy,
- OSI Ponidzie,
- OSI Dolina Wisły.

Po przyjęciu w marcu 2021 roku *Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego SRWŚ 2030+*, rozwijała się współpraca w ramach partnerstw samorządowych tworzących Obszary Strategicznej Interwencji (OSI), a także innych partnerstw tworzonych przez świętokrzyskie JST. Przyczyniła się do tego m.in. realizacja przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej projektu pn. *Centrum Wsparcia Doradczego*, którego celem jest wzmocnienie sprawności administracyjnej samorządów terytorialnych (gminnych i powiatowych), w tym przede wszystkim poprawa ich kompetencji do zarządzania strategicznego rozwojem lokalnym oraz inicjowania i realizacji kompleksowych przedsięwzięć rozwojowych, w partnerstwie społeczno-gospodarczym i z innymi samorządami. Uczestniczące w projekcie samorzady przygotowują wspólnie z doświadczonym zespołem ekspertów strategię terytorialną oraz pakiet projektów kluczowych dla rozwoju obszarów partnerstw.

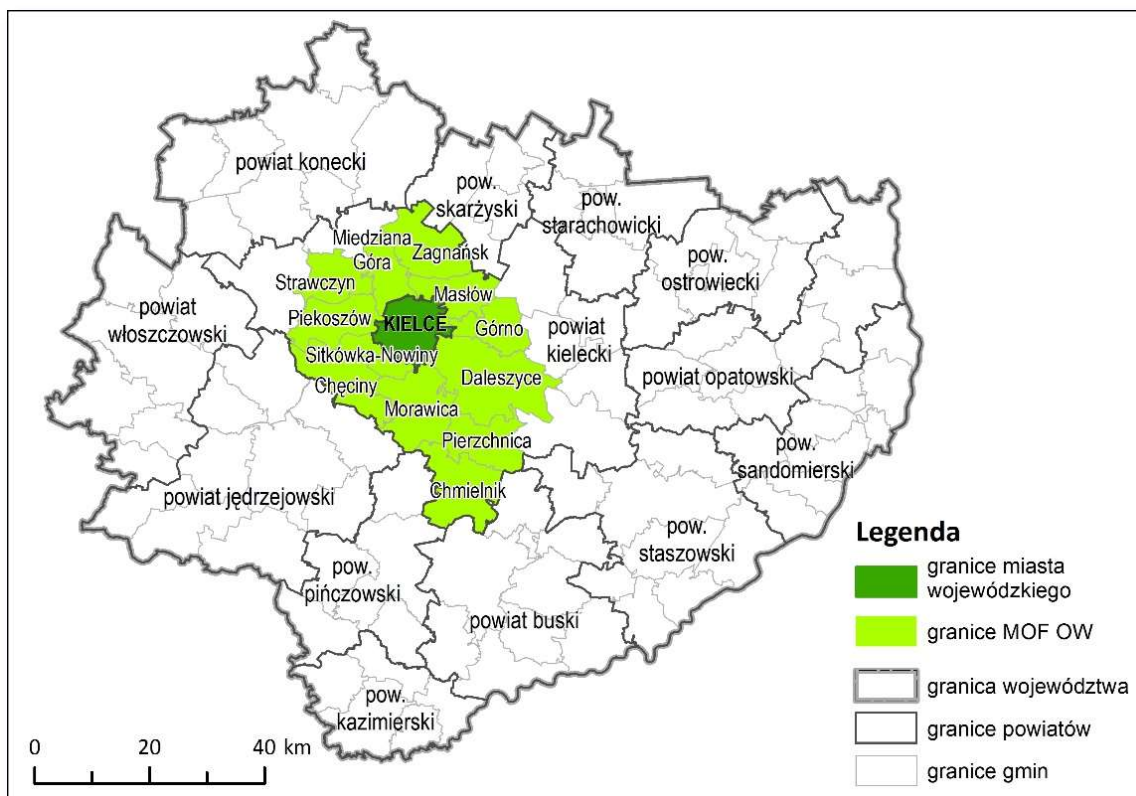
Poniżej przedstawiono syntetyczne informacje na temat działań podejmowanych w ramach poszczególnych Obszarów Strategicznej Interwencji.

OSI Kielecki Obszar Funkcjonalny

Kielecki Obszar Funkcjonalny zrzesza 13 samorządów gminnych, tj.: Kielce, Chęciny, Chmielnik, Daleszyce, Górno, Masłów, Miedziana Góra, Morawica, Piekoszów, Nowiny, Strawczyn, Zagnańsk oraz Pierzchnica (od 2 czerwca 2021 r.).

W ramach perspektywy finansowej na lata 2014-2020 miastom wojewódzkim powierzone zostało wdrażanie części regionalnych programów operacyjnych, które odbywa się przy pomocy mechanizmu o nazwie Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT). Kielecki Obszar Funkcjonalny (KOF) obejmujący początkowo 12 gmin został wyznaczony w oparciu o delimitację Ministerstwa Rozwoju Regionalnego zgodnie z dokumentem pn. *Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce* z lipca 2013 r. W 2015 roku gminy zawarły porozumienie określające zasady współpracy przy programowaniu i wdrażaniu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego oraz jej współfinansowania i realizacji.

Mapa 2. OSI Kielecki Obszar Funkcjonalny

Źródło: *Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+*

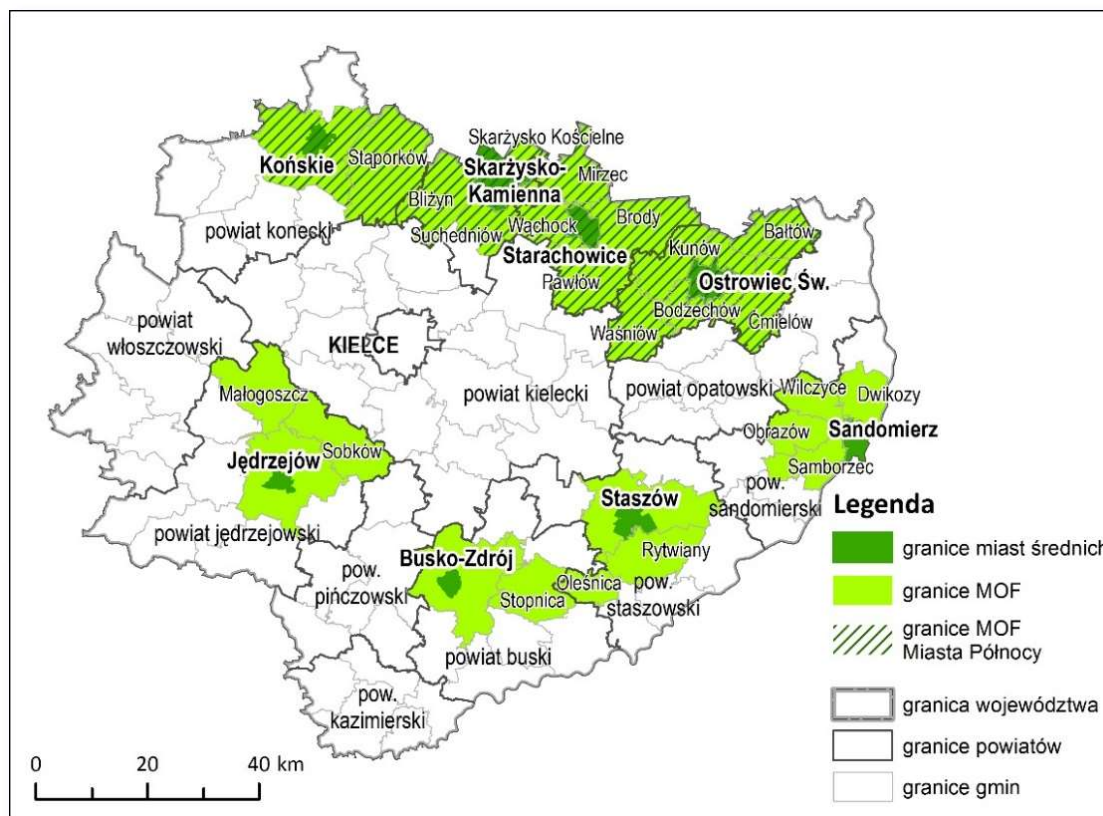
Kielecki Obszar Funkcjonalny z powodzeniem realizował szereg projektów współfinansowanych ze środków UE w ramach perspektywy finansowej 2014-2020. Założono realizację projektów: 53 z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz 92 z Europejskiego Funduszu Społecznego. Jeżeli chodzi o przedsięwzięcia inwestycyjne, najwięcej z nich dotyczyło efektywności energetycznej i promowania strategii niskoemisyjnych m.in. poprzez termomodernizację obiektów użyteczności publicznej, modernizację źródeł gminnego oświetlenia ulicznego, budowę i przebudowę ścieżek rowerowych jako wsparcie zrównoważonej mobilności miejskiej. Najbardziej kosztowne inwestycje dotyczyły infrastruktury transportowej. Należą do nich m.in. rozwój komunikacji publicznej w Kielcach, finansowany z POPW (całkowita wartość projektu - 247 mln zł). Na terenie gmin KOF realizowano również projekty wspierające działania społeczne, mające na celu rozwój przedsiębiorczości, rozwój opieki żłobkowej i przedszkolnej, kształcenie zawodowe, organizację dodatkowych zajęć dla uczniów oraz rozwój programów zdrowotnych.

Od 2020 roku Kielecki Obszar Funkcjonalny podejmował działania mające na celu przygotowanie do nowej perspektywy finansowej UE. Zgodnie z zaleceniami Komisji Europejskiej, obszary funkcjonalne miast wojewódzkich są zobligowane do opracowania planów zrównoważonej mobilności miejskiej, które mają przyczynić się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń z transportu i osiągnięcia neutralności klimatycznej. We wrześniu 2022 roku rozpoczęto pracę nad *Planem Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Kielc i Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego*. Trwają również przygotowania do opracowania *Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego 2030+* wraz z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej. W tym celu przeprowadzono diagnozę Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego w ujęciu społeczno-gospodarczo-przestrzennym, służącą przedstawieniu uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych determinujących rozwój powyższego obszaru.

Miejskie obszary funkcjonalne miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze

W granicach OSI znajduje się osiem największych (poza Kielcami) miast województwa świętokrzyskiego, w tym cztery miasta o randze ośrodków subregionalnych, wraz z ich obszarami funkcjonalnymi (MOF) obejmującymi sąsiednie gminy.

Mapa 3. OSI Miejskie obszary funkcjonalne miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+

MOF Miasta Północy

W skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Północy wchodzi 17 samorządów: Ostrowiec Świętokrzyski, Skarżysko-Kamienna, Starachowice, Końskie, Suchedniów, Stąporków, Blizyn, Brody, Skarżysko Kościelne, Wąchock, Mirzec, Pawłów oraz Bodzechów, Kunów, Bałtów, Ćmielów, Wasniów.

W wrześniu 2021 roku przedstawiciele gmin podpisali dokument w sprawie programowania oraz wdrażania Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Północy (ZIT MOF MP). Powołany został Komitet Sterujący, Koordynatorzy wiodący, Koordynatorzy oraz Zespół Obsługi ZIT MOF MP. Liderem porozumienia został Ostrowiec Świętokrzyski, który reprezentuje pozostałe gminy w pozyskiwaniu unijnych pieniędzy na realizację wspólnych projektów. W tym samym roku przystąpiono do opracowania *Strategii Terytorialnej Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Północy* oraz *Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej*.

W 2022 roku odbyły się dwa posiedzenia Komitetu Sterującego Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Północy. Obecnie partnerstwo pracuje nad sporządzeniem dokumentów strategicznych tj. *Strategii Terytorialnej* oraz *Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej*, które będą podstawą do ubiegania się o środki zewnętrzne na finansowanie

działań rozwojowych północnej części regionu. Jednocześnie partnerstwo opracowuje projekt, którego celem jest wytyczenie trasy przebiegającej przez północną część województwa świętokrzyskiego tj. od Maleńca aż do Ćmielowa.

Przedsięwzięcie „*Szlak turystyki postindustrialnej – Żelazne Doliny*” będzie oparte o szereg komplementarnych ze sobą projektów, dla których inwestorami będą samorządy wchodzące w skład MOF Miasta Północy i których realizacja umożliwi utworzenie zarówno szlaku opartego na istniejącej linii kolejowej T25- łączącej wszystkie miasta rdzeniowe - Końskie, Skarżysko Kamienna, Starachowice, Ostrowiec Świętokrzyski - jak i pokrywającego się z nim częściowo i uzupełniającego go szlaku pieszo-rowerowego, przebiegającego przez cały obszar MOF. Szlaki te będą prowadzić do licznych atrakcji muzealnych (m.in. obiektów przemysłowych Staropolskiego i Centralnego Okręgu Przemysłowego), kulturalnych i przyrodniczych (rezerwatów przyrody, zagospodarowanych turystycznych zbiorników, kompleksów leśnych, atrakcji turystycznych, przestrzeni o unikalnych walorach przyrodniczych i historycznych itp.).

MOF Miasta Północy znajduje się w gronie pięciu partnerstw z województwa świętokrzyskiego, które bierze udział w doradztwie projektowym oraz w wydarzeniach organizowanych w ramach projektu Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej pn. *Centrum Wsparcia Doradczego Plus*.

MOF Jędrzejowa

Porozumienie określające zasady współpracy przy opracowaniu i wdrażaniu *Strategii Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jędrzejowa dla Gmin: Jędrzejów, Małogoszcz, Sobków do roku 2030* zostało podpisane w czerwcu 2021 r., a jego liderem jest Gmina Jędrzejów. Wyznaczona została Rada Porozumienia oraz Zespół Operacyjny. Jednocześnie przystąpiono do opracowania wspólnej strategii, która ma być instrumentem służącym rozwojowi MOF Jędrzejowa, dzięki inwestycjom realizowanym z pomocą środków pochodzących z funduszy europejskich w okresie programowania 2021-2027 oraz po zakończeniu tego okresu, aż do roku 2030.

Rada Porozumienia, po przeprowadzeniu w październiku i listopadzie 2022 r. konsultacji społecznych projektu strategii, zdecydowała o wyznaczeniu 3 kluczowych projektów strategicznych:

- Rowerem i kolejką wąskotorową „Ciuchcia Ekspres Ponidzie” - zwiedzanie Jędrzejowa i okolic;
- Wytwarzanie i dystrybucja energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych oraz poprawa efektywności energetycznej budynków oraz oświetlenia publicznego na obszarze MOF;
- Ograniczenie poziomu otyłości oraz poprawa kondycji psychicznej dzieci w wieku szkolnym na terenie MOF.

MOF Buska-Zdroju

Miejski Obszar Funkcjonalny tworzą gminy Busko-Zdrój oraz Stopnica, które wyraziły chęć podjęcia współpracy w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Busko-Zdrój oraz opracowania wspólnej strategii rozwoju.

W czerwcu 2021 r. zawarte zostało Porozumienie w sprawie współpracy gmin tworzących Miejski Obszar Funkcjonalny, które określiło zasady dotyczące przygotowania wspólnej strategii. W związku z pracami nad dokumentem *Strategii ZIT MOF Buska-Zdroju* od lipca 2021 roku do maja 2022 roku odbywały się liczne spotkania robocze. W maju i czerwcu 2022 roku odbyły się konsultacje społeczne projektu dokumentu.

Realizacja Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Buska-Zdroju na lata 2022–2030 zakłada m.in. poprawę jakości i dostępności komunikacyjnej w oparciu o zrównoważoną, multimodalną mobilność miejską. W ramach realizacji strategii planowane jest m.in.: uruchomienie niskoemisyjnej komunikacji miejskiej zarówno w Busku Zdroju, jak i na trasie Busko-Zdrój–Stopnica, budowa Centrum Komunikacyjnego w Busku-Zdroju (etap I) z parkingiem Park&Ride, miejscami ładowania samochodów elektrycznych oraz elektronicznym systemem do parkowania, budowa sieci tras rowerowych z infrastrukturą towarzyszącą, cyfryzacja transportu miejskiego - wdrożenie systemu inteligentnego parkowania w Busku-Zdroju oraz ochrona i udostępnianie dziedzictwa kulturowego, rozwój kultury w celu wzmocnienia atrakcyjności obszaru. Zaplanowane zamierzenie dotyczy m.in. poprawy świadczonych usług kulturalnych poprzez przebudowę/rozbudowę Buskiego Samorządowego Centrum Kultury z dostosowaniem do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz zabezpieczenia i zachowania substancji zabytkowych obszaru MOF.

Dzięki połączeniu wszystkich zaplanowanych do realizacji elementów projektu ma powstać „**Szlak Dziedzictwa Kultury**”, który będzie zintegrowany ze ścieżką rowerową poprowadzoną z Buska-Zdroju do Stopnicy oraz Drogą św. Jakuba przechodzącą przez obszar MOF. Stworzony zostanie również wspólny kalendarz cyklicznych wydarzeń i koncertów łączących obie gminy.

W ramach realizacji strategii znajdują się również projekty prośrodowiskowe, czy wspierające rozwój infrastruktury komunalnej i usług publicznych. Wysoka jakość życia mieszkańców jest jednym z celów strategicznych MOF, co stanowi pewne wyzwanie do stworzenia i/lub poprawy infrastruktury komunalnej, która będzie zadowalać obecnych i przyszłych mieszkańców.

MOF Staszowa

W czerwcu 2021 roku podpisane zostało *porozumienie międzygminne* pomiędzy gminami: Staszów, Oleśnica, Rytwiany. *Celem porozumienia jest wzmocnianie i rozwój wzajemnych więzi partnerskich, integracja terytorialna oraz sprzyjanie zrównoważonemu rozwojowi Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Staszowa, w tym zaangażowanie w zarządzanie środkami strukturalnymi Unii Europejskiej w ramach perspektywy 2021-2027 oraz efektywne wykorzystanie środków unijnych w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.*

Następnie przystąpiono do opracowania diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, stanowiącej punkt wyjścia i bazę dla opracowania strategii ponadlokalnej. W maju i czerwcu 2022 roku odbywały się szerokie konsultacje *Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Staszowa na lata 2022–2030*, skierowane do mieszkańców partnerskich gmin, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych (w tym organizacji pozarządowych i przedsiębiorców), sąsiednich gmin i ich związków.

Zgodnie z zapisami dokumentu, MOF Staszowa ma stać się innowacyjnym i konkurencyjnym ośrodkiem gospodarczym, zapewniającym wysoką jakość życia mieszkańców. W ramach Strategii określono 8 projektów strategicznych, które przyczynią się do rozwiązania kluczowych problemów, przezwyciężenia barier i wzmocnienia potencjałów rozwojowych. Przedsięwzięcia dotyczą takich obszarów jak przedsiębiorczość, mobilność miejska, dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze oraz efektywność energetyczna. Zaplanowano również projekty mające na celu podniesienie kwalifikacji i kompetencji zawodowych mieszkańców oraz wsparcie seniorów.

MOF Sandomierza

W skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sandomierza wchodzi miasto Sandomierz oraz ościenne gminy wiejskie: Dwikozy, Obrazów, Samborzec i Wilczyce.

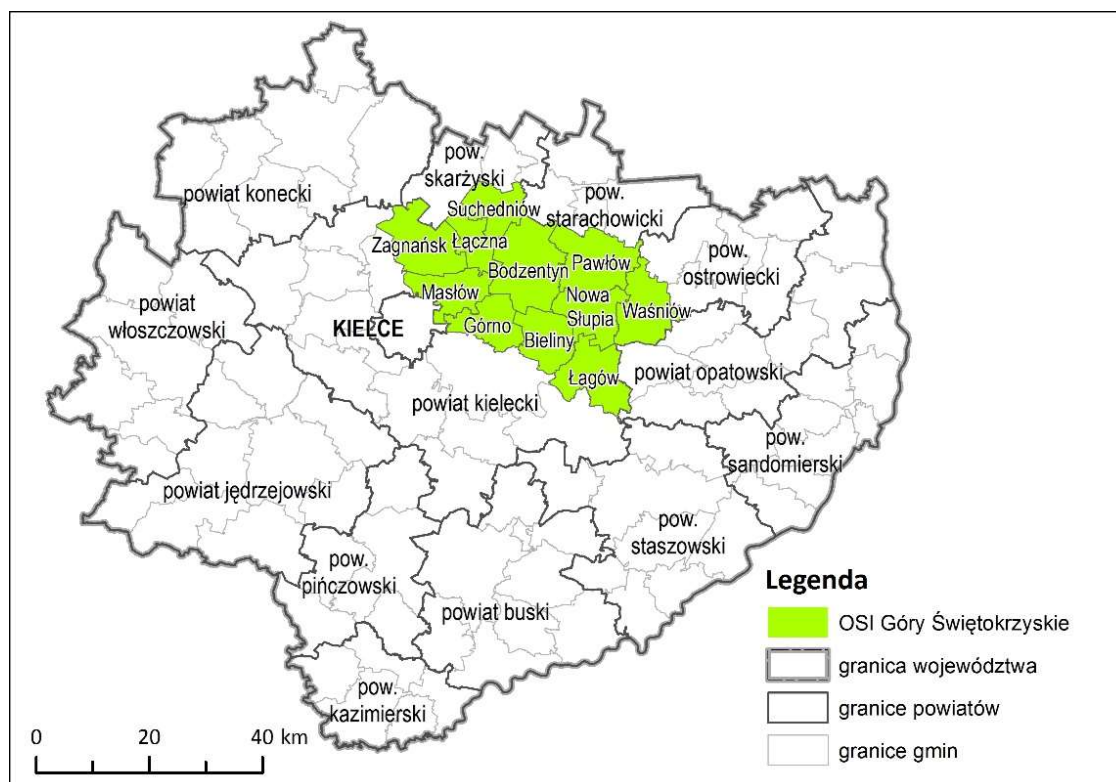
We wrześniu 2021 roku samorządy podpisały porozumienie, którego celem jest przygotowanie i realizacja *Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sandomierz na lata 2021-2030* umożliwiającej wspólne planowanie działań rozwojowych.

Prace nad dokumentem rozpoczęto we wrześniu 2021 r. W oparciu o diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej oraz wnioski ze spotkań, które odbywały się w okresie od lutego do marca 2022 roku, wypracowano propozycję wizji, misji i celów strategicznych rozwoju obszaru MOF Sandomierza. Natomiast we wrześniu i październiku 2022 r. odbywały się konsultacje społeczne mające na celu uzyskanie opinii mieszkańców i podmiotów w sprawie projektu strategii.

OSI Góry Świętokrzyskie

W skład Osi Góry Świętokrzyskie wchodzi 11 gmin leżących w ścisłej otulinie Świętokrzyskiego Parku Narodowego: Bieliny, Bodzentyn, Górnio, Łągów, Łączna, Masłów, Nowa Słupia, Suchedniów, Waśniów, Zagnańsk, Pawłów. Są to gminy o szczególnym znaczeniu dla rozwoju różnych form turystyki, związanych z walorami przyrodniczo-krajobrazowymi oraz kulturowymi.

Mapa 4. OSI Góry Świętokrzyskie

Źródło: *Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+*

Powyższe samorządy należą do Związku Gmin Gór Świętokrzyskich, który powstał w 1996 r. Członkiem i współzałożycielem Związku jest Świętokrzyski Park Narodowy. Działalność Związku ukierunkowana jest na szeroko pojęty rozwój Gór Świętokrzyskich, przy jednoczesnej dbałości o ekologię i zachowanie naturalnych walorów tych terenów, realizację projektów infrastrukturalnych poprawiających ochronę

środowiska naturalnego, wpływających na poprawę sytuacji ekologicznej obszarów ukierunkowanych na turystykę.

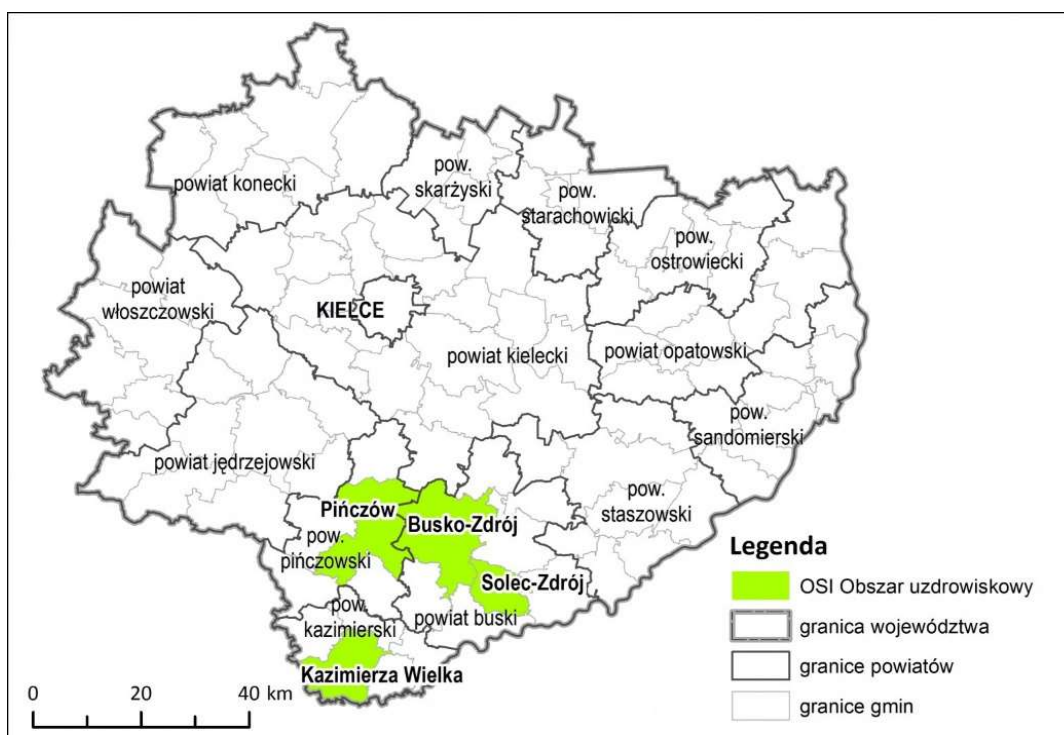
We wrześniu 2020 roku Zgromadzenie Związku Gmin Gór Świętokrzyskich podjęło uchwałę w sprawie przyjęcia projektu *Strategii Rozwoju Gór Świętokrzyskich na lata 2020-2027*. W dokumencie wskazano 7 projektów strategicznych:

- Poprawa dostępności oraz ochrona ekosystemów Świętokrzyskiego Parku Narodowego i jego otuliny oraz innych obszarów chronionych i najcenniejszych przyrodniczo na obszarze Gór Świętokrzyskich poprzez rozwój infrastruktury ułatwiającej zwiedzanie i zmniejszające antropopresję;
- Stworzenie systemu komunikacji ekologicznej wokół Łysogór – ścieżki rowerowe i komunikacja publiczna;
- Zintegrowany system ograniczenia niskiej emisji stymulujący rozwój obszaru Gór Świętokrzyskich;
- Retencjonowanie wody i zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego na obszarze Gór Świętokrzyskich;
- Przedsiębiorcze Góry Świętokrzyskie;
- Aktywność społeczna mieszkańców Gór Świętokrzyskich;
- Instytucja kultury Gór Świętokrzyskie.

OSI Obszar uzdrowiskowy

W granicach OSi znajdują się gminy dysponujące zasobami wód leczniczych: uzdrowiskowe Busko-Zdrój, Solec-Zdrój, Kazimierza Wielka (w trakcie budowy infrastruktury uzdrowiskowej) oraz Pińczów (starający się o wyznaczenie strefy uzdrowiskowej).

Mapa 5. OSi Obszar uzdrowiskowy

Źródło: *Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+*

Powyższe samorządy wraz z powiatami: buskim i kazimierskim utworzyły partnerstwo pod nazwą „Świętokrzyskie Uzdrowiska”. W lipcu 2021 roku przedstawiciele samorządów podpisali porozumienie samorządowe, które określiło zasady współpracy przy przygotowaniu wspólnej strategii dla obszaru.

W związku z pracami nad dokumentem *Strategii Rozwoju Obszaru Strategicznej Interwencji Świętokrzyskie Uzdrowiska na lata 2022–2027* od sierpnia 2021 roku do lipca 2022 roku odbywały się liczne spotkania robocze. W maju i czerwcu 2022 roku odbyły się konsultacje społeczne projektu dokumentu. W ramach realizacji strategii zaplanowano następujące przedsięwzięcia:

- rozwój turystyki zdrowotnej poprzez tworzenie ogólnodostępnej infrastruktury Szlaku Świętokrzyskich Uzdrowisk, celem wprowadzenia na rynek nowych produktów turystycznych i wzbogacenie, rozwój oferty turystycznej regionu, a także budowanie pozytywnego wizerunku obszaru Świętokrzyskich Uzdrowisk, jako regionu atrakcyjnego turystycznie w kraju i za granicą;
- rozwój infrastruktury turystycznej obszaru uzdrowiskowego, służącej prezentacji walorów dziedzictwa przyrodniczego na trasie SPA VELO, celem ograniczenia antropopresji poprzez budowę i rozwój infrastruktury w celu ukierunkowania ruchu turystycznego na cennym przyrodniczo terenie OSI ŚU oraz podniesienie jakości i zwiększenie dostępności do oferty turystycznej i kulturowej OSI Świętokrzyskie Uzdrowiska;
- kompleksowe działania związane z kreowaniem uzdrowiskowego i turystycznego wizerunku „Świętokrzyskich Uzdrowisk”, celem których jest wykreowanie wizerunku Świętokrzyskich Uzdrowisk, jako czynnika promującego turystykę, wspierającego lokalne produkty i usługi, przyciągającego kuracjuszy i turystów oraz nowych mieszkańców, wykwalifikowanych pracowników i inwestorów, nie tylko z branży uzdrowiskowej, a także wzmacniającego tożsamość społeczności lokalnej.

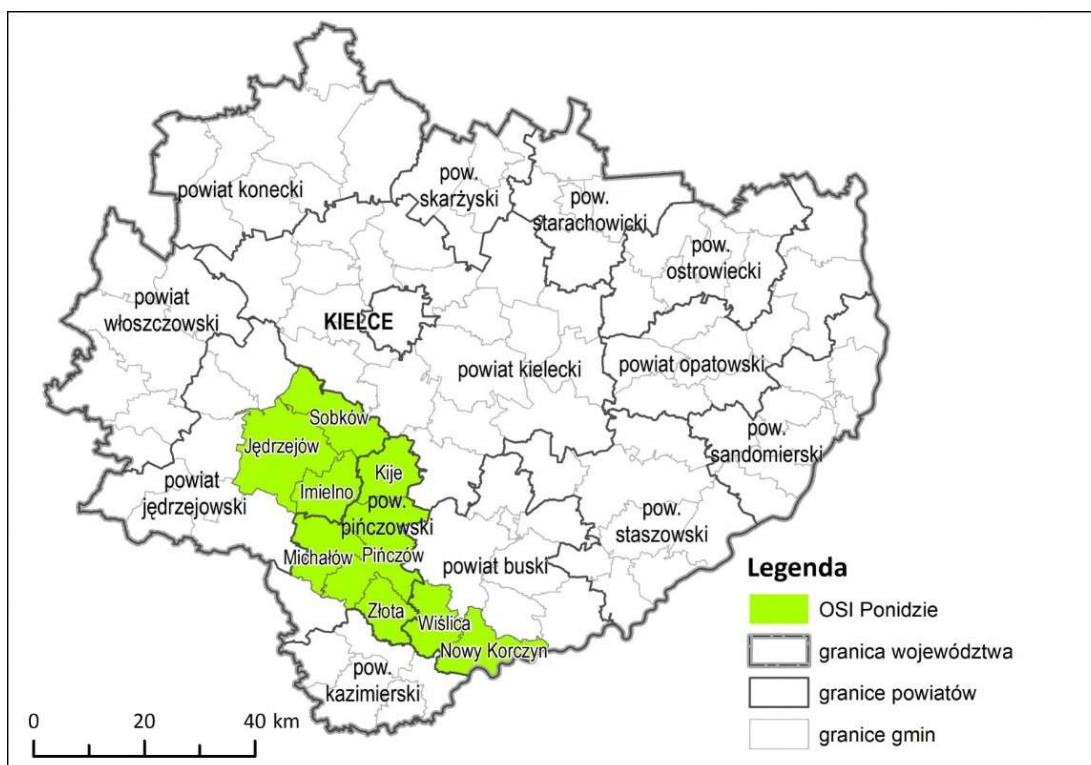
Ponadto samorządy będą dążyły do realizacji projektów wspierających przystosowanie do zmian klimatu, efektywność energetyczną i redukcję emisji gazów cieplarnianych na terenie obszaru OSI Świętokrzyskie Uzdrowiska, powstanie i rozwój infrastruktury uzdrowiskowej i okołouzdrawiskowej.

Partnerstwo Świętokrzyskie Uzdrowiska od 2022 r. uczestniczy w projekcie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej pn. *Centrum Wsparcia Doradczego Plus*, w ramach którego otrzymuje doradztwo wspomagające proces współpracy i planowania strategicznego i bierze udział w wydarzeniach organizowanych w ramach projektu.

OSI Ponidzie

Partnerstwo Ponidzie zostało zawiązane w 2019 roku, a tworzą je gminy: Sobków, Jędrzejów, Imielno, Kije, Pińczów, Michałów, Złota, Wiślica, Nowy Korczyn oraz Powiat Pińczowski, który jest jego liderem. Partnerstwo wyróżniają szczególne powiązania funkcjonalne, między innymi wyjątkowe położenie geograficzne z „kręgosłupem” obszaru - rzeką Nidą, spójność terenów pod względem przyrodniczym (ostoja różnorodności biologicznej), rolnicze, gospodarcze i bogate dziedzictwo kulturowe oraz z tym związane wspólne problemy wymagające spójnych działań interwencyjnych.

Mapa 6. OSi Ponidzie

Źródło: *Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+*

Partnerstwo brało udział w projekcie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej pn. *Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego* realizowanym w okresie od września 2020 do marca 2022, w ramach którego został przygotowany raport diagnostyczny oraz strategia terytorialna.

Strategia zakłada realizację 5 projektów strategicznych:

- Zielona Energia dla Ponidzia,
- Budowa sieci wodno-kanalizacyjnej,
- Budowa zbiorników retencyjnych,
- Szlak turystyczny NIDA,
- Ponidziańska Strefa Aktywności Gospodarczej.

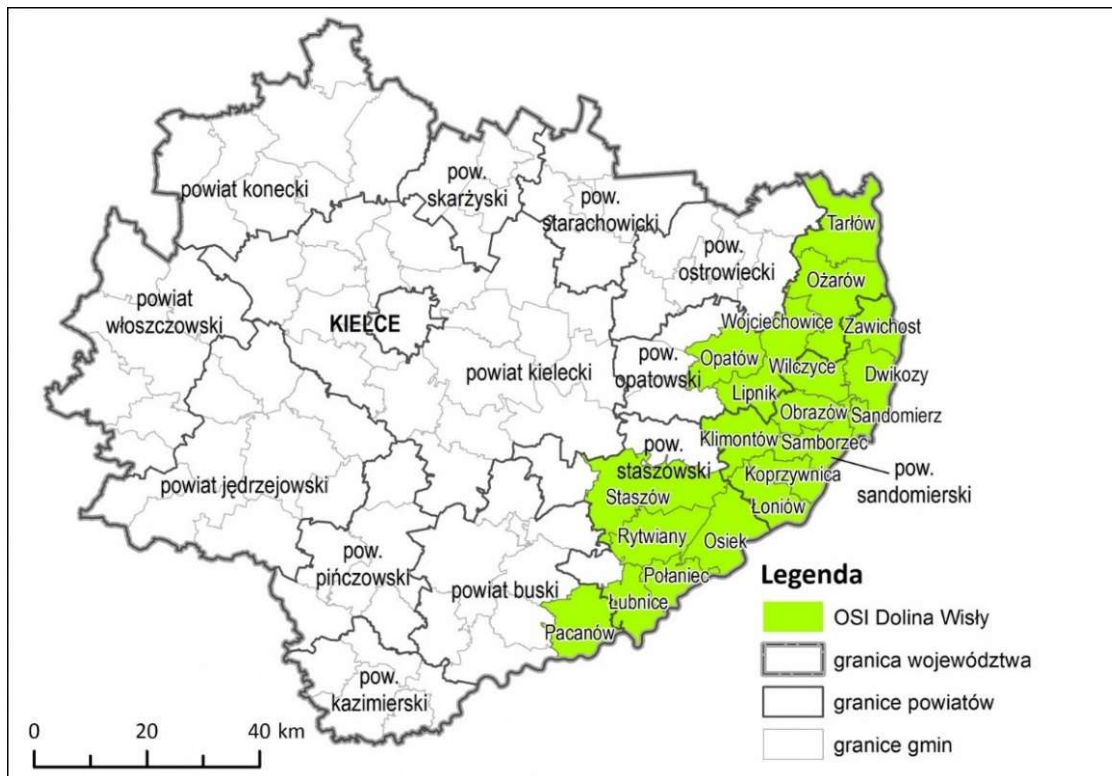
Obecnie partnerstwo otrzymuje wsparcie projektowe w ramach kontynuacji *projektu Centrum Wsparcia Doradczego Plus*. Samorządy intensywnie pracują nad przygotowaniem dokumentacji do projektu zintegrowanego pn. Szlak turystyczny NIDA, które składa się z 38 szczegółowych przedsięwzięć zgrupowanych w ramach 6 podprojektów obejmujących:

- stworzenie sieci szlaków turystycznych wraz z ich znakowaniem,
- budowa stanowisk noclegowych i miejsc postojowych,
- utworzenie systemu atrakcji turystycznych wraz z ich oznakowaniem,
- zagospodarowanie terenów wokół zbiorników wodnych i rzeki Nidy,
- budowa marki i promocja Ponidzia - wznowienie kursów Ciuchci Ekspres Ponidzie.

OSI Dolina Wisły

W skład OSI Dolina Wisły wchodzi 20 samorządów: Sandomierz, Klimontów, Koprzywnica, Opatów, Osiek, Ożarów, Zawichost, Pacanów, Połaniec, Staszów, Dwikozy, Lipnik, Łoniów, Łubnice, Obrazów, Rytwiany, Samborzec, Tarłów, Wilczyce, Wojciechowice.

Mapa 7. OSI Dolina Wisły

Źródło: *Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+*

We wrześniu 2021 r. podpisane zostało porozumienie określające zasady współpracy jednostek samorządu terytorialnego w celu przygotowania i wdrażania *Strategii Rozwoju Ponadlokalnego dla Obszaru Strategicznej Interwencji – Dolina Wisły na lata 2021-2030*. Na potrzeby realizacji porozumienia utworzono Komitet Sterujący pełniący funkcję programowo - opiniodawczą oraz Zespół do spraw przygotowania i wdrażania strategii.

W maju 2022 r. Obszar Strategicznej Interwencji „Dolina Wisły” został zakwalifikowany przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej do udziału w projekcie *Centrum Wsparcia Doradczego Plus*, w ramach którego zostało objęte wsparciem doradczym dotyczącym pomocy w przygotowaniu projektów i niezbędnej dokumentacji projektowej.

Jednocześnie została opracowana strategia partnerstwa, które przedstawia uwarunkowania oraz kluczowe kierunki rozwoju, stanowiąc spójny plan działania w perspektywie najbliższych lat. Konsultacje społeczne projektu strategii odbywały się w listopadzie i grudniu 2022 roku. Zgodnie

z zapisami dokumentu, kluczowym projektem inwestycyjnym pozwalającym w pełni wykorzystać istniejące potencjały rozwojowe obszaru jest **utworzenie wspólnego szlaku rowerowego**, łączącego wszystkie gminy wchodzące w skład OSI Dolina Wisły i pozwalającego na aktywne zwiedzanie obiektów o znaczeniu turystycznym. Uzupełnieniem powyższego projektu jest stworzenie atrakcyjnej oferty wyjazdowej dla dzieci i młodzieży w ramach realizacji programu nauczania, organizowanej poza szkołą. Projekt **Dolina Wisły – Wyżyna Możliwości** przedstawia 6 obszarów tematycznych, ukazujących zróżnicowane bogactwo obszaru, będąc tym samym wyjątkowym materiałem dydaktycznym.

Partnerstwo Ziemia Opatowska

Partnerstwo Ziemia Opatowska funkcjonuje na podstawie listu intencyjnego podpisanego we wrześniu 2020 r. pomiędzy 9 jednostkami samorządu terytorialnego, które są położone w obszarze powiatu opatowskiego (Powiat Opatowski, Baćkowice, Iwaniska, Lipnik, Opatów, Ożarów, Sadowie, Tartów, Wojciechowice).

W latach 2020-2022 partnerstwo brało udział w projekcie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej pn. Pilotaż Centrum Wsparcia Doradczego, w ramach którego opracowany został *Raport diagnostyczny – Portret Partnerstwa Ziemia Opatowska*, przedstawiający sytuację społeczno-gospodarczą, w tym potencjał społeczno-ekonomiczny obszaru. Dokument był podstawą do przygotowania *Strategii terytorialnej Partnerstwa Ziemia Opatowska* i ostatecznie został przyjęty przez Radę Partnerstwa Ziemia Opatowska w dniu 29 września 2021 roku.

Wspólne działania interesariuszy pozwoliły na opracowanie dwóch strategicznych projektów tj. „**Historia ze smakiem**”, którego celem jest przyciągnięcie na teren ziemi opatowskiej większej liczby turystów dzięki zaprezentowaniu bogatego dziedzictwa historycznego, walorów przyrodniczych oraz lokalnych kulinariów. Druga inicjatywa to budowa **Świętokrzyskiego Centrum Przedsiębiorczości Rolniczej we Włostowie**, która ma przyczynić się do aktywizacji zawodowej, rozwoju przedsiębiorczości, gospodarki i rolnictwa powiatu opatowskiego, jak również promocji tego regionu.

W 2022 roku partnerstwo zostało objęte wsparciem projektowym w ramach kontynuacji projektu *Centrum Wsparcia Doradczego*. Odbywały się spotkania z przedstawicielami samorządów w celu wypracowania założeń koncepcji i propozycji budżetu projektu strategicznego pn. „Historia ze smakiem”. Z uwagi na zmianę koncepcji prac w powyższym projekcie, w listopadzie 2022 roku partnerstwo rozpoczęło działania związane z aktualizacją strategii, która została zatwierdzona w grudniu 2022.

7. PRZEDSIĘWZIĘCIA STRATEGICZNE I INNE KLUCZOWE PROJEKTY

Wskazanie konkretnych projektów w *SRWŚ 2030+* realizowanych przez Samorząd Województwa, jednostki podległe oraz innych partnerów na świętokrzyskim rynku, wiąże się z koniecznością ich monitorowania celem uzyskania całościowego obrazu najważniejszych realizowanych zadań w regionie.

W pierwszym *Raporcie monitoringowym z realizacji SRWŚ 2030+* przyjęto dane uwzględnione w niniejszym rozdziale, które są aktualne na dzień ich pozyskania, tj.: 31.10.2022 r.

W procesie opracowywania *SRWŚ 2030+* do każdego obszaru istotnego dla rozwoju województwa świętokrzyskiego, przyporządkowano i określono konkretne przedsięwzięcia, które stanowią zbiór **95 projektów i przedsięwzięć** zgłoszonych w toku dyskusji z partnerami społecznymi. Wyłonione przedsięwzięcia strategiczne są zaplanowane lub realizowane zarówno przez samorząd województwa, jak i jednostki samorządu terytorialnego z terenu województwa świętokrzyskiego, stronę rządową oraz partnerów społeczno-gospodarczych.

Projekty opisane i ujęte w Raporcie pogrupowane zostały w następujące obszary, korespondujące z celami określonymi w *SRWŚ 2030+*:

1. Świętokrzyskie na rzecz konkurencyjnej i innowacyjnej krajowej gospodarki
2. B+R i nauka na rzecz świętokrzyskiej gospodarki
3. Edukacja dla gospodarki
4. Rozwój świętokrzyskiej przedsiębiorczości
5. Korzystne warunki dla inwestycji
6. Potencjał turystyczny regionu
7. Świętokrzyskie zasoby wody
8. Rozwój świętokrzyskich tras rowerowych
9. Czysta energia dla Świętokrzyskiego
10. Świętokrzyska gospodarka odpadami
11. Regionalna infrastruktura na rzecz oczyszczania ścieków komunalnych
12. Świętokrzyskie dla edukacji
13. Zdrowe Świętokrzyskie
14. Świętokrzyska ekonomia społeczna
15. Kulturalne świętokrzyskie
16. Świętokrzyskie aktywne i zdrowe
17. Świętokrzyskie dla młodzieży
18. Rozwój krajowej infrastruktury drogowej w regionie świętokrzyskim
19. Rozwój wojewódzkiej infrastruktury drogowej
20. Rozwój powiatowej i gminnej infrastruktury drogowej
21. Inwestycje kolejowe
22. Świętokrzyski system transportu publicznego
23. Promocja gospodarcza
24. Rozwój e-usług i e-administracji
25. Budowa Marki Świętokrzyskie

Powyższym obszarom przypisano **95 projektów strategicznych** wymienionych w *SRWŚ 2030+*, tj.:

- 1 projekt w obszarze Świętokrzyskie na rzecz konkurencyjnej i innowacyjnej krajowej gospodarki
- 2 projekty w obszarze B+R i nauka na rzecz świętokrzyskiej gospodarki
- 3 projekty w obszarze Rozwój świętokrzyskiej przedsiębiorczości
- 1 projekt w obszarze Korzystne warunki dla inwestycji
- 7 projektów w obszarze Potencjał turystyczny regionu
- 6 projektów w obszarze Świętokrzyskie zasoby wody
- 5 projektów w obszarze Czysta energia dla Świętokrzyskiego
- 7 projektów w obszarze Świętokrzyskie dla edukacji
- 2 projekty w obszarze Zdrowe Świętokrzyskie
- 2 projekty w obszarze Świętokrzyskie dla młodzieży
- 7 projektów w obszarze Rozwój krajowej infrastruktury drogowej w regionie świętokrzyskim
- 38 projektów w obszarze Rozwój wojewódzkiej infrastruktury drogowej
- 14 projekty w obszarze Inwestycje kolejowe

Informacja dotycząca realizowanych i planowanych projektów oraz przedsięwzięć odnosi się w znacznej mierze do działalności Zarządu Województwa Świętokrzyskiego oraz przedsięwzięć i projektów własnych Województwa. Jednak nie sposób pominąć tych przedsięwzięć, na które Województwo nie ma bezpośredniego wpływu, ale są realizowane przez różne podmioty niezależne od Samorządu Województwa i wpisują się w ogólną wizję kreowania polityki w regionie, stanowiąc w wielu przypadkach punkt odniesienia dla działań podejmowanych przez Samorząd Województwa. Dlatego też, również takie projekty zostały uwzględnione w Raporcie.

MONITORING PRZEDSIĘWZIĘĆ STRATEGICZNYCH W RAMACH CELU 1. - INTELIGENTNA GOSPODARKA I AKTYWNI LUDZIE

Świętokrzyskie na rzecz konkurencyjnej i innowacyjnej krajowej gospodarki: rozwój Świętokrzyskiego Kampusu Laboratoryjnego Głównego Urzędu Miar w oparciu o zaplecze B+R oraz centra kompetencyjne dla kluczowych i perspektywicznych gałęzi polskiego przemysłu

Samorząd województwa wspiera działania na rzecz powstania regionalnego systemu skupiającego instytucje, organizacje publiczne, uczelnie oraz inne podmioty gospodarcze wspierające procesy wdrażania innowacyjnych rozwiązań. Jednak realizacja tego typu działań nie jest możliwa bez zaplecza w postaci jednostek naukowych wśród których należy wyróżnić Świętokrzyski Kampus Laboratoryjny Głównego Urzędu Miar (ŚKLGUM) w Kielcach. W tym procesie równie istotna pozostaje rola uczelni wyższych w tym w szczególności Politechniki Świętokrzyskiej.

Projekt pn. **Świętokrzyski Kampus Laboratoryjny Głównego Urzędu Miar** (ŚKLGUM) został przyjęty do dofinansowania przez Zarząd Województwa Świętokrzyskiego 19 grudnia 2018 roku. W trakcie realizacji projektu wystąpiły przeciwności w postaci wzrostu cen zarówno robót budowlanych, jak również aparatury badawczo-rozwojowej. Instytucja Zarządzająca RPOWŚ na lata 2014-2020 podjęła działania w celu umożliwienia dalszej realizacji projektu. Po przeprowadzonych negocjacjach z Komisją Europejską, Beneficjent uzyskał zgodę na podział projektu na **dwa etapy**. Powyższa zmiana została również zaakceptowana przez ekspertów JASPERS. Ustalono podział, iż **sześć laboratoriów** oraz budynek OT (obsługowo-techniczny) i budynek WR (warsztat) będą wybudowane oraz wyposażone w perspektywie 2014-2020 w ramach **I etapu**, natomiast **dwa pozostałe laboratoria** zostaną przesunięte na kolejne lata (perspektywa finansowa 2021-2027) w ramach **etapu II**.

Projekt **Świętokrzyski Kampus Laboratoryjny Głównego Urzędu Miar – etap I jest w trakcie realizacji** i zgodnie z umową o dofinansowanie ma być zakończony do 31.12.2023 r., natomiast etap II aktualnie został zaplanowany do realizacji w terminie 05.2023 r. – 03.2028 r.

W ramach ŚKLGUM w Kielcach powstaną zaawansowane technologicznie stanowiska pomiarowe w kluczowych dziedzinach metrologicznych, natomiast w kolejnych etapach rozwijania infrastruktury Kampusu przewiduje się:

1. Dalszą rozbudowę istniejących laboratoriów poprzez doposażenie stanowisk pomiarowych oraz tworzenie nowych stanowisk pomiarowych;
2. Budowę i wyposażenie nowych laboratoriów w dziedzinach mechatroniki, budownictwa, zielonych technologii oraz informatyki, energetyki i automatyki;
3. Tworzenie w kolejnych latach w ramach ŚKLGUM centrów kompetencyjnych.

Planowanym efektem projektu jest stworzenie unikalnego w skali kraju ekosystemu innowacji dla wybranych kluczowych gałęzi polskiego przemysłu, który umożliwi powstawanie nowych i dalszy rozwój wysokotechnologicznych przedsiębiorstw.

B+R i nauka na rzecz świętokrzyskiej gospodarki

Dla wzmocnienia roli nauki i badań na potrzeby innowacji i rozwoju gospodarczego, w okresie 2021-2022 Samorząd Województwa kontynuował prace związane z planowaniem przedsięwzięć mających na celu rozwój infrastruktury badawczej, wspieraniem prac B+R, ich wdrażaniem i komercjalizacją, a także projektów wprowadzających innowacyjne technologie w różnych dziedzinach życia, w tym w medycynie. Dodatkowo Samorząd Województwa starał się tworzyć warunki do prowadzenia działań na rzecz współpracy sektora nauki i biznesu, w tym realizacji projektów przez świętokrzyskie uczelnie wyższe, w szczególności Politechnikę Świętokrzyską i Uniwersytet Jana Kochanowskiego.

Przykładem takiego projektu planowanego przez Politechnikę Świętokrzyską na okres 5-letni (IV kw. 2023 - IV kw. 2028), jest **Centrum Badań i Doposażenia Bezzałogowych Obiektów Ruchomych**. Uczelnia przygotowuje się do realizacji projektu w wymiarze organizacyjnym i merytorycznym. Przedsięwzięcie będzie zlokalizowane na terenie kampusu Politechniki Świętokrzyskiej w Kielcach oraz Dąbrowie (nowoutworzone laboratoria badawcze w Centrum Badań i Doposażenia Bezzałogowych Obiektów Ruchomych jak również doposażone i zmodernizowane laboratoria Uczelni). Przygotowując się do projektu Politechnika Świętokrzyska podpisała wiele umów o współpracy oraz listów intencyjnych, umożliwiających zacieśnienie współpracy instytucjonalnej i badawczo-rozwojowej w zakresie budowy, eksploatacji i automatyzacji obiektów ruchomych oraz urządzeń autonomicznych. Nawiązana została współpraca, m. in. z Wojskowymi Zakładami Lotniczymi w Bydgoszczy (WZL-2) oraz Polską Grupą Zbrojeniową.

Komplementarnie do ww. projektu opracowywane i składane są projekty partnerskie, których prace badawczo-rozwojowe skoncentrowane są na rozwoju urządzeń autonomicznych, w tym urządzeniach do testowania siły ciągu dronów i ich wyważania dynamicznego. Konsorcjantami w projektach są m.in. Centrum Techniki Morskiej, MESKO, WZL, PZL, SILTEC, ISB, WAT.

Od 2021 r. uczelnia współpracuje z IBM w zakresie programów edukacyjnych, wykorzystania oprogramowania, cyberbezpieczeństwa oraz rozwoju technologii z zakresu sztucznej inteligencji i sieci neuronowych do zastosowania, m. in. w urządzeniach autonomicznych. Współpracę z IBM nawiązano również w zakresie sterowania systemami nadzoru nad produkcją. Uczelnia dostrzega także potrzebę

intensyfikacji działań na rzecz monitorowania ochrony środowiska naturalnego (czystości powietrza i wód oraz wykorzystywania lokalnych zasobów, rolnictwa precyzyjnego, kontroli upraw leśnych). W ramach budowy Centrum Badań i Doposażenia Bezałogowych Obiektów Ruchomych, będą podejmowane badania w zakresie bezpieczeństwa energetycznego oraz monitoringu czystości środowiska z wykorzystaniem urządzeń autonomicznych. Uczelnia podpisała w tym celu umowę o współpracy z Instytutem Systemów Bezpieczeństwa Sp. z o.o. (ISB) oraz Politechniką w Charkowie (Ukraina i Charkowskim Instytutem Ukraińskiej Akademii Nauk).

Innym innowacyjnym projektem wskazanym w *SRWŚ 2030+* jako strategiczny jest przedsięwzięcie Świętokrzyskiego Centrum Onkologii w Kielcach (ŚCO), pn. **Budowa i wyposażenie Centrum Badań Molekularnych (CBM)**. Realizacja projektu zaplanowana jest na okres: 21.11.2022 r. - 31.03.2027 r. Na chwilę obecną trwa przygotowanie postępowania na opracowanie koncepcji. Założeniem projektu będzie prowadzenie zaawansowanych badań z wykorzystaniem metod i technik inżynierii genetycznej dla przygotowania terapii typu CAR-T dla pacjentów chorych na nowotwory.

ŚCO w ramach projektu planuje wdrożenie polskiej technologii terapii CAR-T, wielokrotnie tańszej i szerzej dostępnej. ŚCO byłoby pionierem w tym zakresie, ponieważ obecnie na świecie tylko dwa państwa posiadają własną technologię CAR-T – USA oraz Izrael. Projekt zakłada zwiększenie mocy przerobowej wykonywanych testów dla pacjentów onkologicznych (obecnie wykonywanych jest 10 000 testów rocznie) leczonych w ŚCO oraz w szpitalach innych miast, m.in. w Warszawie, Krakowie, Poznaniu, Wrocławiu, Lublinie i Łodzi, a także zwiększenie intensywności i jakości prac badawczych, w tym we współpracy z Narodowym Instytutem Raka w USA, których rezultatem są liczne publikacje naukowe. Projekt realizowany będzie we współpracy z Uniwersytetem Jana Kochanowskiego w Kielcach i swym zasięgiem oddziaływania będzie obejmował środowisko naukowców zajmujących się medycyną, biologią, biotechnologią, bioinformatyką oraz inżynierią biomedyczną. Planowana wartość projektu to 150 000 000,00 zł.

Edukacja dla gospodarki

Obszar *Edukacja dla gospodarki* wpisuje się w Cel operacyjny 1.2. *SRWŚ 2030+ Kompetentne kadry dla gospodarki regionu*, w którym wskazano na potrzebę stałego podnoszenia poziomu kształcenia na wszystkich poziomach edukacji kierowanej do dzieci i młodzieży. Ponadto zwrócono szczególną uwagę na kształtowanie kompetencji niezbędnych na rynku pracy jako jednego z ważniejszych czynników warunkujących poziom regionalnego kapitału ludzkiego.

W związku z trudną sytuacją w 2021 roku dotyczącą skutków pandemii COVID-19 i obostrzeniami z tym związanymi, niektóre zaplanowane działania projektowe we wskazanym obszarze były często mocno ograniczone czy też opóźnione lub dostosowywane do nowych warunków, a tym samym przesunięte w czasie w stosunku do zaplanowanych pierwotnie harmonogramów. Nie miało to jednak większego wpływu na realizację założonych celów oraz przyszłościowe planowanie przez Samorząd Województwa realizacji projektów związanych z dalszym rozwojem szkolnictwa w województwie świętokrzyskim.

Dobrym przykładem projektu zaplanowanego do realizacji w obszarze *Edukacja dla gospodarki* jest projekt Politechniki Świętokrzyskiej w partnerstwie z Uniwersytetem Jana Kochanowskiego w Kielcach i Starostwem Powiatowym Województwa Świętokrzyskiego, pn: **Dziś uczeń - jutro student!**. Projekt, którego planowana wartość szacowana jest na 15 mln EUR, zakłada, że okresie 2023-2027 zostaną przeprowadzone następujące działania: 1. Organizacja kół zainteresowań tematycznych (zajęcia z matematyki, fizyki, informatyki), 2. Organizacja wizyt branżowych u pracodawców związanych

z popularyzacją innowacyjnych technologii, 3. Organizacja warsztatów i zajęć dla uczniów szkół ponadpodstawowych na uczelniach wyższych pozwalających na rozszerzenie wiedzy w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych, nowoczesnych technologii oraz informacyjno-komunikacyjnych, 4. Organizacja szkoleń z zakresu wyboru ścieżek edukacyjnych i zawodowych uwzględniających perspektywę płci oraz przeciwdziałania stereotypom i wspierania wyboru dziewcząt w dziedzinie nauk ścisłych, technologii, inżynierii i matematyki (STEM), 5. Doradztwo zawodowe.

Rozwój świętokrzyskiej przedsiębiorczości

Jednym z działań, które w myśl SRWŚ 2030+ mają stymulować regionalną przedsiębiorczość, jest rozwój oferty oraz poprawa dostępności zwrotnych instrumentów finansowania inwestycji w firmach. Dlatego też w okresie monitorowania SRWŚ 2030+ Samorząd Województwa tworzył warunki do rozwoju przedsiębiorczości i konkurencyjności świętokrzyskich przedsiębiorstw poprzez przygotowanie odpowiednich mechanizmów i narzędzi, w ramach **Świętokrzyskiego Funduszu Rozwoju Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością** (SFR Sp. z o.o.) dysponującego środkami z RPOWŚ na lata 2007-2013, powierzonymi przez Województwo Świętokrzyskie umową z 2016 r. Środki te opiewają na kwotę ok. 52,5 mln zł. Natomiast w ramach perspektywy 2014-2020 w wyniku postępowań przeprowadzanych przez BGK SFR Sp. z o.o. prowadzi bieżącą obsługę pożyczek udzielonych w ramach umów operacyjnych nr: 2/RPSW/12617/2018/I/DIF/102, 2/RPSW/16219/2020/I/DIF/278 i w ramach kooperacji z innymi pożyczkodawcami umowa nr 2/RPSW/8020/2020/1/DIF/298 na przeciwdziałanie skutkom COVID-19. Łączna kwota powyższych umów to ok. 250 mln zł. Obecnie trwają przygotowania do realizacji strategii wyjścia z instrumentów finansowych w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020. Strategia określi warunki, tryb i terminy przekazywania środków finansowych wracających z inwestycji ostatecznych odbiorców do SFR Sp. z o.o.

Założeniem istniejącego Funduszu jest budowa trwałego mechanizmu finansowania przedsięwzięć rozwojowych wykorzystującego środki funduszy pożyczkowych oraz zapewnienie dostępu do instrumentów finansowych wsparcia przedsiębiorców jako jednego z wielu warunków efektywnego wspierania wzrostu poziomu inwestycji w regionie. Takie działania w dalszej perspektywie ma wpłynąć na podejmowanie działań w zakresie promocji województwa świętokrzyskiego jako regionu atrakcyjnego dla inwestorów i sprzyjającego aktywności gospodarczej.

Innym istotnym przedsięwzięciem w tym obszarze, planowanym do realizacji przez Miasto Kielce w latach 2020-2025 jest **Rozbudowa Zespołu Inkubatorów Technologicznych KPT - Budowa Inkubatora California Inc.**

Jest to projekt kompleksowy, zakładający wsparcie innowacyjnych i technologicznych przedsiębiorstw typu startup wprowadzających na rynek nowe produkty lub usługi o dużym potencjalnym rynkowym oraz przywrócenie zdolności wzrostu gospodarczego sektora MŚP regionu świętokrzyskiego. Budowa Inkubatora służyć ma aktywizacji gospodarczej regionu oraz polepszeniu warunków do rozwoju start-upów poprzez wzmocnienie i rozwój infrastruktury, w szczególności dostępność terenów, powierzchni biurowej, nieruchomości oferujących warunki do prowadzenia działalności gospodarczej. Podejmowane działania skutkować będą nowymi miejscami pracy. Planowana wartość projektu: 140 000 000,00 zł. Na chwilę sporządzania Raportu wydatkowana wartość projektu: 1 172 915,00 zł (zakup gruntu), 1 447 464,00 zł (dokumentacja projektowa). Natomiast źródłem finansowania projektu są: środki własne Gminy Kielce (zakup gruntu, oraz dokumentacja projektowa),

RPOWŚ, Europejski Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności (Recovery and Resilience Facility RRF) oraz Program Regionalny FEŚ 2021-2027/KPO.

Świętokrzyska przedsiębiorczość to także działalność na rzecz tworzenia warunków dla rozwoju nowoczesnego rolnictwa i przetwórstwa spożywczego. Przykładem takiego przedsięwzięcia jest **Świętokrzyskie Centrum Przedsiębiorczości Rolnej we Włostowie**. Podmiotem odpowiedzialnym za realizację tego przedsięwzięcia jest Powiat Opatowski. Na chwilę opracowania Raportu realizacja projektu przebiega zgodnie z poniższymi etapami:

a) **Inkubator Przemysłowy**: etap I - **w trakcie realizacji**, etap II - **w trakcie realizacji**.

Inkubator Przemysłowy jest odpowiedzialny za realizację zadań z zakresu aktywizacji zawodowej i rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, promocji powiatu, tj.: wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, oferowanie wsparcia prawnego i księgowego, oferowanie wsparcia w zakresie pozyskiwania środków finansowych z UE, wsparcie infrastrukturalne działalności gospodarczej, wsparcie założycielskie, oferowanie doradztwa biznesowego, umożliwienie korzystania z darmowych szkoleń, promocje, wynajem powierzchni biurowej i produkcyjnej na preferencyjnych zasadach, oferowanie gruntów inwestycyjnych oraz gotowych hal produkcyjno-magazynowych pod wynajem.

b) **Świętokrzyski Agro Fresh Park**, w tym: Manufaktura Tradycji i Kultury Kulinarnej – **planowana do realizacji** i Centrum Logistyczne - **planowane do realizacji**.

Świętokrzyski Agro Fresh Park podzielony jest na 2 funkcje:

- Manufaktura Tradycji i Kultury Kulinarnej - odpowiedzialna za realizację zadań z zakresu aktywizacji zawodowej, rozwoju przedsiębiorczości, rozwoju gospodarczego, ekologii i rolnictwa, promocji powiatu. Głównym celem działalności Manufaktury będzie promocja kultury i tradycji regionu wynikającej z produkcji, przetwarzania i konsumpcji żywności. To właśnie żywnościowa kultura i tradycja regionu będzie wykorzystana w Manufakturze jako główne narzędzie promocji i marketingu samego regionu, a także produktów żywnościowych oraz technologii ich przetwarzania, dystrybucji, podawania do spożycia w powiązaniu z całym otoczeniem dotyczącym tradycji i kultury spożywania.
- Centrum Logistyczne - odpowiedzialne za realizację zadań z zakresu aktywizacji zawodowej, rozwoju przedsiębiorczości, ekologii i rolnictwa, promocji powiatu, tj.: obrót warzywami, owocami i produktami przetworzonymi (skup, sprzedaż warzyw i owoców itp.), logistyka dostaw warzyw i owoców oraz ich przetworów, szkolenia dla rolników, wsparcie rolników w zakresie przetwórstwa roślinnego oraz wprowadzania produktów do obrotu, laboratorium (badanie jakości żywności na potrzeby własne i zlecenie podmiotów zewnętrznych), sortowanie, konfekcjonowanie i pakowanie produktów, udostępnianie powierzchni magazynowych i chłodni, gospodarka obiegu zamkniętego (zagospodarowanie odpadów ulegających biodegradacji), wdrożenia systemów zarządzania jakością, kształtowanie polityki sprzedażowej.

c) Uporządkowanie terenu i budowa ogrodzenia terenu poprzemysłowego wraz z rozbiórką obiektów poprzemysłowych na dz. nr 40/119 w m. Włostów - **w trakcie realizacji**.

Wydatkowana wartość projektu na Świętokrzyskie Centrum Przedsiębiorczości Rolniczej we Włostowie wynosi ogółem 486 843,57 zł. Natomiast planowana wartość projektu na działalność Centrum jest szacowana na ogólną wartość (na dany moment bez określonych kosztów inwestycyjnych i pozostałych kosztów okołoinwestycyjnych dotyczących budowy Manufaktury Tradycji i Kultury Kulinarnej) - 192 924 780,00 zł.

Źródło finansowania:

Inkubator Przemysłowy:

- realizacja Etapu I – budowy Inkubatora Przemysłowego we Włostowie w kwocie 15 317 000,00 zł z Rządowego Funduszu Polski Ład wprowadzonego na mocy uchwały nr 84/2021 Rady Ministrów z 1 lipca 2021 r. (znak RM-06111-84-21) w sprawie ustanowienia Rządowego Funduszu Polski Ład: Programu Inwestycji Strategicznych, uzupełniona wkładem własnym Powiatu Opatowskiego.
- realizacja Etapu II – budowy Inkubatora Przemysłowego we Włostowie w kwocie 10 480 000,00 zł z Rządowego Funduszu Polski Ład wprowadzonego na mocy uchwały nr 84/2021 Rady Ministrów z 1 lipca 2021 r. (zmienionej uchwałą Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2021 r. nr 176/2021 oraz uchwałą Rady Ministrów nr 87/2022 z dnia 26 kwietnia 2022 r.) w sprawie ustanowienia Rządowego Funduszu Polski Ład: Programu Inwestycji Strategicznych, uzupełniona wkładem własnym Powiatu Opatowskiego.

Świętokrzyski Agro Fresh Park:

- Manufaktura Tradycji i Kultury Kulinarnej – Powiat Opatowski podejmuje działania mające na celu pozyskanie funduszy zewnętrznych.
- Świętokrzyski Agro Fresh Park – Centrum Logistyczne – Powiat Opatowski podejmuje działania mające na celu pozyskanie funduszy zewnętrznych.

Uporządkowanie terenu i budowę ogrodzenia terenu poprzemysłowego wraz z rozbiórką obiektów poprzemysłowych w miejscowości Włostów - realizacja zadania w kwocie: 2 940 000,00 zł z Rządowego Funduszu Polski Ład wprowadzonego na mocy uchwały nr 84/2021 Rady Ministrów z 1 lipca 2021 r. (zmienionej uchwałą Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2021 r. nr 176/2021 oraz uchwałą Rady Ministrów nr 87/2022 z dnia 26 kwietnia 2022 r.) w sprawie ustanowienia Rządowego Funduszu Polski Ład: Programu Inwestycji Strategicznych, uzupełniona wkładem własnym Powiatu Opatowskiego.

Korzystne warunki dla inwestycji

W zakresie gospodarowania gruntem i poprawy dostępności do terenów inwestycyjnych Gmina Kielce od dłuższego czasu czyniła starania dotyczące tworzenia korzystnych warunków dla inwestycji w regionie świętokrzyskim poprzez zakup w 2014 roku gruntu **terenu w Obicach** planowanego początkowo pod budowę Regionalnego Portu Lotniczego Kielce o powierzchni ok. 600 ha.

Teren położony jest przy drodze wojewódzkiej nr 766 oraz krajowej nr 73 (DK 73), około 25 km na południe od miasta Kielce w kierunku miejscowości Busko-Zdrój. Odpowiednie przygotowanie tego obszaru – jako terenu inwestycyjnego, może stworzyć unikalny w skali projekt rozwojowy. W tym celu Zarząd Województwa Świętokrzyskiego podjął rozmowy z władzami samorządowymi Kielc oraz Chmielnika i Morawicy, których efektem było podpisanie w dniu 8 marca 2021 roku listu intencyjnego, w którym samorzady wyraziły wolę podjęcia współpracy mającej na celu utworzenie strefy inwestycyjnej w Obicach. Prowadzone dyskusje koncentrowały się na niezbędnych do przeprowadzenia czynnościach formalno-prawnych, jak również innych działaniach umożliwiających zagospodarowanie terenów w Obicach. Za kluczową kwestię uznano otwarcie komunikacyjne tego obszaru. W konsekwencji, podjęta została dyskusja na temat rozwiązania, według którego droga, zapewniająca otwarcie komunikacyjne terenów w Obicach, łącząca drogę krajową nr 73 z drogą wojewódzką nr 766, byłaby drogą wojewódzką. W dniu 30.03.2022 r. Zarząd Województwa Świętokrzyskiego podjął Uchwałę w sprawie wyrażenia woli budowy drogi

wojewódzkiej w miejscowości Obice, łączącej drogę krajową nr 73 z drogą wojewódzką nr 766. Okres realizacji przedsięwzięcia: 2021-2027.

Planowana wartość przedsięwzięcia dotyczącego tworzenia terenów inwestycyjnych w Obicach: 490 000 000,00 zł.

Potencjał turystyczny regionu

W okresie monitorowania *SRWŚ 2030+* Samorząd Województwa wspierał działania ukierunkowane na rozwój cennych przyrodniczo obszarów województwa oraz obszarów o bogatym dziedzictwie kulturowym i unikalnych walorach uzdrowiskowych tworzących wysoki potencjał turystyczny Świętokrzyskiego.

W Celu operacyjnym 1.3 *SRWŚ 2030: Wsparcie procesu transformacji kluczowych branż gospodarki regionu*, wskazano wśród kluczowych kierunków działań *Wzrost potencjału turystycznego regionu w oparciu o walory uzdrowiskowe, dziedzictwo kulturowe i środowisko naturalne sprzyjające rozwojowi turystyki prozdrowotnej*.

W latach 2021-2022 Samorząd Województwa i inne podmioty zaangażowane w rozwój regionu realizowały liczne przedsięwzięcia strategiczne z tego obszaru, w tym m.in.:

▪ **Utworzenie szlaku turystycznego NIDA**, który jest realizowany od stycznia 2021 roku przez Starostwo Powiatowe w Pińczowie - Lidera Partnerstwa Ponidzie wraz z innymi partnerami wchodzącymi w skład partnerstwa (Powiat Pińczowski, Gminy: Nowy Korczyn, Wiślica, Złota, Pińczów, Michałów, Imielno, Jędrzejów, Sobków, Kije). Realizacja projektu zaplanowana jest do końca 2027 r., a przedsięwzięcie zostało wpisane w Strategię Terytorialną Partnerstwa Ponidzie. Projekt strategiczny *Szlak turystyczny NIDA* został podzielony na siedem komponentów:

1. Wzmocnienie potencjału regionu poprzez wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturalnych Ponidzia – stworzenie sieci szlaków turystycznych – przedmiotem działania jest stworzenie sieci szlaków turystycznych i rekreacyjnych: pieszych, rowerowych, pieszo-rowerowych, kajakowych, konnych. Działanie oprócz wytyczenia nowych i odnowienia istniejących odcinków będzie obejmowało: wprowadzenie spójnego systemu znakowania szlaków turystycznych oraz budowę nowej infrastruktury towarzyszącej dostosowanej do specyfiki danego szlaku (miejsca obsługi turystów, punkty i wieże widokowe wraz z infrastrukturą, miejsca odpoczynku wraz z infrastrukturą, przystanie kajakowe, miejsca postojowe na Nidzie, inne);
2. Budowa stanowisk i miejsc postojowych dla kamperów – przedmiotem działania jest budowa kempingów w formie miejsc postojowych dla kamperów wraz z infrastrukturą sanitarno-higieniczną i towarzyszącą;
3. Zachowanie i zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego regionu oraz dostosowanie ich do funkcji turystycznych – wznowienie kursów Ciuchci Ekspres Ponidzie – działanie obejmuje utrzymanie oraz modernizację infrastruktury technicznej kolejki wąskotorowej Ciuchcia Ekspres Ponidzie zlokalizowanej na terenie Partnerstwa oraz organizację przewozów turystycznych we współpracy ze Świętokrzyskimi i Nadnidziańskimi Parkami Krajobrazowymi – podmiotem zarządzającym atrakcją;
4. Wykorzystanie walorów przyrodniczych obszaru Partnerstwa do celów turystycznych i rekreacyjnych – działanie obejmuje zagospodarowanie terenów wokół zbiorników wodnych i rzeki Nidy na cele turystyczno-rekreacyjne to jest: wykonanie ciągów komunikacyjnych wraz

z oświetleniem (deptaków), przygotowanie zaplecza sanitarnego i gastronomicznego, uzupełnienie terenu elementami infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej oraz elementami małej architektury (pomosty pływające wraz z trapami, przystanie kajakowe, parkingi, place zabaw, siłownie „pod chmurką”, domki kempingowe, inne); w działanie to wpisuje się utworzenie tzw. „Bulwarów nad Nidą” w mieście Pińczów;

5. Oznakowanie turystyczne zabytków i atrakcji turystycznych — działanie obejmuje opracowanie, stworzenia oraz wdrożenie spójnego systemu identyfikacji wizualnej zabytków oraz atrakcji turystycznych Ponidzia;
6. Budowa marki i promocja Ponidzia – działanie obejmuje opracowanie oraz wdrożenie spójnej koncepcji promocji regionu w oparciu o jego walory przyrodniczo-kulturowe oraz lokalne produkty i usługi; elementem budowania rozpoznawalności i kreowania marki Ponidzia będzie stworzenie systemu przyznawania certyfikatów jakości produktom lokalnym oraz ich promocja na rynku krajowym oraz międzynarodowym;
7. Szlakiem atrakcji turystycznych Ponidzia – utworzenie systemu atrakcji turystycznych wzdłuż rzeki Nidy – działanie obejmuje opracowanie koncepcji, stworzenie oraz wypromowanie nowych, a także rozbudowę lub modernizację istniejących atrakcji turystycznych Ponidzia. Projekt dotyczy sfery środowiskowej, gospodarczej, społecznej oraz przestrzennej.

Wartość całego projektu szacuje się na 100 mln zł (szlak w zakresie dofinansowania z Programu Regionalnego FEŚ 2021-2027: 70,6 mln, w tym 60 mln dofinansowania). Planuje się pozyskanie środków z różnych źródeł, w tym: Programu Regionalnego FEŚ 2021-2027/ POPW 2021-2027/ Interreg Europa środkowa 2021-2027/FR Polski Ład/środki własne samorządów.

- **Poprawa dostępności oraz ochrona ekosystemów Świętokrzyskiego Parku Narodowego i jego otuliny oraz innych obszarów chronionych i najcenniejszych przyrodniczo na obszarze Gór Świętokrzyskich poprzez rozwój infrastruktury ułatwiającej zwiedzanie i zmniejszające antropopresję, w tym budowę i wyposażenie Centrum Edukacji Przyrodniczej Świętokrzyskiego Parku Narodowego w Nowej Słupi.**

Projekt zgłoszony do SRWS 2030+ przez Związek Gmin Gór Świętokrzyskich. Podmiotem odpowiedzialnym za realizację projektu jest Świętokrzyski Park Narodowy. W ramach tego przedsięwzięcia w 2021 r. zakończono następujące działania:

- Konserwacja i naprawa infrastruktury turystycznej oraz informacyjno-edukacyjnej na szlakach turystycznych oraz ścieżkach i obiektach edukacyjnych - według Parkowego Systemu Informacji II - Konserwacja i naprawa podestu (wariant bez poręczy) - 20mb. Wykonano remont podestu 20 mb na szlaku czerwonym (odcinek Kakonin - Łysica).
- Opracowanie i wdrożenie spójnego systemu tablic informacyjnych poprzez wymianę tablic z regulaminem, zasadami zwiedzania, tablic edukacyjnych oraz map na szlakach turystycznych i ścieżkach edukacyjnych. W 2021 roku wykonano: tablice edukacyjne - 15 szt., graficzne piktogramy informujące o zasadach zwiedzania ŚPN - 100 szt., strzałki kierunkowe - 10 szt.
- Ekspertyza krajobrazowa i wstępne badania geologiczne opracowane na potrzeby realizacji zadania pod nazwą "Wykonanie dokumentacji projektowej wieży widokowej na Łysicy" będącej częścią zadania pn. "Ochrona ekosystemów leśnych O.O. Święta Katarzyna przez właściwe ukierunkowanie ruchu turystycznego oraz budowę turystyczno-edukacyjnej wieży na Łysicy".

- Realizacja przyrodniczo - kulturowej ścieżki edukacyjnej "Śladami kolejki wąskotorowej" Nowa Słupia - Święta Katarzyna - etap IV wykonanie schronu przeciwdeszczowego - miejsce odpoczynku Rampa.

W okresie 2021-2022 zakończono m.in. realizację przyrodniczo - kulturowej ścieżki edukacyjnej **Śladami kolejki wąskotorowej Nowa Słupia - Święta Katarzyna - etap III - Zagospodarowanie terenów w celach turystyczno-rekreacyjnych**, położonej na obszarze ŚPN. W 2022 roku zakończono także budowę, konserwację i naprawę urządzeń turystycznych na szlakach turystycznych Świętokrzyskiego Parku Narodowego. Wartość przedsięwzięcia została zaplanowana na poziomie: 1 699 916,88 zł. Źródło finansowania: Fundusz Leśny, Środki własne, Środki Urzędu Miasta i Gminy Bodzentyn, Środki Urzędu Miasta i Gminy Nowa Słupia, Środki Województwa Świętokrzyskiego.

- **ECB 3.0 - Kraina Bajki** - przedsięwzięcie stanowiące trzeci etap rozwoju i rozbudowy Europejskiego Centrum Bajki w Pacanowie, które zaplanowane jest do realizacji na lata 2024-2027. Celem przedsięwzięcia jest stworzenie unikalnego i kompleksowego obszaru, łączącego elementy kultury, turystyki, edukacji, sposobów spędzania wolnego czasu i wdrożenia przemysłów kreatywnych oraz rozwój społeczno-gospodarczy regionu. W zakresie planowanej inwestycji nie zostały jeszcze podjęte działania prowadzące do wdrożenia planowanych celów.
- **Utworzenie parku kulturowego obejmującego Region Prehistorycznego Górnictwa Krzemienia Pasiastego**, obecnie realizowany przez Powiat Ostrowiecki wraz z partnerami: Gminą Bodzechów, Gminą Ćmielów, Gminą Ożarów oraz Muzeum Historyczno-Archeologicznym w Ostrowcu Świętokrzyskim. W ramach realizacji projektu przygotowano projekt Planu Ochrony Parku Kulturowego Pradziejowego Górnictwa Krzemienia nad Kamienną.
- **Utworzenie szlaku turystycznego „Świętokrzyskie Pomniki Historii”**. Nie podjęto działań mających na celu wdrożenie tego przedsięwzięcia.
- **Utworzenie szlaku turystyki postindustrialnej „Żelazne Doliny”**. Podmiotem odpowiedzialnym za realizację przedsięwzięcia jest Gmina Ostrowiec Świętokrzyski - Lider Partnerstwa „Miejski Obszar Funkcjonalny Miasta Północy”. Projekt jest planowany do realizacji przez 17 miast i gmin północy województwa świętokrzyskiego, tj. Ostrowiec Świętokrzyski, Starachowice, Skarżysko-Kamienna, Końskie, Bodzechów, Ćmielów, Kunów, Bałtów, Waśniów, Brody, Pawłów, Wąchock, Mirzec, Skarżysko Kościelne, Bliżyn, Suchedniów, Stąporków. Planowany okres realizacji przedsięwzięcia: 2023-2027. Aktualnie projekt jest w fazie przygotowywania i będzie oparty o szereg komplementarnych ze sobą projektów, których realizacja umożliwi utworzenie szlaku turystyki postindustrialnej "Żelazna Doliny", opartego na linii kolejowej T-25 łączącej wszystkie miasta rdzeniowe, tj. Końskie, Skarżysko-Kamienna, Starachowice, Ostrowiec Świętokrzyski, jak i pokrywającego się z nim częściowo i uzupełniającego go szlaku pieszo-rowerowego, przebiegającego przez cały obszar MOF. Szlaki będą prowadzić do licznych atrakcji muzealnych (m.in.: obiekty poprzemysłowe Staropolskiego i Centralnego Okręgu Przemysłowego), kulturalnych i przyrodniczych (rezerваты przyrody, zagospodarowane turystycznie zbiorniki oraz kompleksy leśne). Uzupełnieniem obu szlaków będzie szlak kajakowy utworzony w oparciu o rzekę będące dawnymi arteriami COP - Kamienną i Czarną Konecką (Maleniecką). Na chwilę obecną trwają prace nad Strategią Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Północy oraz Planem Zrównoważonej Mobilności Miejskiej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Północy. Przedsięwzięcie będzie finansowane ze źródeł: Program Regionalny FEŚ 2021-2027; budżety 17 gmin północy województwa świętokrzyskiego. Planowana kwota:

175 mln zł. Źródło finansowania: Program Regionalny FEŚ 2021-2027, budżety 17 gmin z północy województwa świętokrzyskiego.

▪ **Wykorzystanie zasobów dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego na obszarze Geoparku Świętokrzyskiego – Światowego Geoparku UNESCO dla budowy i wzmocnienia marki terytorialnej.**

Zaplanowany do realizacji na lata 2023-2027 projekt będzie realizowany przez Gminę Kielce (Geonatura Kielce). Na potrzeby projektu przeprowadzono procedurę zamówienia usługi: Opracowania Programu Funkcjonalno-Użytkowego dla projektu. Planowana wartość przedsięwzięcia wyniesie: 18 000 000 zł. Projekt stanowi część przedsięwzięcia pn. „Wykorzystanie zasobów dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego na obszarze Geoparku Świętokrzyskiego dla budowy i wzmocnienia marki terytorialnej” o łącznej wartości 100 000 000 zł. Przedsięwzięcie wpisane jest na listę przedsięwzięć priorytetowych finansowanych w ramach Programu Regionalnego FEŚ 2021-2027 określonych w Uchwale Nr 4019/21 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 21.07.2021 r. Według stanu na dzień 15.11.2022 r. przedsięwzięcie to składa się z następujących odrębnych projektów:

- ✓ „Zagospodarowanie terenów cennych przyrodniczo, administrowanych przez Geonaturę Kielce dla wzmocnienia marki terytorialnej Światowego Geoparku UNESCO”. Wartość całkowita projektu: 18 mln zł; Beneficjent - Gmina Kielce.
- ✓ „Rozwój infrastruktury turystycznej służącej prezentacji walorów dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego na obszarze Geoparku Świętokrzyskiego dla wzmocnienia marki terytorialnej Światowego Geoparku UNESCO”. Wartość całkowita projektu: 20 mln zł. Beneficjenci - Gminy: Chęciny, Morawica, Nowiny i Piekoszów.
- ✓ „Wykorzystanie zasobów dziedzictwa przyrodniczo – kulturowego na obszarze Geoparku Świętokrzyskiego dla wzmocnienia marki terytorialnej Światowego Geoparku UNESCO”. Wartość całkowita projektu: 62 mln zł. Beneficjenci - Gminy: Chęciny, Morawica, Nowiny, Piekoszów i Kielce.

Biorąc pod uwagę wysokie koszty całego przedsięwzięcia na potrzeby wszystkich trzech projektów, w dniu 14.11.2022 r. - 13 gmin Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego podjęło decyzję o wyłączeniu projektu pn. „Wykorzystanie zasobów dziedzictwa przyrodniczo – kulturowego na obszarze Geoparku Świętokrzyskiego dla wzmocnienia marki terytorialnej Światowego Geoparku UNESCO” z projektów realizowanych w ramach Strategii ZIT KOF i przydzielonej na ten cel alokacji w wysokości 121,08 mln zł z Programu Regionalnego FEŚ 2021-2027, bowiem taki poziom alokacji nie zaspakaja w 100% potrzeb gmin KOF-u związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

MONITORING PRZEDSIĘWZIĘĆ STRATEGICZNYCH W RAMACH CELU 2. - PRZYJAZNY DLA ŚRODOWISKA I CZYSTY REGION

Świętokrzyskie zasoby wody

W okresie zmian klimatycznych coraz częściej występują ekstremalne zjawiska atmosferyczne powodujące susze, podtopienia i powodzie. Dlatego też tak ważne jest, by gospodarowanie wodami rozpatrywać zarówno w aspekcie potrzeb człowieka jak i środowiska przyrodniczego, z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju. Takie podejście zostało uwzględnione w Celu operacyjnym 2.2 *SRWŚ 2030+ - Adaptacja do zmian klimatu i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych*. W obszarze tym szczególne znaczenie mają inwestycje strategiczne realizowane przez **Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie - Regionalny Zarząd Gospodarki wodnej w Krakowie**:

- **Zrównoważony rozwój gospodarczy zlewni rzeki Nidy w związku z obszarami Natura 2000 – etap I**, którego celem jest zwiększenie naturalnej retencji zlewniowej i dolinowej rzeki Nidy, poprawa zakłóconych stosunków wodnych, osiągnięcie i zachowanie dobrego stanu/potencjału ekologicznego wód oraz osiągnięcie i zachowanie dobrego stanu chemicznego wód ze szczególnym uwzględnieniem obszarów Natura 2000 i innych form ochrony przyrody. Projekt składa się z 11 zadań. Obecnie uzyskiwane są decyzje administracyjne umożliwiające realizację ww. przedsięwzięcia, dla każdego zadania osobno. Dotychczas Wojewoda Świętokrzyski wydał decyzje o pozwoleniu na realizację inwestycji w zakresie budowy przeciwpowodziowych dla 4 zadań. Dla 2 z ww. 4 zadań obecnie trwa procedura wypłaty odszkodowań za przejęcie na rzecz Skarbu Państwa prawa własności do nieruchomości. Realizacja zadania możliwa będzie po uzyskaniu wszystkich decyzji administracyjnych.

- **Budowa zbiornika wodnego Wierna Rzeka na rzece Łososinie na terenie gmin: Łopuszno, Piekoszów i Strawczyn**, którego głównymi funkcjami będą przede wszystkim: retencja, ochrona przed skutkami suszy i występowaniem niedoborów wody oraz ochrona przeciwpowodziowa poprzez zapewnienie stałej rezerwy powodziowej, spłaszczeniu fali oraz zabezpieczeniu terenów położonych w dolnym biegu rzeki przed zalaniem. Dla realizacji przedsięwzięcia zostało ogłoszonych i przeprowadzonych pięć postępowań przetargowych na wyłonienie wykonawcy prac polegających na opracowaniu wielowariantowej koncepcji programowo-przestrzennej wraz z opracowaniem raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko. Z powodu braku złożonych ofert, nie wyłoniono wykonawcy.

- **Modernizacja i ochrona przed powodzią węzła nowokorczyńskiego**, którego celem jest ochrona terenów objętych projektem przed wodami cofkowymi z Wisły, poprawa warunków gruntowo – wodnych oraz estetyki i funkcjonalności, zmiana sposobu użytkowania terenów, wzrost aktywności gospodarczej przyległego terenu. Przedsięwzięcie, obejmuje swym zakresem 8 podzadań. W ramach realizacji przedmiotowego zamierzenia konieczne jest opracowanie dokumentacji projektowych wraz z uzyskaniem wszystkich niezbędnych decyzji administracyjnych.

- **Zabezpieczenie przeciwpowodziowe w zlewni Nidzicy**, które ma na celu ochronę ludności i mienia przed powodzią, a także poprawę warunków gruntowo – wodnych, zmianę sposobu użytkowania terenów, poprawę estetyki i funkcjonalności, wzrost aktywności gospodarczej przyległego terenu. Przedsięwzięcie podzielone zostało na 4 etapy. W ramach realizacji przedmiotowego zamierzenia konieczne jest opracowanie dokumentacji projektowych wraz z uzyskaniem wszystkich niezbędnych decyzji administracyjnych.

Realizacja powyższych planów inwestycyjnych uzależniona jest od pozyskania środków finansowych.

Wśród innych strategicznych inwestycji w tym obszarze należy wymienić również te realizowane przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie - **Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie:**

Zabezpieczenie przeciwpowodziowe m. Ostrowiec Świętokrzyski, gm. Ostrowiec Świętokrzyski oraz gm. Bodzechów w oparciu o regulację rzeki Modły, z wykorzystaniem istniejącego zbiornika w Częstocicach jako polderu zalewowego do redukcji fali powodziowej, którego celem jest stworzenie systemu retencji wód z siecią zbiorników z rezerwą powodziową. Przedsięwzięcie jest realizowane od 12.2021 r. i potrwa do 03.2023 r. Planowana wartość przedsięwzięcia: 20 732 189,13 zł. Źródło

finansowania projektu: RPOWŚ na lata 2014-2020 - środki UE, środki własne Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie i środki JST.

- **Budowa zbiornika wodnego Bzin na rzece Kamienna w Skarżysku – Kamiennej**, którego głównymi funkcjami będą przede wszystkim: retencja, ochrona przed skutkami suszy i występowaniem niedoborów wody oraz ochrona przeciwpowodziowa, poprzez zapewnienie stałej rezerwy powodziowej, spłaszczenia fali oraz zabezpieczenia terenów położonych w dolnym biegu rzeki przed zalaniem. Obok spełniania powyższych funkcji, zalew będzie również przestrzenią rekreacyjną, co znacznie zwiększy atrakcyjność północnej części województwa świętokrzyskiego pod kątem turystyki. Projekt planowany jest do realizacji w latach 2023-2031. W lipcu 2022 r. ogłoszono postępowania na wykonanie KIP, a 04.08.2022 r. podpisano umowę z wykonawcą na opracowanie kart informacyjnych przedsięwzięcia (KIP). W dniu 31.10.2022 r. Zarząd Zlewni w Radomiu wystąpił do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Kielcach z wnioskiem o wydanie Decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia (DŚU). Ponadto, inwestycja została wpisana do Planu przeciwdziałania skutkom suszy. Planowana wartość przedsięwzięcia: 70 000 000,00 zł. Źródło finansowania projektu: środki własne Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

Rozwój świętokrzyskich tras rowerowych

Pandemia COVID-19 zmieniła model podróżowania oraz oczekiwania turystów, którzy zaczęli poszukiwać ciekawych miejsc położonych w niedalekiej odległości od ich miejsc zamieszkania, a także oddalonych od dużych centrów turystycznych. Mając powyższe na względzie, Samorząd Województwa planuje budowę dwóch odcinków **Wiślanej Trasy Rowerowej** – trasy krajowej oraz 3 łączników do tej trasy, w ramach projektu „**Blue Valley – wiślanym szlakiem**”. Podmiotem realizującym inwestycję na terenie województwa świętokrzyskiego będzie Świętokrzyski Zarząd Dróg Wojewódzkich, natomiast Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Departament Edukacji, Sportu, Turystyki i Spraw Zagranicznych będzie odpowiadał za tworzenie produktu turystycznego i jego promocję. Źródłem dofinansowania ww. przedsięwzięć będzie program FEPW 2021-2027. Szacowana wartość projektu wynosi 95 mln zł (przy maksymalnej realizacji inwestycji). Budowa i oznakowanie Wiślanej Trasy Rowerowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą obejmować będzie następujący zakres: odcinek Szczucin – Połaniec, odcinek Ciszycza – Sandomierz, łącznik do Koprzywnicy dł. 4,8 km (budowa trasy rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej), łącznik w Sandomierzu do Gór Pieprzowych i Starego Miasta – łącznie dł. 8 km (m.in. budowa trasy na wałach przeciwpowodziowych rzeki Wisły, wzdłuż dróg oraz wykorzystanie istniejącej infrastruktury).

W dniu 8 marca 2023 r. Województwo Świętokrzyskie podpisało Porozumienie o partnerstwie na rzecz wspólnego przygotowania i realizacji projektu w ramach Funduszy Europejskich dla Polski Wschodniej 2021 – 2027 pod roboczą nazwą: „**Blue Valley – Wiślanym Szlakiem**” (Załącznik do uchwały Nr 6616/23 Zarządu Województwa Świętokrzyskiego z dnia 15.02.2023 r. w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie przez Województwo Świętokrzyskie porozumienia o partnerstwie na rzecz wspólnego przygotowania i realizacji projektu w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021 – 2027 pod roboczą nazwą: „Blue Valley – Wiślanym Szlakiem” z Województwem Podkarpackim, Województwem Mazowieckim oraz Województwem Lubelskim). Projekt Blue Valley prócz komponentu dotyczącego budowy tras rowerowych zakłada również budowę infrastruktury kajakowej i kamperowej wzdłuż rzek: Nida i Wiśla.

Czysta Energia dla Świętokrzyskiego

Samorząd Województwa prowadzi politykę rozwoju w sposób zrównoważony, aby województwo świętokrzyskie było miejscem atrakcyjnym do życia przy jednoczesnej ochronie środowiska naturalnego. W okresie realizacji *SRWS 2030+* Samorząd Województwa wspierał przedsięwzięcia mające na celu wzrost wytwarzania i użycia energii odnawialnej, ukierunkowane na poprawę efektywności energetycznej, a także działania mające na celu stworzenie systemu wsparcia dla MŚP w celu zmniejszenia energochłonności produkcji oraz poprawy efektywności energetycznej przedsiębiorstw na terenie regionu świętokrzyskiego.

Obszar *Czysta energia dla Świętokrzyskiego* odpowiada celowi operacyjnemu 2.3 – *Energetyka odnawialna i efektywność energetyczna*. W ramach tego obszaru szczególne znaczenie mają przedsięwzięcia realizowane przez Enea Elektrownia Połaniec S.A.:

- **Dostosowanie EEP do wymagań Pakietu Zimowego**, realizowany od 2020 roku. Celem projektu jest dostosowanie Elektrowni do wymagań Pakietu Zimowego i osiągnięcia poziomu emisji CO₂<550kg/MWh. Zakres projektu obejmuje między innymi modernizację i rozbudowę istniejącej instalacji podawania biomasy do bloków energetycznych oraz modernizację „dedykowanych” zespołów młynowych pozwalającą na pracę na strudze paliwa w postaci 100% biomasy poza leśnej. Realizacja projektu planowana jest do 2026 roku. Do czasu opracowania niniejszego *Raportu monitoringowego* wykonano opracowania, pn. Studium rozwoju systemu zasilania biomasą w Enea Elektrownia Połaniec S.A. oraz realizowano umowy na:
 - ✓ zaprojektowanie, dostawę, montaż i uruchomienie dwóch młynów do rozdrabniania paliwa,
 - ✓ modernizację dwóch podajników paliwa,
 - ✓ wykonanie bilansu powietrza zimnego do młynów z wykonaniem charakterystyki dwóch typów wentylatorów tlenowych.
- **Konwersja bloku nr 1 w Enea Elektrownia Połaniec na blok zero lub niskoemisyjny**, planowany do realizacji na lata 2022-2026, którego celem jest spełnienie wymagań Pakietu Zimowego (emisja CO₂ < 550 kg/MWh), co umożliwi udział bloku w Rynku Mocy oraz Aukcjach OZE, wykorzystanie dostępnego paliwa różnych rodzajów biomasy oraz przystosowanie bloku do przyszłych wymogów ochrony środowiska. W ramach projektu wykonano prace związane z realizacją umowy na opracowanie Studium Wykonalności bloku niskoemisyjnego klasy 200 MWe oraz gospodarki paliwem RDF w Enea Elektrownia Połaniec S.A. Etap 1- Wstępne Studium Wykonalności – zakończono natomiast Etap 2 – Studium Wykonalności – jest w trakcie realizacji.

Innym projektem wskazanym w *SRWS 2030+* jest projekt pn. **Enea 40 PV**, którego celem jest budowa instalacji fotowoltaicznych o łącznej mocy 40 MW w celu zwiększenia produkcji energii z OZE, a także zdobycie kompetencji w realizacji oraz eksploatacji takich źródeł OZE. Realizacja projektu została przekazana do **ENEA Nowa Energia Sp. z o.o.**, która jest odpowiedzialna za realizację projektów OZE. Z informacji uzyskanych przez ENEA Nowa Energia Sp. z o.o. wynika, że Spółka nie rozpoczęła realizacji tego przedsięwzięcia ani nie nadzorowała projektów lub przedsięwzięć strategicznych wskazanych w Załączniku II do *SRWS 2030+*. Jednocześnie Spółka na bieżąco podejmuje działania na terenie całego kraju, mające na celu pozyskanie terenów pod lokalizację elektrowni słonecznych (farm fotowoltaicznych). W chwili obecnej nie prowadzi żadnego projektu lub przedsięwzięcia strategicznego na terenie województwa świętokrzyskiego w tym zakresie. Dodatkowo Spółka wskazuje, że decyzja o realizacji projektu lub przedsięwzięcia strategicznego (np. farmy fotowoltaicznej) wymaga

pozyskania odpowiedniego areалу ziemi, odpowiednich decyzji administracyjnych i zależy przede wszystkim od warunków przyłączeniowych i ewentualna realizacja przedsięwzięcia przez Spółkę na terenie Województwa Świętokrzyskiego jest uzależniona od pozyskania nieruchomości, spełniającej powyżej wskazane kryteria.

Wśród innych projektów skoncentrowanych na ochronie czystego powietrza, wolnego od niebezpiecznych i szkodliwych dla zdrowia związków można wymienić następujące przedsięwzięcia:

- **Zielona energia dla Ponidzia.** Podmiotem odpowiedzialnym za realizację projektu jest Starostwo Powiatowe w Pińczowie - Lider Partnerstwa Ponidzie, które będzie prowadzić projekt wspólnie z partnerami Partnerstwa, tj. Powiatem Pińczowskim i Gminami: Nowy Korczyn, Wiślica, Złota, Pińczów, Michałów, Imielno, Jędrzejów, Sobków, Kije. Projekt planowany jest do realizacji w okresie 2021-2029. Zadanie jest zapisane jako priorytetowe w Strategii Terytorialnej Porozumienia Ponidzie. Projekt został podzielony na pięć komponentów, z których pierwszy dotyczy poprawy efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej poprzez termomodernizację i wymianę nieefektywnych źródeł ciepła oraz wykorzystania OZE. Kolejny etap realizacji dotyczy montażu instalacji OZE w ramach projektów parasolowych w/na budynkach prywatnych i komunalnych. Następne etapy działań dotyczą modernizacji oświetlenia ulicznego wzdłuż ciągów komunikacyjnych oraz w przestrzeniach publicznych, przebudowy sieci ciepłowniczej na terenie miasta Pińczów, budowy źródła gazowego lub niskoemisyjnego umożliwiającego wykorzystanie energii cieplnej wytworzonej w warunkach wysokosprawnej kogeneracji, a także budowy nowych instalacji fotowoltaicznych umożliwiających produkcję energii elektrycznej za pomocą paneli fotowoltaicznych. Ostatni etap działań dotyczy przygotowania oraz organizacji wydarzeń otwartych skierowanych do dzieci, młodzieży i osób dorosłych mających na celu zwiększenie świadomości i kształtowanie postaw proekologicznych. Planowana wartość przedsięwzięcia: 100 mln zł. Źródła finansowania: Program Regionalny FEŚ 2021-2027, FEPW 2021-2027, Interreg Europa środkowa 2021-2027, FENIKS 2021-2027, FR Polski Ład, środki własne samorządów.

- **Zintegrowany system ograniczenia niskiej emisji stymulujący rozwój obszaru Gór Świętokrzyskich.** Podmiotem odpowiedzialnym za realizację przedsięwzięcia jest Świętokrzyski Park Narodowy oraz członkowie Związku Gmin Gór Świętokrzyskich, tj. Gminy: Bieliny, Bodzentyn, Górno, Łągów, Łączna, Masłów, Nowa Słupia, Pawłów, Suchedniów, Waśniów, Zagnańsk. W 2021 roku w ramach projektu zakończono wymianę źródeł światła na nowe energooszczędne typu LED w budynku Ośrodka Edukacji i Dyrekcji Świętokrzyskiego Parku Narodowego przy ul. Suchedniowskiej 4 w Bodzentynie. Natomiast w latach 2021-2022 przeprowadzono zaprojektowanie, wykonanie i rozruch instalacji fotowoltaicznej usytuowanej na konstrukcji zadaszającej parking (carport) na terenie oraz na potrzeby Ośrodka Edukacyjnego i Dyrekcji Świętokrzyskiego Parku Narodowego wraz z infrastrukturą towarzyszącą. W 2022 roku prowadzone są prace związane z zaprojektowaniem, wykonaniem i rozruchem instalacji gruntowej pompy ciepła na terenie oraz na potrzeby Ośrodka Edukacji i Dyrekcji Świętokrzyskiego Parku Narodowego w Bodzentynie (ŚPN) wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz wymianą 6 sztuk bram garażowych do garaży zlokalizowanych w budynku Ośrodka Edukacji i Dyrekcji Świętokrzyskiego Parku Narodowego w Bodzentynie. Planowana wartość przedsięwzięcia: 689 045,10 zł. Źródła finansowania m.in.: dotacja budżetowa, środki własne, Fundacja PGE.

Świętokrzyska gospodarka odpadami

Jakość środowiska naturalnego, który stanowi kluczowy kapitał regionu, w dużym stopniu zależy od gospodarki odpadami i obiegu surowców w gospodarce. Pomimo systematycznej poprawy w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi, nadal konieczne są działania na rzecz podniesienia efektywności funkcjonującego systemu. Dlatego też, Samorząd Województwa wspiera inwestycje wdrażające idee gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym innowacyjne technologie mało i bezodpadowe, budowę i modernizację systemów selektywnego zbierania odpadów komunalnych oraz infrastrukturę do recyklingu odpadów.

Konieczne jest również promowanie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ), w tym w szczególności projektowanie niskoodpadowych technologii produkcji oraz wdrażanie efektywnych ekonomicznie technologii odzysku. Tworzenie nowych produktów i procesów produkcyjnych w ramach koncepcji GOZ jest szansą na zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw oraz podniesienie konkurencyjności gospodarki krajowej i regionalnej. Dodatkowo koncepcja gospodarki o obiegu zamkniętym wpisuje się w politykę środowiskową i gospodarczą Unii Europejskiej i jest odpowiedzią na wzrastające zapotrzebowanie na rozwój nauki z zakresu nowych uregulowań i procesów zachodzących w gospodarce. Jest to też jeden z kierunków rozwoju dla województwa, na który Samorząd Województwa chce położyć zwiększony nacisk i podkreślić jako nowy model gospodarczy, łączący ze sobą kwestie środowiskowe oraz ekonomiczno-społeczne.

Podjęmowane działania w gospodarce odpadami:

Samorząd Województwa podejmuje szereg działań na rzecz zrównoważonego rozwoju województwa, wśród których jednym z kluczowych elementów jest rozwój gospodarczy z zachowaniem równowagi przyrodniczej. Wspiera działania na rzecz zapobiegania powstawaniu odpadów, recyklingu oraz wdrażania przełomowych, innowacyjnych technologii zgodnych z ideą gospodarki o obiegu zamkniętym. W szczególności kładzie duży nacisk na promowanie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ), w tym na projektowanie niskoodpadowych technologii produkcji oraz wdrażanie efektywnych ekonomicznie technologii odzysku. Na tę okoliczność organizuje stosowne spotkania, warsztaty i konferencje z przedstawicielami samorządu, nauki, biznesu, przedsiębiorców z kraju i zagranicy, na których omawia się problematyczne kwestie w obszarze gospodarki odpadami, a zarazem poszukuje się adekwatnych modelowych rozwiązań opartych na założeniu GOZ, posiłkując się także wiedzą specjalistów z zagranicy, np. z Hiszpanii. Samorząd cyklicznie prowadzi działania informacyjno-edukacyjne, m.in. konferencję pn. „RAZEM TWORZYMY EKOŚWIĘTOKRZYSKIE” na Targach Ochrony Środowiska i Gospodarki Odpadami EKOTECH w Kielcach, na której propagowano ideę GOZ oraz rozpowszechniano wiedzę w zakresie ochrony środowiska.

Potrzeby inwestycyjne Regionu oraz cele i kierunki działań zgodne ze strategiami środowiskowymi, w tym Europejskim Zielonym Ładem ukierunkowanym na gospodarkę o obiegu zamkniętym, ujęto w projekcie aktualizacji **Planu gospodarki odpadami dla województwa świętokrzyskiego (WPGO)** oraz projekcie **Planu inwestycyjnego dla województwa świętokrzyskiego (PI)**. Rozpoznawane są także możliwości wdrażania przełomowych, innowacyjnych technologii oraz rozwiązań służących zapobieganiu powstawaniu odpadów lub ograniczaniu ich ilości.

Regionalna infrastruktura na rzecz oczyszczania ścieków komunalnych

Investycje związane z oczyszczaniem ścieków na terenie województwa świętokrzyskiego

Jednym ze źródeł finansowania inwestycji związanych z gospodarką ściekową jest Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 finansowanego za jego pośrednictwem, realizowanych jest szereg inwestycji związanych z poprawą życia mieszkańców miast do 5000 mieszkańców oraz obszarów wiejskich, leżących poza terenami aglomeracji. Pomoc w tym zakresie mogły otrzymać gminy lub spółki, w których jedynym udziałowcem są jednostki samorządu terytorialnego. W obecnej perspektywie Samorząd Województwa zawarł w tym zakresie 110 umów na kwotę pomocy 113,1 mln zł, gdzie łączna wartość kosztów kwalifikowalnych to ponad 177 mln zł, przy całkowitej wartości inwestycji – ponad 215 mln zł. Dotychczas na rzecz beneficjentów zrealizowano wypłaty na kwotę ponad 92 mln zł.

Ze wszystkich zawartych umów część dotyczyła inwestycji w zakresie budowy lub przebudowy sieci wodociągowych lub budowy lub przebudowy ujęć wody, a część związana była z realizacją operacji w zakresie budowy lub przebudowy sieci kanalizacyjnych oraz oczyszczalni ścieków oraz budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.

Efektom realizacji tych inwestycji jest, m.in. zwiększająca się liczba odbiorców korzystająca z ulepszonej infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej. W przypadku inwestycji kanalizacyjnych wybudowano 184 km sieci kanalizacji zbiorczej dla ścieków komunalnych, wybudowanych zostało 2722 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków, a także 5 oczyszczalni ścieków. Dodatkowo, przebudową objęto 3 oczyszczalnie ścieków, które po zmodernizowaniu zwiększyły możliwości oczyszczania doprowadzanych do nich ścieków.

W 2021 roku Samorząd Województwa otrzymał środki z Europejskiego Instrumentu Odbudowy (EIO) w wysokości 18,5 mln EUR. (ok. 87 mln zł). Obecnie, w ramach dostępnych środków zawarte zostały 24 umowy na dofinansowanie operacji w zakresie budowy/przebudowy systemów kanalizacji zbiorczej dla ścieków komunalnych, przydomowych oczyszczalni ścieków, zbiorników retencyjnych, stacji uzdatniania oraz oczyszczania ścieków. W ramach zakontraktowanych środków planowane jest w zakresie gospodarki ściekowej wykonanie ponad 44 km sieci kanalizacyjnej, wybudowanie 1079 przydomowych oczyszczalni ścieków oraz przebudowa 2 gminnych oczyszczalni ścieków.

MONITORING PRZEDSIĘWZIĘCI STRATEGICZNYCH W RAMACH CELU 3. - WSPÓLNOTA I BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ, KTÓRE ŁĄCZĄ LUDZI

Świętokrzyskie dla edukacji

Wiedza i umiejętności mieszkańców województwa stanowią jeden z kluczowych elementów rozwoju regionalnego we współczesnym świecie. Wysokie kompetencje mieszkańców sprzyjają przyciąganiu zewnętrznych inwestorów. Ponadto, profesjonalni pracownicy są często źródłem innowacyjnych pomysłów przyczyniając się do rozwoju firm, w których są zatrudnieni. Dlatego też dla Samorządu Województwa Świętokrzyskiego kluczowe znaczenie ma wspieranie rozwoju kwalifikacji i kompetencji mieszkańców regionu.

Wśród działań podjętych przez Samorząd Województwa w tym obszarze, w okresie od września 2021 r. do sierpnia 2022 r. należy wymienić **Świętokrzyski program stypendialny dla uczniów liceów ogólnokształcących**, w ramach którego za pośrednictwem Departamentu Edukacji, Sportu, Turystyki i Spraw Zagranicznych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego przyznano

207 stypendiów dla uczniów/uczennic liceów ogólnokształcących. Kwota stypendium dla jednego ucznia wyniosła 3 800,00 zł. Ponadto, w trakcie realizacji programu wypłacano wynagrodzenia dla 145 nauczycieli/opiekunów stypendystów. Z analizy sprawozdań z realizacji Indywidualnych Planów Rozwoju Edukacyjnego poszczególnych uczniów wynika, że cele i założenia zaplanowane w projekcie zostały w pełni osiągnięte. Planowana wartość projektu: 1 068 120,00 zł (faktyczne wydatkowanie osiągnęło ostatecznie poziom 1 057 599,04 zł). Ze względu na ogromne potrzeby, program będzie kontynuowany w ramach Programu Regionalnego FEŚ 2021-2027.

Innym ważnym projektem wspierającym kształcenie uczniów szkół zawodowych jest **Świętokrzyski program stypendialny dla uczniów szkół zawodowych**. W ramach programu przyznano 215 stypendiów dla uczniów/uczennic szkół zawodowych. Kwota stypendium dla jednego ucznia wyniosła 3 800 zł. Ponadto, program zakładał wypłatę wynagrodzeń dla 150 nauczycieli/opiekunów stypendystów. Z analizy sprawozdań z realizacji Indywidualnych Planów Rozwoju Edukacyjnego poszczególnych uczniów wynika, że cele i założenia zaplanowane w projekcie realizowanym w okresie 1.09.2021 r. - 31.08.2022 r. zostały w pełni osiągnięte. Wydatkowana wartość projektu: 1 108 604,33 zł (faktyczne wydatkowanie osiągnęło ostatecznie poziom 1 109 400,00 zł). Program będzie kontynuowany w ramach Programu Regionalnego FEŚ 2021-2027.

Istotną regionalną inicjatywą podnoszącą poziom kompetencji językowych mieszkańców regionu jest przedsięwzięcie pn. **Kultura dwujęzyczności**, które składa się z różnych programów prowadzonych przez **Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli**, tj.:

1. **Świętokrzyski Zespół Innowatorów Dwujęzyczności**, którego jednym z wielu celów jest szerzenie idei nauczania dwujęzycznego/wielojęzycznego oraz szkolenie nauczycieli i wspieranie doskonalenia jakości realizacji etapów dwujęzyczności. Świętokrzyski Zespół Innowatorów Dwujęzyczności w założeniu liczy 23 osoby. Obok pracujących w zespole dyrektorów i wicedyrektorów, w każdej z placówek powołany został szkolny koordynator dwujęzyczności, wskazany przez Dyrektora placówki. Zespół działa od 24.03.2021 r.
2. Projekt pn. **Świętokrzyskie Dwujęzyczne Przedszkolaki!**, którego celem jest promocja dwujęzyczności poprzez wdrożenie wychowania w dwujęzyczności w publicznych przedszkolach i oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych zlokalizowanych na terenie województwa świętokrzyskiego oraz powołanie dwudziestu przedszkoli fokusowych na terenie każdego z powiatów województwa. W ramach I edycji projektu 20 placówek przedszkolnych otrzymało dostęp do platformy wspomagającej nauczycieli w realizacji działań dwujęzycznych na poziomie edukacji przedszkolnej. I edycja projektu **była realizowana** w okresie 1.12.2021 r. – 1.12.2022 r. (wartość projektu: 20 000 zł).
3. **III Świętokrzyski Kongres Dwujęzyczności**, którego celem była prezentacja rozwiązań dotyczących dwujęzyczności w szkołach na terenie województwa świętokrzyskiego. Kongres wpisał się w coroczny kalendarz imprez ŚCDN. W 2022 roku odbyła się jego trzecia edycja. Zgłoszonych zostało 115 nauczycieli na różnych poziomach edukacyjnych oraz studenci Wydziału Pedagogiki i Psychologii UJK w Kielcach. Wydarzenie odbyło się 15 listopada 2022 r. (działanie bezgotówkowe).
4. Projekt **„CHOPIN – language learning in sCHools: Preferably Immersive and billiNgual”**, którego założeniem jest rozwijanie zawodowych, osobistych i cyfrowych umiejętności nauczycieli w zakresie nauki języków obcych oraz nowoczesnej rzeczywistości wirtualnej (VR) - **w trakcie realizacji** w okresie 1.10.2022 r. – 1.01.2024 r. (planowana wartość projektu: 60 000 EUR).

Ze względu na korzyści płynące z realizacji projektu „Świętokrzyskie Dwujęzyczne Przedszkolaki!”, ŚCDN realizuje **drugą edycję projektu**.

5. **Projekt DIGITAL TA.** Od czerwca 2022 r. Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach realizuje projekt „Digital Academy in teaching practice for a seamless transition from preservice to in-service” (Digital TA) w ramach programu ERASMUS-EDU-2021-PEX-TEACH-ACA. Czas trwania projektu: 36 miesięcy. Projekt proponuje rozwój i walidację europejskiego modelu wspierania nauczycieli w okresie przejściowym. Zaproponowane działania zakładają wykorzystanie metodologii Problem Based Learning (PBL). Okres realizacji projektu to: 01.06.2022 r. – 31.05.2025 r.
6. **Projekt „Teatr Działa!”** Celem głównym projektu było wsparcie nauczycieli w zakresie prowadzenia teatrów szkolnych dziecięcych i młodzieżowych, poznanie etapów procesu reżyserskiego – od pomysłu do realizacji scenicznej, integrowanie środowiska nauczycieli prowadzących teatry szkolne oraz aktywizowanie dzieci i młodzieży po okresie pandemii. W ramach projektu każda z 20 zakwalifikowanych do projektu szkół otrzymała wsparcie merytoryczne, metodyczne oraz rzeczowe w postaci zestawu oświetleniowego umożliwiającego realizację działań Szkolnej Grupy Teatralnej (wartość projektu: 20 000 zł).

29 września 2022 r. miała miejsce konferencja inauguracyjna II edycję projektu, w ramach którego nauczyciele ze zgłoszonych placówek uczestniczą w praktycznych warsztatach teatralnych prowadzonych przez nauczycieli konsultantów ŚCDN.

W ramach obszaru Świętokrzyskie dla edukacji Samorząd Województwa stale wspiera wszelkiego rodzaju inicjatywy związane z **edukacją regionalną i zdrowotną**, z których pierwsza ma na celu wzmacnianie tożsamości regionalnej mieszkańców województwa świętokrzyskiego, a druga ma za zadanie kształtować nawyki (podstawy) dbałości o zdrowie oraz umiejętność tworzenia zdrowego środowiska. Kształtowanie umiejętności dbania o zdrowie własne i innych ludzi jest podstawowym elementem edukacji zdrowotnej. Wśród innych istotnych inicjatyw, którym od kilku lat poświęca się sporo uwagi, jest kwestia poprawy jakości i dostępności edukacji oraz działań mających na celu doskonalenie kompetencji nauczycieli oraz służących podniesieniu atrakcyjności i jakości szkolnictwa na różnych poziomach, doskonalenia oferty edukacyjnej dostosowanej do potrzeb rynku pracy oraz **wsparciu stypendialnym dla studentów kierunków istotnych dla rozwoju gospodarki regionu**. W tym aspekcie istotnym pozostaje ciągłe śledzenie kierunków rozwoju gospodarki pod kątem trafności uruchamianych kierunków i właściwego dostosowania kształcenia na regionalnych uczelniach do przyszłościowych kierunków na rynku pracy.

Zdrowe Świętokrzyskie

Samorząd Województwa w okresie monitorowania *SRWŚ 2030+* podejmował szereg działań, które w istotny sposób zmieniają obraz opieki zdrowotnej. Jednak efekty tych zmian będą widoczne dopiero po pewnym czasie tym bardziej, że zmiany w sferze opieki zdrowotnej w dużej mierze bazują na środkach UE. Dlatego realizacja projektu pn. **Regionalne Centrum Rehabilitacji dla Osób z Niepełnosprawnością** jest uzależniona od finansowania pochodzącego z Samorządu Województwa Świętokrzyskiego oraz Unii Europejskiej. Projekt jest zaplanowany do realizacji przez Fundację Gramy z Tobą, która w ramach projektu będzie specjalizować się w innowacyjnych metodach rehabilitacji osób z uszkodzonym rdzeniem kręgowym. Projekt jest aktualnie w zaawansowanej fazie koncepcyjnej. Przewidywanym partnerem projektu jest Politechnika Świętokrzyska, która w ramach swojej

działalności opracuje innowacyjne urządzenia wspierające rehabilitację i funkcjonowanie osób z niepełnosprawnością. Planowana wartość projektu: 10 mln zł.

Podobna sytuacja dotyczy innego projektu strategicznego pn. **Powstanie Świętokrzyskiego Ośrodka Badań Klinicznych w Regionalnym Centrum Naukowo-Technologicznym w Podzamczu Chęcińskim**, którego celem jest kompleksowa ochrona zdrowia, oferując pacjentom dostęp do najnowocześniejszych terapii w warunkach spełniających najwyższe standardy. Celem projektu jest stworzenie warunków do realizacji nowoczesnego i skutecznego leczenia oraz podniesienia poziomu wykształcenia i kompetencji kadr medycznych. Liderem projektu zaplanowanego na lata 2023-2027 będzie Regionalne Centrum Naukowo-Technologiczne w Podzamczu. Do projektu zostaną zaangażowani partnerzy: jednostki naukowe/przedsiębiorstwa. Planowana wartość projektu: 4 000 000 zł.

Świętokrzyska ekonomia społeczna

Od stycznia 2019 r. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego realizuje liczne działania w obszarze Świętokrzyska ekonomia społeczna, przy czym w okresie monitorowania *SRWŚ 2030+* w ramach projektu pn. „Świętokrzyska Ekonomia Społeczna” (RPOWŚ na lata 2014-2020, Oś priorytetowa 9. Włączenie społeczne i walka z ubóstwem, Działanie 9.3 Wspieranie ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia, Poddziałanie 9.3. Koordynacja działań na rzecz ekonomii społecznej) prowadzono następujące działania w tym:

W ramach **ZADANIA 1: ZAPEWNIENIE SPÓJNOŚCI DZIAŁAŃ W SFERZE EKONOMII SPOŁECZNEJ** zrealizowano następujące działania:

- funkcjonowanie Świętokrzyskiego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej (ŚKRES);
- funkcjonowanie Grup Tematycznych, działających przy ŚKRES;
- prowadzenie doradztwa w zakresie ekonomii społecznej;
- współpraca z akredytowanymi Ośrodkami Wsparcia Ekonomii Społecznej;
- współpraca z Instytucją Zarządzającą RPOWŚ na lata 2014-2020 w ramach Osi Priorytetowej 9 - Włączenie społeczne i walka z ubóstwem;
- opracowanie Monitoringu realizacji wskaźników Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej (RPRES) za 2021 rok;
- prace związane z opracowywaniem RPRES na kolejne lata;
- certyfikacja podmiotów ekonomii społecznej znakiem jakości „Zakup Prospołeczny”;
- przygotowanie merytoryczne i organizacja konkursu „Lider Ekonomii Społecznej” za 2021 rok i za 2022 rok;
- udział w spotkaniach grup roboczych związanych z ekonomią społeczną;
- konsultowanie projektów ustaw, dokumentów strategicznych dotyczących ekonomii społecznej;
- prowadzenie listy przedsiębiorstw społecznych;
- realizacja badania pn. „Ewaluacja systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie świętokrzyskim”.

W ramach **ZADANIA 2: „BUDOWANIE MARKI EKONOMII SPOŁECZNEJ W REGIONIE”** zrealizowano następujące działania promocyjno-informacyjne, mające na celu wykreowanie pozytywnego wizerunku marki ekonomii społecznej i wzrost widoczności podmiotów ekonomii społecznej na rynku m.in.:

- prowadzenie strony internetowej projektu i na portalu społecznościowym;
- upowszechnianie i promocja podmiotów ekonomii społecznej w mediach społecznościowych (FB) w ramach cyklu „Spotkania z PESami”;
- organizacja 2 konkursów „Lider Ekonomii Społecznej” w 3 kategoriach: Samorząd Prospołeczny, Biznes Prospołeczny, Podmiot Ekonomii Społecznej;
- organizacja Gali Ekonomii Społecznej 2021 r. i 2022 r.;
- organizacja Świątecznego Kiermaszu Ekonomii Społecznej – kiermasz Wielkanocny i Bożonarodzeniowy;
- organizacja kampanii promocyjnej podczas Świątecznego Kiermaszu Ekonomii Społecznej;
- organizacja konkursu dla dziennikarzy;
- organizacja i przeprowadzenie otwartego konkursu ofert w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na wspieranie realizacji zadania publicznego z zakresu ekonomii społecznej;

W ramach **ZADANIA 3: „PODNOSENIE KOMPETENCJI W OBSZARZE EKONOMII SPOŁECZNEJ”** zrealizowano następujące działania:

- organizacja 2 spotkań o charakterze równościowym „Bez barier z ekonomią społeczną”;
- organizacja Dni Ekonomii Społecznej na uczelniach wyższych - „Umiejętności przyszłości” - 2021 r.
- 10 warsztatów szkoleniowych online i 4 dwudniowe stacjonarne - skierowane do przedstawicieli podmiotów wspierających sektor ekonomii społecznej z terenu województwa świętokrzyskiego - administracji publicznej (JST, administracja rządowa), jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, podmiotów ekonomii społecznej, w tym organizacji pozarządowych, i innych interesariuszy ekonomii społecznej;
- 6 wizyt studyjnych w Zakładach Aktywności Zawodowej z terenu województwa świętokrzyskiego.

Działania ROPS w omawianym obszarze będą realizowane do końca marca 2023 roku. Planowana wartość projektu: 2 882 352,24 zł z czego 2 449 999,39 zł stanowią środki UE i 432 352,85 zł budżet JST.

Kulturalne Świętokrzyskie

Sektor kultury w 2021 roku odczuwał wpływ pandemii Covid-19, a utrzymujące się obostrzenia powodowały konieczność ograniczenia bieżących działań oraz wymuszały w niektórych miesiącach całkowite wstrzymanie jakiegokolwiek aktywności w tym obszarze. Instytucje kultury zawsze pełniły niezwykle istotne znaczenie w procesie realizacji zapisów *SRWS 2030+*, ich potencjał określają podjęte przedsięwzięcia - właściwe dla tego obszaru działania, które są elementem stałej, rozwijającej się oferty programowej dla mieszkańców i gości odwiedzających województwo świętokrzyskie. Podejmowane przez Samorząd Województwa działania i przedsięwzięcia wpisujące się w obszar *Kulturalne Świętokrzyskie* to przede wszystkim wsparcie inwestycji w obszarze kultury, w tym wsparcie instytucji kultury oraz działania na rzecz ochrony zabytków. Aktualnie kluczową inwestycją realizowaną przez Samorząd Województwa jest realizowana przez Teatr „**Przebudowa, rozbudowa i nadbudowa zabytkowego obiektu Teatru im. Stefana Żeromskiego w Kielcach**”. Planowany jest również **zakup budynku na magazyn i biura dla Muzeum Zamkowego w Sandomierzu**. Środki zaplanowane na ten cel to 2 500 000,00 zł. Wsparcie inwestycji w obszarze kultury jest warunkiem niezbędnym do zachowania regionalnej tradycji i tożsamości kulturowej, a w konsekwencji dla wzmocnienia atrakcyjności turystycznej województwa.

Świętokrzyskie aktywne i zdrowe

W latach 2021-2022 Samorząd Województwa podejmował działania zmierzające do tworzenia warunków dla rozwoju sportu oraz promocji aktywności fizycznej wśród mieszkańców województwa świętokrzyskiego. Udzielał także dotacji celowych na realizację zadań publicznych z zakresu wspierania i upowszechniania kultury fizycznej.

Realizując Program Współpracy Samorządu Województwa Świętokrzyskiego z organizacjami pozarządowymi na 2021 i 2022 rok ogłoszono 6 otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych Województwa Świętokrzyskiego z zakresu wspierania i upowszechniania kultury fizycznej. W 2021 roku podpisano 256 umów ze 143 podmiotami spoza sektora finansów publicznych w trybie konkursowym oraz 88 umów z 85 podmiotami w trybie pozakonkursowym.

W 2021 roku na zadania z zakresu kultury fizycznej przeznaczono 2 720 tys. zł, natomiast w 2022 roku – 2 920 tys. zł. W 2022 roku podpisano 366 umów ze 175 podmiotami spoza sektora finansów publicznych w trybie konkursowym oraz 62 umowy z 51 podmiotami w trybie pozakonkursowym. Poprzez udzielone dotacje Samorząd Województwa przyczyniał się do budowania kapitału społecznego oraz kształtowania postaw prospołecznych i prozdrowotnych.

Dodatkowo, Samorząd Województwa corocznie przyznaje stypendia sportowe za szczególne osiągnięcia reprezentantom Województwa Świętokrzyskiego. W roku 2021 przyznano stypendia 59 stypendystom na kwotę 199 570,00 zł, natomiast w 2022 roku – 71 stypendystom na kwotę 296 590,00 zł. Promowanie najlepszych sportowców wpływa na kształtowanie nawyków systematyczności oraz doskonalenie kadry sportowej.

Świętokrzyskie dla młodzieży

Dla prawidłowego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu niezwykle istotne są inicjatywy związane z rozwojem, aktywizacją zawodową oraz włączeniem społecznym i pobudzeniem aktywności regionalnej młodzieży. Dlatego też Samorząd Województwa w okresie monitorowania *SRWŚ 2030+* prowadził działania prowadzące do opracowania dokumentu strategicznego województwa na rzecz młodzieży pod nazwą „**Młodzi dla Świętokrzyskiego 2030+**”, który ma powstać w procesie partycypacyjnym, uwzględniającym jak najszerzy udział młodzieży w jego tworzeniu. Program będzie planem działania Samorządu Województwa w czasookresie odpowiadającym *Strategii* i będzie realizował jej zapisy. Dokument będzie także wskazywał kierunki w obszarze polityki młodzieżowej w ramach posiadanych kompetencji i będzie odpowiadał na potrzeby młodych ludzi w regionie.

W okresie monitorowania *SRWŚ 2030+* Samorząd Województwa Świętokrzyskiego wspierał także działania stwarzające młodym ludziom możliwości rozwoju poprzez realizowanie projektów ukierunkowanych na wzmacnianie ich kompetencji, postaw liderkich i zdobywanie nowych doświadczeń. W związku z powyższym czynione są starania zmierzające do kontynuacji projektów pn.: „Mania działania” i Świętokrzyski Program Rozwoju Liderów „Liderzy dla młodzieży” w dotychczasowej formule organizacyjnej i finansowej przez Departament Edukacji, Sportu, Turystyki i Spraw Zagranicznych UMWS. Przedsięwzięcia te przyczyniają się do wzrostu aktywności młodzieży w społecznościach lokalnych, motywują do działania, pomagają rozwiązywać codzienne problemy, z jakimi borykają się grupy młodzieżowe.

Rozwój krajowej infrastruktury drogowej w regionie świętokrzyskim

Nowoczesna infrastruktura jest jednym z filarów rozwoju województwa świętokrzyskiego. Obejmuje rozwój infrastruktury komunikacyjnej, technicznej, energetycznej, teleinformatycznej, socjalnej i bezpieczeństwa publicznego, łącząc zagadnienia społeczne, gospodarcze i środowiskowe.

Inwestycje w rozwój infrastruktury znacząco wpływa na poprawę życia mieszkańców, konkurencyjność gospodarczą regionu oraz poprawę stanu środowiska przyrodniczego. W związku z powyższym **Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Kielcach** obecnie realizuje liczne projekty finansowane ze środków Budżetu Państwa i Krajowego Funduszu Drogowego, które zostały wskazane jako strategiczne w *SRWŚ 2030+*:

- **Budowa drogi S74 Sulejów-Przełom/Mniów-Kielce-Opatów-Nisko.** Inwestycja uwzględniona w kompleksowej sieci dróg TEN-T połączy węzeł komunikacyjny autostrad A1 z A2 przez S12 z przejściami granicznymi z Ukrainą (autostrada A4) i Słowacją (S19). W ramach ww. inwestycji trwają prace nad **Budową drogi S74 Przełom/Mniów – Kielce** (okres realizacji robót budowlanych: 2023-2026) oraz **Budową obwodnicy Opatowa** (okres realizacji robót budowlanych: 2023-2027). Ponadto w ramach całego przedsięwzięcia GDDKiA planuje realizować w latach 2024-2027 następujące odcinki:
 - Budowa drogi S74 Kielce - Nisko odcinek Cedzyna Łągów z obw. Łągów;
 - Budowa drogi S74 Sulejów - Przełom/Mniów odcinek. granica województwa świętokrzyskiego - Przełom/Mniów;
 - Budowa drogi S74 Kielce - Nisko odcinek Łągów - Jałowęsy – Tomaszów.
- **Rozbudowa drogi krajowej Nr 73 na odcinku granicy miasta Kielce - granicy województwa świętokrzyskiego (Szczucin)** wraz z budową obwodnic miejscowości Morawica, Wola Morawicka, Chmielnik i Busko-Zdrój oraz dostosowaniem istniejącego ciągu do parametrów drogi klasy GP, która usprawni połączenie na kierunku północ - południe dla ruchu ponadlokalnego i regionalnego pomiędzy Kielcami a Tarnowem oraz wpłynie na poprawę bezpieczeństwa w korytarzu DK 73. Obecnie w ramach inwestycji trwają prace dotyczące **Budowy obwodnicy Morawicy i Woli Morawickiej w ciągu drogi krajowej nr 73** (okres realizacji robót budowlanych: 2019-2026) oraz **Budowy obwodnicy Chmielnika w ciągu DK 73 i DK 78** (okres realizacji robót budowlanych: 2026-2028). Inwestycja będzie mieć strategiczne znaczenie w świetle koncepcji utworzenia strefy inwestycyjnej (Specjalnej strefy ekonomicznej) na obszarze ponad 500 ha w miejscowości Obice, gm. Morawica.
- **Rozbudowa drogi krajowej Nr 77 na odcinku Sandomierz - granica województwa świętokrzyskiego/podkarpackiego.** Rozbudowa drogi przyczyni się do usprawnienia ruchu samochodowego w skali kraju oraz w znaczący sposób poprawi połączenia z ważnymi ośrodkami przemysłowymi z terenów przyległych do dorzecza Wisły (Tarnobrzeg, Stalowa Wola, Nisko). Obecnie w ramach inwestycji trwają prace budowlane dotyczące **Rozbudowy istniejącego mostu przez rz. Wisłę w m. Sandomierz** (okres realizacji robót budowlanych: 2022-2026). W ramach przedsięwzięcia GDDKiA zrezygnowała z realizacji **Budowy ulicy Lwowskiej - bis w ciągu drogi krajowej nr 77 wraz z rozbudową istniejącego mostu przez rzekę Wisłę w miejscowości Sandomierz**. Podpisane zostało porozumienie, na podstawie którego realizacja inwestycji jest po stronie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego.

- **Rozbudowa DK 79 – gr. woj. mazowieckiego – Ożarów – Sandomierz – Samborzec –Koprzywnica – Osiek – Połaniec – Słupia - Nowy Korczyn - Opatowiec – gr. woj. małopolskiego**, która przyczyni się do usprawnienia ruchu samochodowego w skali kraju oraz w znaczny sposób poprawi połączenia z ważnymi ośrodkami przemysłowymi z terenów przyległych. Na tę inwestycję składają się poszczególne obecnie realizowane odcinki dróg, tj.:
 - Rozbudowa drogi krajowej nr 79 na odcinku Ożarów - Sobótka (okres realizacji robót budowlanych: 2024-2026);
 - Rozbudowa drogi krajowej nr 79 na odcinku Sośniczany - Koprzywnica (okres realizacji robót budowlanych: 2028-2031);
 - Rozbudowa drogi krajowej nr 79 na odcinku Skrzypaczowice - Osiek (okres realizacji robót budowlanych: 2024-2026);
 - Budowa obwodnicy Osieka w ciągu DK 79 (okres realizacji robót budowlanych: 2025-2028);
 - Rozbudowa drogi krajowej nr 79 na odcinku Osiek - Połaniec (okres realizacji robót budowlanych: 2024-2026);
 - Rozbudowa drogi krajowej nr 79 na odcinku Połaniec - Słupia (okres realizacji robót budowlanych: 2024-2026);
 - Rozbudowa drogi krajowej nr 79 na odcinku Słupia - Nowy Korczyn (okres realizacji robót budowlanych: 2026-2028).

W ramach całego przedsięwzięcia GDDKiA w kolejnych latach planuje realizować następujące odcinki:

- Rozbudowa drogi krajowej nr 79 na odcinku granica województw mazowieckiego/ świętokrzyskiego – Ożarów (okres realizacji robót budowlanych: 2030-2032);
 - Rozbudowa drogi krajowej nr 79 na odcinku Łukawa - S74 (okres realizacji robót budowlanych: 2029-2032);
 - Rozbudowa drogi krajowej nr 79 na odcinku Nowy Korczyn - granica województwa małopolskiego (okres realizacji robót budowlanych: 2029-2031).
- **DK 42** dotycząca przebudowy na całej długości drogi na terenie województwa celem umożliwienia skomunikowania uprzemysłowanej, północnej części województwa z ważnymi węzłami komunikacyjnymi. Od 2021 roku trwają prace budowlane dotyczące budowy obwodnicy Wąchocka w ciągu DK 42 (okres realizacji robót budowlanych: 2021-2024) oraz Budowy obwodnicy Starachowic w ciągu DK 42 (okres realizacji robót budowlanych: 2026-2028).
 - **Rozbudowa DK 9 – gr. woj. mazowieckiego – Ostrowiec Św. – Opatów – gr. woj. podkarpackiego wraz z budową obwodnicy Ostrowca, Opatowa i Klimontowa**. Inwestycja przyczyni się do usprawnienia ruchu samochodowego w skali kraju oraz w znaczny sposób poprawi połączenia z ważnymi ośrodkami przemysłowymi z terenów przyległych. Wyprowadzi także ruch tranzytowy z centrum Ostrowca i Opatowa. W chwili obecnej trwają prace dotyczące budowy obwodnicy Ostrowca Świętokrzyskiego DK 9 (okres realizacji robót budowlanych: 2021-2024). W ramach całości przedsięwzięcia zaplanowano Budowę obwodnicy Ostrowca Świętokrzyskiego w ciągu drogi krajowej nr 9 na odcinku Rudka – Jacentów (okres realizacji robót budowlanych: 2025-2027).
 - **Rozbudowa DK 78 Moskorzew - Jędrzejów – Chmielnik**, w ramach której w okresie 2019-2022 GDDKiA zrealizowało roboty budowlane dotyczące Rozbudowy drogi krajowej nr 78 na odcinku Kije. Natomiast na lata 2028-2031 zaplanowano dalsze prace budowlane na następujących odcinkach dróg:

- Rozbudowa drogi krajowej nr 78 na odcinku Goleniowy-Nagłowice (początek projektowanej obwodnicy m. Nagłowice);
- Rozbudowa drogi krajowej nr 78 na odcinku Nagłowice (projektowana obwodnica) - Przysław (początek istniejącej północnej obwodnicy Jędrzejowa);
- Rozbudowa drogi krajowej nr 78 na odcinku Jędrzejów (od drogi S7) – Kije (początek obwodnicy m. Kije).

Rozwój wojewódzkiej infrastruktury drogowej

W latach 2021-2022, w ramach obszaru *Rozwój wojewódzkiej infrastruktury drogowej*, Samorząd Województwa realizował liczne inwestycje drogowe wpływające na zapewnienie swobodnego dostępu do produktów, dóbr, usług oraz udziału w życiu społecznym i publicznym mieszkańcom województwa.

Wśród nich można wymienić rozbudowy istniejącej sieci dróg wojewódzkich (wraz z budową dróg dla rowerów w uzasadnionych przypadkach) na następujących odcinkach:

- **DW 764 Kielce-Raków-Staszów-Połaniec.** Aktualnie w trakcie realizacji jest:
 - Opracowanie dokumentacji projektowej dla zadania pn. Budowa obwodnicy m. Ociesęki w ciągu DW 764. Umowa z Wykonawcą: 19.10.2021 r. Kwota według umowy: 1 456 000,00 zł;
 - Opracowanie dokumentacji projektowej dla zadania pn. Rozbudowa DW 764 na odcinku Wólka Pokłonna – Raków, dł. ok 4km. Umowa z Wykonawcą: 04.10.2021 r. Kwota według umowy: 756 450,00;
 - Opracowanie dokumentacji projektowej dla zadania pn. Rozbudowa DW764 na odcinku Raków-Chańcza, dł. ok. 5,5 km. Umowa z Wykonawcą: 30.09.2021 r. Kwota według umowy: 880 250,01 zł;
 - Budowa chodnika przy DW 764 w miejscowości Wólka Pokłonna - odcinek od km 29+833 do km 31+354. Okres realizacji projektu: 07.06.2021 r. - 16.12.2021 r. Kwota według umowy: 2 288 145,63 zł.
- **DW 728 Jędrzejów – Małogoszcz – Radoszyce – Końskie – Gowarczów**, w ramach której:
 - ✓ od 07.10.2022 r. trwają prace na odcinku dotyczącym Rozbudowy drogi wojewódzkiej nr 728 na odcinku Łopuszno - DK 74 wraz z budową obwodnicy m. Łopuszno w ciągu DW 786. ok. 25 km / odcinek od DK 74 do skrzyżowania z dr. powiatową nr 0473T w m. Plenna. Prace na tym odcinku zaplanowane są do 07.11.2023 r. Planowana wartość projektu: 21 181 224,14 zł;
 - ✓ Zakończono prace na następujących odcinkach:
 - Przebudowa drogi polegająca na budowie chodnika na odcinku 152+000 do km 152+700. Okres realizacji inwestycji: 30.07.2021 r. - 29.12.2021 r. Wydatkowana kwota: 1 678 353,15 zł;
 - Przebudowa drogi polegająca na budowie chodnika na odcinku 153+468 do km 153+620. Okres realizacji inwestycji: 29.07.2021 r. - 29.11.2021 r. Wydatkowana kwota: 433 804,89 zł;
 - Rozbudowa obiektu mostowego w ciągu DW 728 wraz z dojazdami w m. Plenna. Okres realizacji inwestycji: 24.05.2021 r. - 22.12.2021 r. Wydatkowana kwota: 5 527 858,25 zł.
- **DW 768 Jędrzejów – Działoszyce – Kazimierza Wielka – granica województwa świętokrzyskiego**, w ramach której:
 - trwają prace nad aktualizacją dokumentacji projektowej dla zadania pn. Rozbudowa DW768 Kazimierza Wielka - gr. województwa II etap na odcinku od km 61+341 do km 66+152. Umowa z Wykonawcą: 17.10.2022 r. Kwota według umowy: 1 050 420,00 zł;

- zakończono rozbudowę drogi wojewódzkiej Nr 768 od km ok. 49+200 (ist. 51+300) do km ok. 64+163 (ist. 66+152,48) wraz z budową obwodnicy m. Kazimierza Wielka oraz budową obwodu drogowego - w systemie zaprojektuj – zbuduj. Okres realizacji inwestycji: 19.07.2017 r. - 23.06.2022 r. Wydatkowana kwota: 47 219 728,73 zł.
- **DW 751 Suchedniów – Bodzentyn**, w ramach której trwają prace nad:
 - Aktualizacją dokumentacji projektowej dla przedsięwzięcia pn. Rozbudowa drogi wojewódzkiej Nr 751 w m. Wzdół Rządowy – Góra Św. Barbary wraz z wykupem gruntów. Umowa z Wykonawcą: 25.05.2021 r. Kwota według umowy: 439 401,51 zł.
 - Opracowaniem dokumentacji projektowej dla przedsięwzięcia pn. Rozbudowy drogi wojewódzkiej nr 751 na odcinku Wzdół Kolonia - Bodzentyn / od km ok. 11+283,24 do km ok. 16+411,90/. Umowa z Wykonawcą: 05.10.2021 r. Kwota według umowy: 713 769,00 zł.
 - Rozbudową drogi wojewódzkiej nr 751 Suchedniów – Ostrowiec Św. na odcinku od km 0+000 do km 6+530 na terenie gminy Suchedniów. Okres realizacji inwestycji: 18.10.2021 r. - 18.08.2023 r. Planowana wartość projektu: 39 059 028,99. Wydatkowana kwota: 14 084 672,47 zł.
- **DW 744 Starachowice – Tychów Stary – Mirzec**. W ramach inwestycji opracowano dokumentację projektową dla przedsięwzięcia pn. Rozbudowa DW 744 na odcinku Tychów Stary- Starachowice. 21.05.2021 r. uzyskano ZRID. Kwota według aneksu do umowy na I etap: 922 500,00 zł. Wydatkowane na I etap opracowania dokumentacji projektowej: 922 500,00 zł.
- **DW 758 Iwaniska – Klimontów – Koprzywnica**, w ramach której:
 - trwają prace nad opracowaniem dokumentacji projektowej dla rozbudowy drogi wojewódzkiej Nr 758 na odcinku od granicy gminy Klimontów (km ok. 7+058) do początku obwodnicy Klimontowa (km ok. 14+557). Umowa z Wykonawcą: 15.11.2021 r. Kwota według umowy: 1 993 360,14 zł.
 - zakończono realizację przebudowy drogi wojewódzkiej nr 758, ul. Sandomierska w Klimontowie. Okres realizacji inwestycji: 19.05.2021 r. - 23.09.2022 r. Wydatkowana kwota: 2 607 686,30 zł.
- **DW 756 Starachowice – Pawłów – Nowa Słupia – Łągów – Raków – Szydłów**, w ramach której:
 - opracowano dokumentację projektową dla zadania pn. Rozbudowa drogi wojewódzkiej nr 756 polegająca na budowie ciągu pieszo-rowerowego w ciągu DW 756 na odcinku Nowa Słupia – Dębniak od km 20+400 do km 24+200. 17.11.2021 r. uzyskano ZRID. Kwota według Umowy: 493 082,40 zł. Kwota wydatkowana na opracowania dokumentacji projektowej: 493 082,40 zł.
 - zakończono realizację budowy ciągu pieszo-rowerowego na odcinku DW 756 Łągów km 29+925 – 30+800 /Realizacja I etapu inwestycji w systemie optymalizuj i zbuduj/. Okres realizacji inwestycji: 26.04.2021 r. - 19.10.2022 r. Kwota wydatkowana: 3 144 444,57 zł.
- **DW 754 przejście przez m. Ostrowiec Świętokrzyski**. W ramach inwestycji od 27.09.2022 r. realizowana jest Rozbudowa drogi wojewódzkiej 754 na odcinku od km 0+000 do 1+912 w Ostrowcu Świętokrzyskim wraz z rozbudową mostu na rzece Kamiennej, której zakończenie planowane jest 27.09.2024 r. Kwota do wydatkowania: 136 953 307,64 zł.
- **DW 757 Opatów – Iwaniska – Bogoria – Staszów – Stopnica**, w ramach której zakończono:
 - Budowę chodnika przy drodze wojewódzkiej nr 757 na odcinku od km 16+600 do km 16+856 w m. Gryzikamień oraz od km 12+180 do km 12+370 w m. Iwaniska, ul. Opatowska. Okres realizacji inwestycji: 20.04.2022 r. - 29.09.2022 r. Wydatkowana kwota: 1 001 423,59 zł.

- Budowę chodnika przy drodze wojewódzkiej nr 757 w m. Wygieźłów na odcinkach od km 18+270 do km 18+344 (strona prawa) i od km 17+980 do km 18+285 (strona lewa). Okres realizacji inwestycji: 16.05.2022 r. - 28.10.2022 r. Wydatkowana kwota: 1 355 621,35 zł.
- Przebudowę drogi wojewódzkiej nr 757 na odcinku Grzybów - Niziny w km 43+160 do km 45+400 – Realizacja na odcinku od km 44+310,00 do km 45+300,00. Okres realizacji inwestycji: 01.06.2022 r. - 21.10.2022 r. Wydatkowana kwota: 2 765 959,55 zł.
- **DW 762 Bocheniec – Małogoszcz**, w ramach której obecnie trwają prace nad opracowaniem dokumentacji projektowej dla zadania pn. Rozbudowa DW762 na odcinku Bocheniec – Małogoszcz. Umowa z Wykonawcą: 13.09.2022 r. Kwota według umowy: 955 433,25 zł.
- **DW 750 Ćmińsk – Zagnańsk – Barcza**, w ramach której trwają aktualnie prace nad opracowaniem dokumentacji projektowej dla zadania pn. Budowa ciągu pieszo rowerowego przy DW 750 na odcinku od km 0+000 do km 13+919 wraz z opracowaniem dokumentacji projektowej i wykupem gruntów Zakres: od km 0+000 do km ok. 5+600,00 oraz od km ok. 12+800,00 do km ok. 13+654,92. Umowa z Wykonawcą: 26.10.2021 r. Kwota według umowy: 794 241,00 zł.
- **DW 742 Oksa – Włoszczowa – Kluczewsko – granica województwa świętokrzyskiego**, w ramach której zakończono realizację przebudowy drogi wojewódzkiej Nr 742 relacji: Przygłów – łącznie – Włoszczowa – Nagłowice polegającej na budowie chodnika od km 47+080 (strona lewa) do km 48+250 (strona prawa) w m. Stanowiska wraz z niezbędną infrastrukturą i urządzeniami budowlanymi. Okres realizacji inwestycji: 10.09.2021 r. - 05.07.2022 r. Wydatkowana kwota: 2 042 464,01 zł.

Inwestycje Samorządu Województwa dotyczące budowy obwodnic (wraz z budową dróg dla rowerów w uzasadnionych przypadkach):

- **Budowa obwodnicy m. Klimontów (DW 758)**, w ramach której aktualnie trwają prace nad opracowaniem dokumentacji projektowej dla zadania pn. Budowa obwodnicy Klimontowa/wraz z wykupem gruntów. Umowa z Wykonawcą: 07.09.2020 r. Kwota według Umowy: 834 432,00 zł.
- **Budowa obwodnicy m. Końskie (od DW 728 do DW 749)**, w ramach której aktualnie trwają prace nad opracowaniem dokumentacji projektowej dla zadania pn. Budowa obwodnicy Końskich w ciągu DW749 - I etap (od DW 728 do DW749) dł. Ok. 2,0 km. Umowa z Wykonawcą: 11.06.2021 r. Kwota według Umowy: 735 294,00 zł.
- **Wschodnia obwodnica Kielc (DW 763)**, w ramach której aktualnie trwają prace nad opracowaniem dokumentacji projektowej dla zadania pn. Budowa wschodniej obwodnicy Kielc. Umowa z Wykonawcą: 31.05.2021 r. Kwota według Umowy: 2 255 820,00 zł.
- **Budowa obwodnicy m. Nowa Słupia (DW 751)**, w ramach której aktualnie trwają prace nad opracowaniem dokumentacji projektowej dla zadania pn. Budowa obwodnicy Nowej Słupi, dł. ok. 3,0 km. Umowa z Wykonawcą: 12.04.2022 r. Kwota według umowy: 1 147 999,59 zł.
- **Budowa obwodnicy m. Radkowiec i Brzeziny (DW 763)**, w ramach której aktualnie trwają prace nad opracowaniem dokumentacji projektowej dla zadania pn. Budowa obwodnic w m. Radkowiec i w m. Brzeziny w ciągu DW 763. Umowa z Wykonawcą: 27.10.2021 r. Kwota według umowy: 3 105 750,00 zł.
- **Budowa obwodnicy m. Starachowice (DW 744)**, w ramach której aktualnie trwają prace nad Rozbudową drogi wojewódzkiej Nr 744 na odcinku Tychów Stary – Starachowice wraz z budową

obwodnicy m. Starachowice. Okres realizacji inwestycji: 14.06.2022 r. - 14.12.2023 r. Planowana kwota inwestycji: 136 940 820,00. Wydatkowana kwota: 10 108 690,84 zł.

- **Budowa obwodnicy m. Ociesęki i Wólka Pokłonna (DW 764)**, w ramach której aktualnie trwają prace nad opracowaniem dokumentacji projektowej dla zadania pn. Rozbudowa DW 764 na odcinku Wólka Pokłonna - Raków, dł. ok 4,0 km. Umowa z Wykonawcą 19.10.2021 r. Kwota według umowy 1 456.000,00 zł.
- **Budowa obwodnicy m. Łągów (DW 756)**, w ramach której aktualnie trwają prace nad:
 - ✓ Opracowaniem dokumentacji projektowej na obwodnice Łągowa I etap. Umowa z Wykonawcą 02.01.2018 r. Kwota według Umowy: 658 665,00 zł.
 - ✓ Opracowaniem dokumentacji projektowej na obwodnice Łągowa II etap. Umowa z Wykonawcą 25.10.2022 r. Kwota według umowy: 792 120,00 zł.
- **Budowa obwodnicy m. Bogoria (DW 757)**, w ramach której ukończono prace nad opracowaniem dokumentacji projektowej na obwodnice Bogorii, wszczęto procedurę uzyskania decyzji ZRID. Umowa z Wykonawcą: 29.06.2018 r. Kwota według umowy: 538 081,95 zł.
- **Budowa obwodnicy m. Staszów etap II (DW 757)**, w ramach której aktualnie trwają prace nad Budową obwodnicy Staszowa – II etap od DW 764 do DW 757. Planowana kwota na inwestycję: 28 851 764,04 zł.

Ponadto w dniu 19.12.2022 r. zostały zawarte umowy z Ministerstwem Infrastruktury na budowę:

- **II etapu obwodnicy Włoszczowy.** Koszt realizacji inwestycji wyniesie ponad 86 mln zł, z czego dofinansowanie z Rządowego Programu Budowy Dróg to prawie 19 mln zł. Obwodnica Włoszczowy połączy trzy drogi wojewódzkie: nr 786, 785 i 742 po południowej stronie miasta. Trasa będzie miała szerokość jezdni 7,00 metrów i poprowadzi nowym śladem głównie przez pola uprawne, a także lasy. Jej długość to około 4,1 km. W ramach inwestycji powstaną pobocza i niezbędne odwodnienie a także przebudowane zostaną istniejące sieci. Powstaną wiadukty nad istniejącym odcinkiem drogi wojewódzkiej 785 oraz nad Centralną Magistralą Kolejową.
- **Obwodnicy Morawicy.** Ta inwestycja to kontynuacja obwodnicy Morawicy i Woli Morawickiej. Zadanie będzie zlokalizowane w południowej części gminy, pomiędzy drogą wojewódzką nr 766 i drogą krajową nr 73. Wybudowana zostanie południowa obwodnica Morawicy wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 66 o długości ok. 2,6 km. Przebudowane zostaną odcinki istniejącej drogi na wlotach do projektowanego ronda oraz wybudowane będzie rondo. Szacowana wartość inwestycji to 78 220 615,00 zł, w tym dofinansowanie z budżetu państwa – 27 555 918 zł. Roboty zostaną zrealizowane w latach 2023-2026. **Planowane do realizacji przez Miejski Zarząd Dróg w Kielcach inwestycje dotyczące budowy dróg, które wpłyną na poprawę przepustowości dla ruchu tranzytowego oraz przeniesienia ruchu drogowego pomiędzy dzielnicami miasta Kielce na nowoprojektowane odcinki ulic i tym samym odciążenie ulic lokalnych:**
- **Budowa nowego przebiegu drogi wojewódzkiej nr 761 i skrzyżowania z drogą wojewódzką nr 762**, której celem jest ochrona zabytkowego charakteru Białogonu oraz przeniesienie ruchu tranzytowego i ciężarowego poza obszary zabudowane. Ten odcinek drogi jest ostatnim brakującym elementem przebudowy podstawowego układu komunikacyjnego miasta Kielce w zachodniej części miasta, który usprawni komunikację do terenów rozwojowych we wschodniej części miasta oraz skróci połączenie z obwodnicą Kielc w ciągu drogi ekspresowej nr 7. Planowana do realizacji w latach 2025-2030. Planowana wartość projektu: 100 000 000,00 zł.

- **Budowa przedłużenia drogi wojewódzkiej nr 786 w Kielcach**, której zakres obejmuje rozbudowę drogi wojewódzkiej do parametrów drogi dwujezdniowej oraz kontynuację przebiegu drogi o takich parametrach do zachodniej granicy miasta. Wraz z realizacją przedłużenia drogi wojewódzkiej zostaną przebudowane istniejące skrzyżowania oraz powstaną nowe węzły umożliwiające obsługę nowych terenów inwestycyjnych umożliwiając ich przyszłą zabudowę. Planowana do realizacji w latach 2025-2029. Planowana wartość projektu: 120 000 000,00 zł.
- Przebudowa **układu komunikacyjnego w rejonie ul. Malików w Kielcach**, która obejmuje rozbudowę al. Szajnowicza-Iwanowa do parametrów drogi dwujezdniowej (droga wojewódzka nr 786), budowę ul. Nowa Malików, przebudowę ul. Malików oraz rozbudowę ul. Wystawowej. Inwestycja poprawi dostępność osiedla Ślichowice poprzez wyprowadzenie priorytetów dla komunikacji zbiorowej, stworzenie warunków do rozwoju terenów inwestycyjnych w północno-zachodniej części Kielc (Niewachłów) oraz poprawę dostępności komunikacyjnej Targów Kielce od strony południowej oraz bezpieczniejsze połączenie zachodnich osiedli mieszkaniowych z węzłem dróg ekspresowych S7 i S74. Inwestycja o wartości 80 000 000,00 zł planowana jest do realizacji w latach 2025-2030.

Rozwój powiatowej i gminnej infrastruktury drogowej

Jedną z podstawowych barier ograniczających wzrost poziomu bezpieczeństwa ruchu drogowego, obniżającym aktywność gospodarczą, inwestycyjną oraz konkurencyjność regionów i poszczególnych ośrodków gospodarczych wciąż pozostaje stan polskich dróg samorządowych. Dlatego też, Ustawą z 23 października 2018 r. o Rządowym Funduszu Rozwoju Dróg, powołany został mechanizm wsparcia dla jednostek samorządu terytorialnego realizujących inwestycje na drogach samorządowych. Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg (RFRD) jest kompleksowym instrumentem wsparcia realizacji zadań na drogach zarządzanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Celem tego mechanizmu jest przyspieszenie powstawania bezpiecznej i nowoczesnej lokalnej infrastruktury drogowej na szczeblu lokalnym, stanowiącej ważny element prawidłowego funkcjonowania i rozwoju gospodarki oraz podnoszącej poziomu życia obywateli. Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego i parametrów technicznych lokalnych sieci drogowych poprawi i zwiększy atrakcyjność i dostępność terenów inwestycyjnych. Jest to jednocześnie działanie komplementarne do inicjatyw na szczeblu krajowym dotyczącym budowy systemu autostrad i dróg ekspresowych, przyczyniając się tym samym do stworzenia spójnego systemu transportowego.

Z danych otrzymanych ze Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach wynika, że w ostatnich dwóch latach na zadania gminne i powiatowe w województwie świętokrzyskim przeznaczono następujące środki finansowe w ramach programu:

W 2021 roku na jednoroczne:

- ✓ zadania gminne w województwie świętokrzyskim przeznaczono kwotę: 84 645 780,05 zł, z czego kwota dofinansowania zadania ze środków Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg wynosiła: 55 522 259,00 zł.
- ✓ zadania powiatowe w województwie świętokrzyskim przeznaczono kwotę: 75 001 300,62 zł, z czego kwota dofinansowania zadania ze środków Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg wynosiła: 49 052 156,00 zł.

W kolejnym roku 2022 na jednoroczne:

- ✓ zadania gminne w województwie świętokrzyskim przeznaczono kwotę: 93 437 608,60 zł, z czego kwota dofinansowania zadania ze środków Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg wynosiła: 59 879 365,00 zł.
- ✓ zadania powiatowe w województwie świętokrzyskim przeznaczono kwotę: 60 481 023,30 zł, z czego kwota dofinansowania zadania ze środków Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg wynosiła: 36 578 391,00 zł.

Natomiast w latach 2019-2028 na wieloletnie:

- ✓ zadania gminne świętokrzyskie gminy otrzymały kwotę: 161 773 507,93 zł, z czego kwota dofinansowania zadania ze środków Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg wynosi: 102 261 197,00 zł.
- ✓ zadania powiatowe świętokrzyskie powiaty otrzymały kwotę: 177 492 204,81 zł, z czego kwota dofinansowania zadania ze środków Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg wynosi: 92 829 795,00 zł.

Inwestycje kolejowe

W okresie monitorowania *SRWS 2030+* Samorząd Województwa wspierał działania związane z poprawą dostępności komunikacyjnej województwa świętokrzyskiego w inwestycje kolejowe, realizowane, m.in. przez **PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.**, które w okresie od 29.03.2021 r. do 31.10.2022 r. prowadziły prace w zakresie następujących przedsięwzięć strategicznych:

- **Prace na linii kolejowej nr 8 na odcinku Skarżysko-Kamienna – Kielce – Kozłów - prace przygotowawcze**, które aktualnie są w trakcie realizacji (dokumentacja projektowa). Celem inwestycji jest stworzenie spójnego połączenia kolejowego między województwami: mazowieckim, świętokrzyskim i małopolskim oraz skrócenie czasu przejazdu pociągów ze Skarżyska-Kamiennej do Kozłowa, jak również w relacjach dalekobieżnych: do Krakowa i Warszawy poprzez zwiększenie prędkości dla pociągów pasażerskich do maksymalnie 160 km/h, a towarowych do 100 km/h. Inwestycja oznacza również przebudowę peronów celem ich dostosowania do potrzeb podróżnych o ograniczonej mobilności. Okres realizacji inwestycji: 10.2017 r. - 06.2023 r. (dokumentacja projektowa). W okresie monitorowania *SRWS 2030+* uzyskano prawomocną decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach. Natomiast trwają prace związane opracowaniem: projektów budowlanych, Specyfikacji Technicznej Wykonania i Odbioru Robót Budowlanych (STWiORB) i materiałów przetargowych oraz z opracowaniem wniosku o wydanie decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej (ULLK) oraz pozwoleń wodnoprawnych. Obecnie projekt obejmuje opracowanie dokumentacji projektowej z wyłączeniem odcinka Tumlin - Sitkówka Nowiny. Kontynuacja prac (roboty budowlane z uwzględnieniem prac projektowych dla ww. wyłączonego odcinka) jest rozważana w perspektywie 2021-2027. Realizacja inwestycji będzie uwarunkowana dostępnością środków finansowych. Planowana wartość inwestycji: 25,0 mln zł (wartość obecnego projektu dotyczącego dokumentacji). Wydatkowana kwota: 12,3 mln zł. Źródło finansowania: POIS na lata 2014-2020 (dokumentacja projektowa).
- **Prace na linii kolejowej nr 25 na odcinku Skarżysko-Kamienna – Sandomierz**, które są w trakcie realizacji od 09.2017 r. i planowane są do 12.2023 r. Celem inwestycji jest skrócenie prawie o połowę czasu podróży ze Skarżyska – Kamiennej do Ostrowca Świętokrzyskiego. Inwestycja wiąże się także z przebudową peronów celem ich dostosowania do potrzeb podróżnych o ograniczonej mobilności. Aktualnie, na odcinku Skarżysko Kamienna - Ostrowiec Św. trwają prace

przygotowujące do odbiorów końcowych, a na odcinku Ostrowiec Św. - Sandomierz trwają roboty budowlane. Ponadto, w okresie monitorowania *SRWŚ 2030+* podpisano dwie umowy na prace uzupełniające w stosunku do umowy podstawowej, tj.: umowa na roboty budowlane dotycząca wybranych obiektów inżynierskich na odcinku Bodzechów – Sandomierz oraz umowa na opracowanie dokumentacji projektowej i wykonanie robót budowlanych na roboty uzupełniające punktowe na odcinku Bodzechów – Sandomierz. Planowana wartość inwestycji: 628,4 mln zł. Wydatkowana kwota: 356,0 mln zł. Źródło finansowania: POPW na lata 2014-2020.

- **Budowa linii kolejowej nr 582 Czarnca - Włoszczowa Północ**, której celem jest poprawa połączeń kolejowych poprzez umożliwienie bezpośredniego wjazdu pociągów z linii nr 61 na CMK w kierunku północnym i odwrotnie, co wpłynie na skrócenie czasu przejazdu, usprawni połączenie między Kielcami a Łodzią oraz zapewni objazd (połączenie Kielc z Warszawą przez Włoszczowę Północ) w przypadku ograniczenia przejezdności linii kolejowej nr 8 Warszawa Zachodnia – Radom – Kraków Główny Osobowy. Inwestycja od 12.2017 r. jest w trakcie realizacji. Planowany czas zakończenia budowy to 11.2022 r. W ramach inwestycji ukończono prace związane z budową łącznicy LK582 w zakresie branży torowej, srk, teletechnika, sieć trakcyjna, obiekty inżynierskie (przepusty, wiadukty, most), drogi dojazdowe. Planowana wartość inwestycji: 49,1 mln zł. Wydatkowana kwota: 47,6 mln zł. Źródło finansowania: RPOWŚ na lata 2014-2020.
- **Prace na linii kolejowej Nr 25 na odcinku Końskie – Skarżysko oraz budowa nowej linii kolejowej Nr 89 Wąsosz Konecki – Kielce (ciąg CPK Nr 7)**, które są odpowiedzią, m.in. na brak dogodnego połączenia kolejowego Kielc z północno - zachodnią częścią województwa, Łodzią i Warszawą. W ramach inwestycji należy wymienić:
 - ✓ Prace na linii kolejowej nr 25 na odcinku Końskie – Skarżysko, których realizacja jest rozważana w perspektywie 2021-2027. Realizacja zadania uwarunkowana jest pozyskaniem środków finansowych.
 - ✓ Budowę nowej linii kolejowej Nr 89 Wąsosz Konecki – Kielce – inwestycja znajduje się w gestii **Centralnego Portu Komunikacyjnego Sp. z o.o.** i jest w trakcie realizacji. Okres realizacji inwestycji 2021-2032. Zakończenie robót budowlanych i gotowość przekazania do eksploatacji – 2031 r. Planowana wartość inwestycji: 716 000 000,00 zł. Wydatkowana kwota: 92 479,00 zł. Planowane źródła finansowania: Skarbowe papiery wartościowe, środki UE.
- **Modernizacja istniejących i budowa nowych przystanków kolejowych** - projekt ujęty w Zamierzeniach Inwestycyjnych w grupie projektów regionalnych (*PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. – zamierzenia inwestycyjne na lata 2021-2030 z perspektywą do 2040 roku* – dokument opracowany przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., wskazujący cele i kierunki rozwoju sieci kolejowej z uwzględnieniem przewidywanych/prognozowanych dostępnych źródeł jej finansowania). Realizacja zadania uwarunkowana jest pozyskaniem środków finansowych.
- **Modernizacja linii kolejowej Nr 70 Włoszczowice - gr. województwa – Chmielów** - projekt ujęty w Zamierzeniach Inwestycyjnych w grupie projektów regionalnych (*PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. – zamierzenia inwestycyjne na lata 2021-2030 z perspektywą do 2040 roku* – dokument opracowany przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., wskazujący cele i kierunki rozwoju sieci kolejowej z uwzględnieniem przewidywanych/prognozowanych dostępnych źródeł jej finansowania). Realizacja zadania uwarunkowana jest pozyskaniem środków finansowych.
- **Modernizacja linii kolejowej nr 75 Rytwiany - Połaniec wraz z przedłużeniem do Mielca i Kolbuszowej** - nazwa projektu w Załączniku II do *SRWŚ 2030+* - *Modernizacja linii kolejowej*

nr 75 Rytwiany – Połaniec wraz z budową nowego toru (nowego odcinka linii w celu uzyskania połączenia z linią kolejową nr 25) i mostu na Wiśle, która umożliwia utworzenie nowej osi komunikacyjnej Rzeszów – Kolbuszowa – Mielec – Staszów – Kielce oraz uzyskanie połączenia z Mielcem i mielecką strefą komunikacyjną - projekt jest ujęty w Zamierzeniach Inwestycyjnych w grupie projektów regionalnych (PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. – zamierzenia inwestycyjne na lata 2021-2030 z perspektywą do 2040 roku – dokument opracowany przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., wskazujący cele i kierunki rozwoju sieci kolejowej z uwzględnieniem przewidywanych/ prognozowanych dostępnych źródeł jej finansowania). Realizacja zadania uwarunkowana jest pozyskaniem środków finansowych.

- **Budowa zintegrowanego systemu komunikacyjnego wraz z przejściem pod torami w obrębie dworca kolejowego stacji Skarżysko-Kamienna**, na którą składa się budowa tunelu pieszo-rowerowego pod torami w obrębie dworca kolejowego z przebudową wejść na perony oraz przebudową układu komunikacyjnego w rejonie dworca. W ramach inwestycji zostanie również zmodernizowany peron nr 1 stacji Skarżysko-Kamienna. Zakładany termin zakończenia inwestycji to 31.03.2023 r. W ramach inwestycji zakończono prace związane z przebudową peronu nr 1, budynku dyżurnego ruchu oraz robót w zakresie branży torowej torów stacyjnych. Zakończono także rozbiórkę istniejącej kładki, trwają prace wykończeniowe przejścia podziemnego. Planowana wartość inwestycji: 46,8 mln zł. Wydatkowana kwota: 38,9 mln zł. Źródło finansowania: RPOWŚ na lata 2014-2020.
- **Modernizacja linii kolejowej Nr 73 na odcinku Sitkówka-Nowiny – Busko-Zdrój oraz budowa nowej linii kolejowej Nr 73 na odcinku Busko-Zdrój – Tarnów (ciąg CPK Nr 7)**, umożliwiającej dogodne połączenia dla mieszkańców północnej części województwa małopolskiego oraz mieszkańców Ponidzia. W ramach inwestycji należy wymienić:
 - ✓ **Modernizację linii kolejowej Nr 73 na odcinku Sitkówka-Nowiny – Busko-Zdrój** - projekt jest ujęty w Zamierzeniach Inwestycyjnych jako projekt związany z inwestycjami CPK Sp. z o.o. (PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. – zamierzenia inwestycyjne na lata 2021-2030 z perspektywą do 2040 roku – dokument opracowany przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., wskazujący cele i kierunki rozwoju sieci kolejowej z uwzględnieniem przewidywanych/prognozowanych dostępnych źródeł jej finansowania). Realizacja zadania jest uwarunkowana pozyskaniem środków finansowych.
 - ✓ **Budowę nowej linii kolejowej Nr 73 na odcinku Busko-Zdrój – Tarnów** – inwestycja znajduje się w gestii **Centralnego Portu Komunikacyjnego Sp. z o.o.** i jest w trakcie realizacji. Okres realizacji inwestycji: 2021-2036. Zakończenie robót budowlanych i gotowość przekazania do eksploatacji – 2035. Planowana wartość inwestycji: 1 344 000 000 zł. Wydatkowana kwota: 42 762 zł. Planowane źródła finansowania: Skarbowe papiery wartościowe, środki UE.
- **Budowa nowej linii kolejowej Nr 80 Stary Garbów – Zbydniów oraz nowej linii kolejowej Nr 84 Radom – Kunów**, które stanowią linie w ramach ciągu komunikacyjnego CPK nr 6 i poprawiają jednocześnie komunikację dla mieszkańców północnych terenów województwa świętokrzyskiego. W ramach inwestycji należy wymienić:
 - ✓ **Budowę linii Stary Garbów – Zbydniów**. Projekt jest ujęty w Zamierzeniach Inwestycyjnych jako projekt związany z inwestycjami CPK Sp. z o.o. (PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. – zamierzenia inwestycyjne na lata 2021-2030 z perspektywą do 2040 roku – dokument opracowany przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., wskazujący cele i kierunki rozwoju sieci kolejowej z uwzględnieniem

przewidywanych/prognozowanych dostępnych źródeł jej finansowania). Realizacja zadania jest uwarunkowana pozyskaniem środków finansowych.

- ✓ **Budowę linii kolejowej nr 84 na odcinku Radom – Iłża– Kunów** – inwestycja znajduje się w gestii **Centralnego Portu Komunikacyjnego Sp. z o.o.** i jest w trakcie realizacji. Okres realizacji przedsięwzięcia zaplanowano na lata: 2021-2036. Zakończenie robót budowlanych i gotowość przekazania do eksploatacji – 2034. Planowana wartość inwestycji: 1 833 000 000,00 zł. Wydatkowana kwota: 28 831,00 zł. Planowane źródła finansowania: Skarbowe papiery wartościowe, środki UE.
- **Przebudowa i modernizacja stacji kolejowej Kielce wraz z przyległą infrastrukturą w ramach budowy intermodalnego Regionalnego Centrum Komunikacyjnego w Kielcach (RCK).** Jest to projekt o charakterze partnerskim (Gmina Kielce, PKP PLK S.A.), który zakłada przebudowę układu torowo-peronowego stacji kolejowej Kielce, budowę nad układem torowo-peronowym parkingu na ok. 300 miejsc postojowych (jednoczesne zadaszenie peronów) powiązanego komunikacyjnie z placem Niepodległości i ul. Mielczarskiego, przebudowę i modernizację przedpola dworca - placu Niepodległości, dostosowanie całości infrastruktury stacji kolejowej Kielce wraz z budynkiem dworca z tunelem podziemnym do potrzeb osób niepełnosprawnych, budowę sprawnego połączenia pieszego pomiędzy dworcem kolejowym i sąsiadującym autobusowym. Inwestycja jest planowana do realizacji (w zakresie wykonania wielobranżowej koncepcji budowy parkingu na stacji Kielce). Okres realizacji inwestycji: 04.2023 r. - 10.2023 r. (w zakresie koncepcji budowy parkingu na stacji Kielce). W wyniku uzgodnień z Miastem Kielce dotyczących OPZ oraz warunków umowy z wykonawcą, obecnie prowadzone są działania mające na celu pozyskanie stosownych zgód korporacyjnych w Spółce celem ogłoszenia postępowania przetargowego na wykonanie wielobranżowej koncepcji. Dopiero przeprowadzenie procedury przetargowej i podpisanie umowy w Wykonawcą umożliwi podjęcie działań związanych bezpośrednio z opracowaniem przedmiotowej koncepcji. W ramach inwestycji należy wymienić:
 - ✓ **Przebudowę i modernizację stacji kolejowej Kielce.** Inwestycja realizowana przez PKP PLK S.A. Kontynuacja prac (dokumentacja projektowa i realizacja robót) jest rozważana w perspektywie 2021-2027 w ramach prac dla linii kolejowej nr 8.
 - ✓ **Przebudowę przyległej infrastruktury** (budowa parkingu nad infrastrukturą kolejową) – Inwestycja realizowana przez Miasto Kielce

Wśród innych istotnych inwestycji kolejowych usprawniających połączenia kolejowe województwa świętokrzyskiego z innymi regionami należy wymienić:

- **Budowę terminalu intermodalnego w Skarżysku - Kamiennej.** Podmiotem odpowiedzialnym za realizację inwestycji jest PKP S.A. Dotychczas nie rozpoczęto prac mających na celu realizację tej inwestycji.
- **Budowę portu przeładunkowego w miejscowości Grzybów oraz rozwój infrastruktury drogowej i kolejowej, w tym przewozów pasażerskich,** którego założeniem jest wykorzystanie potencjału dwóch linii kolejowych przebiegających przez Staszów i Grzybów: towarowej linii szerokotorowej nr 65 (LHS) umożliwiającej bezpośredni eksport i import towarów z Dalekiego Wschodu (łączy Polskę z Ukrainą, Rosją, Kazachstanem i Chinami), a także linii normalnotorowej nr 70, która umożliwiłaby dalszy transport towarów na szlakach kolejowych w Polsce i Europie. Podmiotem odpowiedzialnym za realizację inwestycji jest Gmina Staszów, która obecnie realizuje to zaplanowane do 2027 roku przedsięwzięcie, wspólnie z partnerami: Politechniką Warszawską

Wydziałem Transportu; Investment Support Agata Kozłowska, BTBB Sp. z o.o., Grupą Azoty Kopalnie i Zakłady Chemiczne Siarki "Siarkopol" S.A., Przedsiębiorstwo Drogowe DYLMEX Sp. z o.o.

W ramach inwestycji opracowano koncepcję budowy portu przeładunkowego pn. Budowa portu multimodalnego w Grzybowie oraz Koncepcję biznesową dotyczącą portu przeładunkowego. W lipcu 2022 r. złożono Wniosek o dofinansowanie z Rządowego Funduszu Polski Ład: Programu Inwestycji Strategicznych na zadanie inwestycyjne: Budowa portu przeładunkowego w miejscowości Grzybów oraz rozwój infrastruktury drogowej i kolejowej, w tym przewozów pasażerskich. Planowana wartość inwestycji: 230 000 000,00 zł. Wydatkowana kwota: 180 999,92 zł. Źródło finansowania: Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych; Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych; środki własne.

W dniu 19 grudnia 2022 r. Urząd Miasta i Gminy Staszów ogłosił wstępne konsultacje rynkowe projektu inwestycyjnego budowy portu przeładunkowego w Grzybowie. Celem konsultacji jest przygotowanie przyszłego postępowania o udzielenie zamówienia publicznego oraz uzyskanie informacji o najnowszych, najkorzystniejszych i najtańszych rozwiązaniach technicznych, technologicznych, finansowych, prawnych, organizacyjnych, handlowych i ekonomicznych w zakresie objętym przedmiotem wstępnych konsultacji, które mogą zostać wykorzystane przy planowaniu, przygotowaniu lub przeprowadzaniu postępowania o udzielenie zamówienia.

- **Modernizację linii kolejowej „Linia Hutnicza Szerokotorowa” (LHS) z uwzględnieniem skutecznej kooperacji międzywojewódzkiej oraz międzynarodowej (w szczególności między Polską, Ukrainą i Rosją), w tym budowa portu przeładunkowego w Grzybowie**, która nie jest planowana do realizacji przez PKP Linia Hutnicza Szerokotorowa sp. z o.o. Natomiast w latach 2021-2027 Spółka planuje realizować następujące inwestycje:
 - ✓ Rozbudowa i zagospodarowanie stacji Gołuchów LHS,
 - ✓ Budowa LCS na stacji Sędziszów LHS. W 2021 r. została opracowana dokumentacja projektowa. Realizacja zadania planowana jest na lata 2023-2026,
 - ✓ Kontynuacja zabudowy komputerowych urządzeń srk na przejazdach kolejowo-drogowych – decyzje i wszystkie niezbędne zezwolenia uzyskiwane są na etapie tworzenia dokumentacji projektowej w systemie projektuj i buduj.

Inwestycja PKP LHS sp. z o.o., pn. **Budowa toru do odstawienia uszkodzonych wagonów z ładunkami niebezpiecznymi na stacji Sędziszów LHS**, została zrealizowana w latach 2021-2022.

Świętokrzyski system transportu publicznego

System transportu publicznego obejmującego całe województwo i jest tworzony przez co najmniej kilka podmiotów instytucjonalnych, przy udziale Samorządu Województwa w którego kompetencjach znajduje się część z zadań przypisanych ustawą z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym, obejmujących kolej oraz transport drogowy.

W obszarze transportu szynowego system ten tworzą głównie:

- PKP PLK S.A. w zakresie infrastruktury kolejowej (linie kolejowe, przystanki, system informacji pasażerskiej),
- PKP S.A. w zakresie nieruchomości kolejowych (obiekty dworcowe),
- CPK sp. z o. o. w zakresie budowy nowych linii kolejowych związanych z budową Centralnego Portu Komunikacyjnego.

Na gruncie zapisów „**Planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego Województwa Świętokrzyskiego**”, stanowiącego załącznik do uchwały XLVIII/858/14 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 27 października 2014 roku, podstawę usług przewozowych objętych użytecznością publiczną stanowi system kolejowy, uzupełniony o połączenia autobusowe łączące Kielce ze stolicami powiatów. Założenia „Planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego Województwa Świętokrzyskiego” uwzględniają zapisy Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku i wpisują się w główny cel tego dokumentu, tj. zwiększenie dostępności transportowej oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego, poprzez utworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikowi systemu transportowego, w wymiarze krajowym, europejskim i globalnym.

Potwierdzeniem aktualności przyjętej organizacji i zarządzania transportem publicznym w województwie świętokrzyskim jest systematyczny wzrost liczby podróżnych, którzy wybierają transport kolejowy wobec alternatywnego transportu drogowego. Pomijając lata 2020 i 2021, które upłynęły pod znakiem pandemii COVID-19 i obostrzeń wprowadzonych przez Rząd RP z odnotowanym zauważalnym spadkiem ilości podróżnych w pociągach (do poziomu 1,6 mln w roku 2021 przewiezionych pasażerów z wielkości 2,2 mln zanotowanej w 2019 roku), aktualnie rejestrowany jest znaczący wzrost ilości podróżnych i sprzedanych biletów względem ubiegłego roku (ponad 1 mln pasażerów w I półroczu 2022 r.). Na powyższe niewątpliwie wpływ ma oferta przewozowa „skrojona” pod potrzeby mieszkańców naszego regionu, ale także - jako pokłosie, m.in. trwającej wojny u naszych sąsiadów w Ukrainie - wzrost kosztów podróżowania transportem indywidualnym.

Usługi publiczne w zakresie wykonywania kolejowych przewozów pasażerskich na terenie województwa świętokrzyskiego od wielu lat świadczy operator POLREGIO, aktualnie na podstawie zawartej 10 listopada 2020 r. pomiędzy Województwem Świętokrzyskim a spółką POLREGIO S.A. umowy o świadczenie usług publicznych w zakresie wykonywania kolejowych przewozów pasażerskich na terenie województwa świętokrzyskiego w okresie od 13.12.2020 r. do dnia 14.12.2030 r.

Wychodząc naprzeciw wyzwaniom transportowym i dążąc do likwidacji obszarów wykluczonych komunikacyjnie, wraz z wprowadzonym z dniem 12 grudnia 2021 r. rozkładem jazdy pociągów edycji 2021/2022 Zarząd Województwa przywrócił - po 12-letniej przerwie - ruch pociągów pasażerskich na linii kolejowej nr 25, na odcinku Skarżysko-Kamienna – Końskie – gr. województwa/Łódź z obiecującą frekwencją na poziomie 113 tys. pasażerów (12.12.2021 r. - 30.06.2022 r.). Aktualnie - w roku 2022 oferta połączeń obejmuje 8 pociągów w dobie, natomiast od nowego rozkładu jazdy pociągów (11 grudnia 2022 r.) siatka połączeń na odcinku Skarżysko Kam. – Końskie zostanie zagęszczona do 13 połączeń realizowanych zarówno przez POLREGIO jak i Łódzką Kolej Aglomeracyjną.

Wychodząc dalej naprzeciw problemom związanym z dostępnością komunikacyjną, Zarząd Województwa uruchomił od 1 lipca 2022 r. następujące linie użyteczności publicznej w transporcie drogowym: 1. Kielce – Ostrowiec Świętokrzyski, 2. Kielce – Kazimierza Wielka, 3. Kielce – Sandomierz, 4. Staszów – Ostrowiec Świętokrzyski, 5. Busko-Zdrój – Włoszczowa, 6. Końskie – Włoszczowa.

Wskazać należy, że linie użyteczności publicznej są finansowane w 90% z Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej, wprowadzonego ustawą z dnia 16 maja 2019 roku i w 10% ze środków własnych Samorządu Województwa, a umowy zawarte z Operatorami obowiązują do dnia 31.12.2022 r.

Działaniem niewątpliwie wpisującym się w obszar świętokrzyskiego systemu transportu publicznego jest zainicjowana 25 sierpnia 2020 r. współpraca z Samorządem Województwa Łódzkiego związana z realizacją projektu, pn. **Modernizacja i elektryfikacja linii kolejowej nr 25 na odcinku Tomaszów Mazowiecki - Skarżysko-Kamienna** zgłoszonego wspólnie do Programu Uzupelniania Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Kolejowej - Kolej + do 2028 roku, i obejmującego wykonanie studium projektowo-technicznego wraz z pozyskaniem niezbędnych decyzji administracyjnych. Mając na uwadze zgłoszoną przez zarządcę sieci kolejowych - PKP PLK S.A. potrzebę zmiany zakresu projektu, uwzględniającą uniknięcie znacznych „robót straconych” na odcinku Opoczno – Wąsosz Konecki (w przypadku późniejszej realizacji inwestycji na LK25, zgodnej z oczekiwaniami spółki CPK), Samorząd Województwa od dnia pozyskania informacji o zakwalifikowaniu się do Programu Kolej+ (20 kwietnia 2022 r.) prowadzi z PKP PLK S.A. uzgodnienia dotyczące ostatecznego kształtu zapisów umowy regulującej zasady współpracy przy opracowaniu Studium Projektowo – Technicznego z uwzględnieniem zaproponowanych zmian.

W zakresie rozwoju transportu kolejowego warto również wskazać, że uchwałą nr 63/2021 z dnia 19 maja 2021 r. Rada Ministrów ustanowiła **Rządowy program budowy lub modernizacji przystanków kolejowych na lata 2021 – 2025** realizowany przez spółkę PKP PLK S.A. Przedmiotowy Program obejmuje swoim zakresem modernizację 11 przystanków kolejowych (LK73: Stawiany Pińczowskie, Grochowiska, Dębska Wola, Nida, Włoszczowice, Kije, Brzeziny, LK61: Małogoszcz, Rykoszyn, Górki Szczukowskie, Ludynia), budowę 2 nowych (LK8: Podchojny oraz LK61: Piekoszków), a także budowę 2 przystanków znajdujących się na linii kolejowej nr 8, które zostały wpisane na listę rezerwową Programu (Mnichów Rudki oraz Kostomłoty).

Celem programu jest zwiększenie dostępu lokalnych społeczności do transportu kolejowego, co przyczyni się do ograniczenia wykluczenia komunikacyjnego i umożliwi pasażerom dostęp do kolejowej komunikacji wojewódzkiej i międzywojewódzkiej. Do dnia 31 października 2022 r. oddane do użytku zostały przystanki: Dębska Wola (12.06.2022) oraz Włoszczowice (30.06.2022 r.), a także zostały podpisane umowy na realizację robót na przystankach Małogoszcz, Rykoszyn, Stawiany Pińczowskie, Grochowiska, Nida, Kije oraz Brzeziny.

Warunkiem realizacji wskazanych wyżej działań była deklaracja Samorządu Województwa Świętokrzyskiego jako organizatora publicznego transportu zbiorowego w województwie o korzystaniu z wybudowanej w ramach Programu infrastruktury w ilości nie mniejszej niż 4 pary pociągów na dobę przez okres co najmniej 3 lat od oddania do użytkowania.

MONITORING PRZEDSIĘWZIĘĆ STRATEGICZNYCH W RAMACH CELU 4. – SPRAWNE ZARZĄDZANIE REGIONEM

Promocja gospodarcza

Na rozwój gospodarki wpływa wiele czynników ale wśród istotniejszych można wymienić niską atrakcyjność inwestycyjną województwa i ograniczony potencjał eksportowy regionalnych przedsiębiorstw. Oba te czynniki wpływają bezpośrednio na powstawanie nowych miejsc pracy, wysokość zarobków oraz jakość życia mieszkańców. Dlatego też dla Samorządu Województwa szczególnie ważne w obszarze *Promocji gospodarczej* jest prowadzenie działań sprzyjających przyciąganiu inwestorów, tworzeniu nowych miejsc pracy oraz pozytywnych trendów w kwestii zarobków w przedsiębiorstwach, a także podejmowanie działań zmierzających do promocji gospodarczej województwa w wymiarze krajowym i międzynarodowym. Wszystkie te elementy mają

wpływ na powstrzymanie młodych ludzi przed wyjazdem z województwa i wyludnianie regionu. Samorząd Województwa stale współpracuje z przedsiębiorcami i instytucjami otoczenia biznesu, szczególnie tymi działającymi w obszarze inteligentnych specjalizacji, na rynkach zagranicznych i krajowych. Wśród takich przykładów współpracy w ramach różnorodnych przedsięwzięć należy wymienić projekt, pn. **Świętokrzyskie - hard to pronounce, easy to do business in** realizowany przez Departament Inwestycji i Rozwoju Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego. Projekt realizowany w ramach Działania 2.4 RPOWŚ na lata 2014-2020. Okres realizacji: 01.04.2016 r. – 30.11.2023 r. Wartość projektu: 11 460 398,82 zł (wkład UE: 9 703 396,76 zł).

Podstawowym celem projektu jest promocja gospodarcza województwa świętokrzyskiego prowadząca do wzrostu inwestycji krajowych i zagranicznych w regionie, podniesienia potencjału pro-eksportowego świętokrzyskich przedsiębiorstw oraz wzmocnienia rozpoznawalności województwa pod kątem gospodarczym, ze szczególnym uwzględnieniem siedmiu inteligentnych specjalizacji regionalnych. Projekt ma na celu zbudowanie spójnego modelu promocji gospodarczej dla przedsiębiorców i potencjalnych inwestorów poprzez:

- ✓ promocję gospodarczą regionu na rynkach zagranicznych,
- ✓ wzrost rozpoznawalności regionu oraz budowanie pozytywnego wizerunku województwa pod względem gospodarczym,
- ✓ wzrost potencjału eksportowego przedsiębiorstw z regionu świętokrzyskiego,
- ✓ promocję kompleksowej oferty inwestycyjnej regionu świętokrzyskiego za granicą,
- ✓ stymulowanie przedsiębiorstw regionalnych do rozszerzenia działalności na rynki zagraniczne, poprzez działania informacyjne, match-makingowe oraz organizację misji gospodarczych i konferencji z udziałem przedsiębiorców zagranicznych.

W ramach projektu w 2021 r. zorganizowano następujące wydarzenia:

1. Konferencja o charakterze międzynarodowym dla sektora spożywczego. Uczestniczyło w niej 80 osób, w tym 14 przedsiębiorców z regionu świętokrzyskiego – 24.09.2021 r. Po konferencji przedsiębiorcy odbyli szereg spotkań match-makingowych.
2. Misja przyjazdowa zagranicznych przedsiębiorców/ handlowców/ importerów z branży spożywczo-przetwórczej, w której uczestniczyło 11 przedstawicieli firm z Chorwacji, Rumunii, Bułgarii, Gruzji oraz Węgier – 21-25.09.2021 r.
3. Cykl 4 pro-eksportowych spotkań informacyjnych on-line dla przedstawicieli MŚP z województwa świętokrzyskiego. Spotkania miały na celu przekazanie uczestnikom informacji na temat poszczególnych rynków w zakresie prowadzenia działań pro-eksportowych (m.in. warunki wejścia na wybrane rynki zagraniczne – charakterystyka rynków, perspektywy handlowe na wybranych rynkach zagranicznych, uwarunkowania prawne eksportu usług i towarów na wybrane rynki, prawidłowe zawieranie transakcji eksportowych, umów handlowych w transakcjach eksportowych). Spotkania dotyczyły następujących krajów: Mongolia i Kazachstan (dzień 1), Afryka Północna (Maroko, Algieria, Tunezja, Egipt) (dzień 2), Bułgaria i Rumunia (dzień 3), Wielka Brytania (dzień 4). Liczba przedsiębiorstw biorących udział w spotkaniach – 20.

W ramach projektu w 2022 r. zorganizowano następujące wydarzenia:

1. Misja przyjazdowa zagranicznych przedsiębiorców/dziennikarzy z branży turystyki zdrowotnej i pro-zdrowotnej, w której uczestniczyło 10 przedstawicieli firm z Wielkiej Brytanii, Niemiec, Słowacji, Izraela, Estonii oraz Łotwy – 31.08 - 03.09.2022 r.

2. Wyjazdowa misja gospodarcza na Targi MSV Brno 2022 w dniach 4 – 6.10.2022 r. Uczestniczyło w niej 8 przedsiębiorców z regionu z branży metalowo-maszynowej.
3. Wyjazdowa misja gospodarcza na Targi SIAL Paryż w dniach 14 – 19.10.2022 r. Uczestniczyło w niej 11 przedsiębiorców z regionu z sektora przetwórstwa spożywczego. Podczas Targów województwo świętokrzyskie posiadało swoje stoisko regionalne, ma którym przedsiębiorcy z regionu mogli prowadzić rozmowy biznesowe i zaprezentować swoje produkty.

Rozwój e-usług i e-administracji

Cyfryzacja to jeden z najbardziej istotnych czynników zmian społecznych i gospodarczych, która nie jest możliwa do realizacji bez dostępu do szybkiego szerokopasmowego Internetu dla każdego mieszkańca województwa. Natomiast dostęp do e-usług, które pozwolą na skorzystanie z nich w miejscu zamieszkania wymusza na administracji publicznej zmianę sposobu działania i konieczność uproszczenia procedur, skrócenia czasu obsługi klientów urzędów i zapewnienia możliwości załatwiania coraz większej ilości spraw przez Internet. Innym istotnym elementem wpływającym na podniesienie zainteresowania i konkurencyjności inwestycyjnej regionu ma System Informacji Przestrzennej Województwa Świętokrzyskiego (SIPWŚ) umożliwiający udostępnienie kompleksowej informacji geoprzestrzennej obejmującej obszar całego województwa, między innymi o miejscach potencjalnych inwestycji, trasach rowerowych w oparciu o różnorodne mapy i usługi. W ramach tego obszaru w SRWŚ 20230+ zostały zidentyfikowane następujące główne typy przedsięwzięć:

1. Regionalna gospodarka oparta o dane:

1.1. Wdrażanie rozwiązań z zakresu IT w MŚP w celu poprawy ich konkurencyjności.

- W ramach tego typu przedsięwzięcia Departament IT udostępnia usługi sieciowe (dużym zainteresowaniem cieszy się mapa glebowo-rolnicza w skali 1:5000).

1.2. Rozwój technologii opartych o sztuczną inteligencję, chmur obliczeniowych (Cloud Computing) i inne nowoczesne technologie.

- przedsięwzięcia poprzez prowadzenie bazy danych SIPWŚ, którą można zaliczyć jako chmurę obliczeniową lub inne nowoczesne technologie.

2. Cyfrowe rozwiązania w administracji publicznej:

2.1. Cyfryzacja usług w administracji publicznej poprzez przystosowanie infrastruktury JST do realizacji usług w modelu cloud computing (centralizację infrastruktury), migrację systemów informatycznych do chmury obliczeniowej, integracji usług, zwiększanie danych oraz podnoszenie wiedzy i umiejętności kadry zarządzającej i technicznej w zakresie stosowania inteligentnych technologii.

- W tym obszarze do Kontraktu Programowego został zgłoszony projekt partnerski, pn. **Rozwój usług cyfrowych Administracji Publicznej Województwa Świętokrzyskiego**. Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację ww. projektu zaplanowanego na lata 2023-2028 będzie Województwo Świętokrzyskie (Departament IT), gminy i powiaty oraz ich jednostki organizacyjne. Mimo zgłoszenia projektu do Kontraktu Programowego, to w ramach przedsięwzięcia nie podjęto jeszcze dalszych działań i aktualnie brak jest możliwości wsparcia z Programu Regionalnego FEŚ 2021-2027.

2.2. Cyfrowe rozwiązania w gospodarce przestrzennej, rejestrach geodezyjnych i rozwijanie Systemu Informacji Przestrzennej Województwa Świętokrzyskiego.

- Projekt, pn. **Cyfrowe rozwiązania w gospodarce przestrzennej, rejestrach geodezyjnych i rozwijanie Systemu Informacji Przestrzennej Województwa Świętokrzyskiego.**

Przedsięwzięcie jest realizowane od 2021 roku przez Województwo Świętokrzyskie (Departament IT), Gminy i Powiaty oraz ich jednostki organizacyjne, z budżetu własnego Województwa Świętokrzyskiego oraz gmin. Planowana wartość projektu: 508 608,24 zł (wartość wydatkowana III.2021-X.2022). Jako planowaną wartość podano kwotę wynikającą z zaangażowania budżetu własnego. Wydatkowana kwota: 704 412 zł - wartość zaplanowana w 2023 r. Źródło finansowania: budżet własny Województwa Świętokrzyskiego oraz JST WŚ (46 gmina).

W ramach przedsięwzięcia prowadzono wsparcie merytoryczne i techniczne departamentów UMWŚ i Partnerów SIPWŚ, m.in. w obszarze: bieżącej eksploatacji zasobów i funkcjonalności SIPWŚ - obecnie trwają prace zmierzające do wprowadzenia zmian w konfiguracji łączności pomiędzy Starostwami Powiatowymi a Urzędem Marszałkowskim z uwzględnieniem wykonania mechanizmu replikacji danych Państwowego Zasobu Geodezyjnego i Kartograficznego, Wykazu Programów Rewitalizacji Województwa Świętokrzyskiego <https://portale.e-swietokrzyskie.pl/rewitalizacja/>, modernizacji Modułu Nieruchomości WŚ <https://portale.e-swietokrzyskie.pl/RSS/> czy publikacji usług sieciowych dotyczących Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego.

2.3. Udostępnianie otwartych danych publicznych.

Aktualnie Departament IT udostępnia dane publiczne zgodnie z Dyrektywą INSPIRE (są to usługi przeglądania danych).

2.4. Wykorzystanie technologii Cloud Computin, blockchain, sztucznej Inteligencji (AI) BigData do rozwoju infrastruktury opartych o inteligentne technologie szczególnie w obszarze elektronicznych systemów wspomagania, monitorowania i zarządzania.

W ramach tego typu przedsięwzięcia Departament IT prowadzi m.in. następujące usługi przeglądania WMS i WMTS: strefy zakazów - obszary chronionego krajobrazu, szlaki rowerowe, rewitalizację, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa (WMTS), Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa (WMS), Punkty Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, mapę glebowo-rolniczą (1:5000) oraz granice obwodów łowieckich czy tereny inwestycyjne (Centrum Obsługi Inwestora).

3. E-usługi w obszarze nauki, edukacji i turystyki:

3.1. Systemy informacji i promocji turystycznej. Departament IT oraz EST realizuje ten typ przedsięwzięcia poprzez prowadzenie systemu informacji dotyczącej turystyki rowerowej:

- <https://sdi.e-swietokrzyskie.pl/roweroweswietokrzyskie/> (przewodnik rowerowy),
- https://portale.e-swietokrzyskie.pl/SDI2020_GUGIK/ (Koncepcja planowanych tras rowerowych oraz inwentaryzacja infrastruktury rowerowej).

Departament EST we współpracy z Zarządem Głównym PTTK uruchomił platformę „Świętokrzyskie Szlaki”, która składa się z portalu oraz bezpłatnej aplikacji na urządzenia mobilne. Platforma „Świętokrzyskie Szlaki” jest rozbudowanym i użytecznym narzędziem dla turystów. Umożliwia przeglądanie szlaków pieszych i rowerowych oraz planowanie własnych wycieczek z wykorzystaniem rozbudowanego modułu mapowego. System pokazuje parametry trasy, jej dokładny przebieg i profil wysokościowy. Platforma zawiera również bazę atrakcji turystycznych z opisem i zdjęciami.

3.2. Rozwiązania z zakresu cyfryzacji w nauce i edukacji. Departament IT nie realizuje tego typu przedsięwzięcia.

4. E-usługi w ochronie zdrowia:

4.1. Rozwój systemów pod kątem współpracy wewnątrz placówki i między placówkami oraz udoskonaleń i ułatwień dla pacjentów

4.2. Rozbudowa systemów pod kątem telemedycyny tele-opieki oraz tworzenie partnerstw w tym obszarze.

▪ W ramach typów przedsięwzięć dotyczących **E-usług w ochronie zdrowia** należy wymienić dwa projekty, z których jeden jest aktualnie realizowany natomiast drugi jest planowany do realizacji przez Samorząd Województwa:

- ✓ Projekt, pn. **Informatyzacja Placówek Medycznych Województwa świętokrzyskiego**, realizowany w ramach RPOWŚ na lata 2014-2020, przez Województwo Świętokrzyskie (Departament IT) oraz Samodzielne Publiczne Zakłady Opieki Zdrowotnej od 2015 roku. Projekt zakończy się w 2023 roku. W ramach projektu została zrealizowana większość zadań zakładanych pierwotnie w projekcie. Realizacja zadań dodatkowych - uzupełniających planowana jest do czerwca 2023 r. Aktualnie są przygotowane lub prowadzone ostatnie postępowania przetargowe. Prawie połowa partnerów zakończyła wszystkie zaplanowane zadania. Dwa postępowania, tj.: 1) *Dostawa i wdrożenie systemu automatycznej digitalizacji dokumentów dla 10 Partnerów*, 2) *Dostawa sprzętu informatycznego dla 6 partnerów*, są przygotowywane i prowadzone przez Lidera projektu. Ponadto, w przygotowaniu są postępowania 2 Partnerów. Planowana wartość projektu: 68 342 515,76 zł. Wydatkowana kwota: 50 000 000,00 zł. Źródło finansowania: 85% - środki UE i 15% - wkładu własnego.
- ✓ **Informatyzacja Placówek Medycznych Województwa Świętokrzyskiego - etap II**, który jest planowany do realizacji na lata 2023-2028, w formie projektu partnerskiego pod ww. roboczą nazwą. Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację projektu będą: Województwo Świętokrzyskie (Departament IT) oraz Samodzielne Publiczne Zakłady Opieki Zdrowotnej. Aktualnie projekt jest na etapie tworzenia partnerstwa oraz prac przygotowawczo – koncepcyjnych. Planowana wartość projektu: 120 000 000,00 zł. Źródło finansowania: 85% - środki UE i 15% - wkładu własnego. Zaktualizowany kosztorys zadań, po aktualizacji to kwota ponad 168 mln zł. Aktualnie trwają prace związane z ustalaniem zasad udziału w projekcie oraz wyborem wykonawcy Koncepcji rozwiązań informatycznych i prawnych dla projektu.

Budowa marki „Świętokrzyskie”

W latach 2021-2022 kontynuowana była przez Samorząd Województwa realizacja własnych działań promocyjnych oraz wspieranie najbardziej rozpoznawalnych projektów, które mają na celu wielowymiarową promocję regionu wzmacniającą wizerunek Województwa Świętokrzyskiego. W związku z trwającą pandemią realizacja działań promocyjnych w 2021 r. była w pewnym stopniu ograniczona, każdorazowo dostosowując się do aktualnych przepisów pandemicznych.

Mimo tego, kontynuowano działania mające na celu rozwój i umacnianie marki „Świętokrzyskie”, koncentrujące się głównie wokół kreowania pozytywnego wizerunku regionu, opartego na jego mocnych atutach stanowiących źródło rozpoznawalności. Ważnym aspektem podejmowanych działań

było pogłębianie współpracy z świętokrzyskimi instytucjami kultury, co stanowiło podstawę kreowania spójnego i jednolitego przekazu promocyjnego, a co za tym idzie - kontynuację skutecznego budowania silnej i rozpoznawalnej marki województwa.

Wśród inicjatyw wpływających na budowę i promocję marki „Świętokrzyskie”, która zwiększa efektywność działań związanych z zarządzaniem województwem oraz stanowi istotną część składową planowania rozwoju regionalnego, można wymienić:

- **Koncert Charytatywny pn. Wielka Gala w stylu wiedeńskim**, który odbył się 23.04.2022 r. Podmiotem odpowiedzialnym za realizację koncertu było Bractwo Matki Bożej Miłosierdzia. Podczas organizacji Koncertu oprócz utrwalania tożsamości regionalnej, prowadzono działania promujące województwo i ekspozycje herbu województwa.
- **XIV edycja nagrody Marszałka pn. Świętokrzyska Victoria**, która odbyła się 26 maja 2022 r. wraz z uroczystą galą i wręczeniem nagród. Podmiotem odpowiedzialnym za realizację tego działania był Gabinet Marszałka Województwa.
"Świętokrzyska Victoria" to nagroda Samorządu Województwa, której celem jest promowanie najbardziej aktywnych świętokrzyskich samorządów, przedsiębiorstw i osób - społeczników, działających na rzecz swoich środowisk. W każdej z trzech kategorii: przedsiębiorczość, samorządność i osobowość o statuetkę i prestiżowy laur zwycięzcy ubiega się piątka nominowanych. W skład kapituły plebiscytu wchodzi, m.in. władze samorządu, laureaci poprzednich edycji, przedstawiciele świata nauki i biznesu oraz organizacji pozarządowych. Zwycięzcy, obok prestiżowego tytułu, otrzymali nagrody pieniężne, wręczone podczas uroczystej gali w Filharmonii Świętokrzyskiej.
- **Emisja zwiastuna do filmu pn. Muzeum Wsi Kieleckiej - Tokarnia Architektoniczna Perła Kielecczyzny**, która została zrealizowana przez TV Świętokrzyska w terminie: 28.04 - 31.06.2022 r. Emisja zwiastuna w pasie regionalnym TV Świętokrzyskiej, na multimedialnym portalu TV Świętokrzyskiej, w ogólnopolskim Paśmie Vectra Media oraz w mediach społecznościowych TV Świętokrzyskiej.
- **II Memoriał Kawaleryjsko-Spadochronowy im. Gen. Tadeusza Buka**, zrealizowany przez Fundację Kielecki Ochotniczy Szwadron Kawalerii im. 13. Pułku Ułanów Wileńskich, w dniu 19 czerwca 2022 r. Podczas Memoriału, oprócz utrwalania tożsamości regionalnej, prowadzono działania promujące województwo i ekspozycje herbu województwa.
- **Konwent Marszałków Województw RP**, zrealizowany przez Gabinet Marszałka Województwa. Z dniem 1 stycznia 2022 roku województwo świętokrzyskie przejęło przewodnictwo w Konwencie Marszałków Województw RP - gremium, które od lat, poprzez wspólne stanowiska w strategicznych kwestiach związanych z rozwojem województw, skutecznie wpływa na kształtowanie polityki samorządowej. W ramach spotkań przeprowadzono działania promujące region, m.in. materiały promocyjne prezentujące zdjęcia z województwa. W ramach Konwentu Marszałków Województw RP odbyły się dwa spotkania Marszałków Województw z całej Polski: w Kielcach - 7 kwietnia 2022r. i w Sandomierzu - 9 czerwca 2022 r.
- Gala **bokserska pn. Suzuki Boxing Night** zorganizowana przez Polski Związek Bokserski w dniu 17 czerwca 2022 r.
- **Mistrzostwa Polski w Pumptracku** zorganizowane przez Stowarzyszenie Zawodowy Klub Kolarski Domin Sport w dniu 17 lipca 2022 r.

- **Wyścig kolarski pn. 79.Tour de Pologne UCI World Tour** zorganizowany przez Lang Team Sp. z o.o., w terminie: 30.07. - 05.08.2022 r. Start I etapu Wyścigu odbył się w Kielcach w dniu 30 lipca 2022 r., a część trasy I etapu przebiegała przez województwo świętokrzyskie, natomiast w dniu 29 lipca 2022 r. na Rynku w Kielcach odbyła się prezentacja zawodników biorących udział w wyścigu „Tour de Pologne”, marki znanej na całym świecie. Promocja regionu poprzez wykorzystanie wizerunku tej imprezy i startujących w niej najlepszych kolarzy z całego świata przyczyniła się do większej rozpoznawalności województwa i umożliwiła dotarcie do nowych odbiorców z Polski i zagranicy, poprzez m.in. transmisje TV, stronę internetową, media społecznościowe.
- **Koncert telewizyjny wraz z emisją pn. Historia Szarego.** Podmiotem odpowiedzialnym za realizację działania była Telewizja Polska S.A., oddział terenowy w Kielcach. Emisja koncertu odbyła się w terminie: 2-3 sierpnia 2022 r. Widowisko realizowane na Wzgórzu Zamkowym w Kielcach poświęcone było pamięci Antoniego Hedy - legendarnego dowódcy oddziałów partyzanckich AK. W ramach tego przedsięwzięcia koncert został wyemitowany na antenie TVP1 oraz TVP3 Kielce. Podczas jego emisji eksponowany był herb województwa na zamieszczonych billboardach.
- Impreza kulturalna pn. **„Przeboje Lata 30 lecie Polsatu i Radia Zet”, wraz z emisją w telewizji ogólnopolskiej,** zorganizowana w okresie: 17-27 sierpnia 2022 r., przez Eskander Krzysztof Grzegocki Spółka Komandytowa. Koncert w Amfiteatrze Kadzielnia w Kielcach odbył się dniu 27 sierpnia 2022r. Został również wyemitowany na antenie telewizji Polsat. Wydarzenie poprzedziła kampania promocyjna - emitowano zwiastuny promujące z atrakcyjnymi miejscami w województwie świętokrzyskim oraz promowano wydarzenie na antenie Radia Zet w postaci animacji antenowych.
- Wydarzenie sportowe pn. **Szukamy następców świętokrzyskich Olimpijczyków** zorganizowane w dniu 7 października 2022 r., przez Miejski Klub Sportowy Cyclo Korona.
- **Mistrzostwa Świata w tropieniu sportowym,** które zostały zorganizowane przez Związek Kynologiczny w Polsce w dniach: 11-16.10.2022 r. Mistrzostwa Świata w Tropieniu Sportowym Psów po raz pierwszy odbyły się Polsce w województwie świętokrzyskim, w malowniczych okolicach Gór Świętokrzyskich, Ostrowca Świętokrzyskiego, Opatowa i Bałtowa. W zawodach uczestniczyły ekipy z całego świata, wydano katalog promujący region w wersji polsko-angielskiej wraz z opisem ekip. Na chorągiewkach, plastronach z numerami zawodników, plakatach i pucharach eksponowany był herb województwa świętokrzyskiego.

Stalą działalnością prowadzoną przez Gabinet Marszałka Województwa jest prowadzenie strony internetowej www.swietokrzyskie.pro oraz profili w mediach społecznościowych - FB dwa profile @UrzadMarszalkowskiWojewodztwaSwietokrzyskiego i @swietokrzyskie.pro, na Instagramie @swietokrzyskie.pro i na Twiterze @SwietokrzyskiUM. Zarówno na stronie, jak i na profilach w mediach społecznościowych prezentowana jest bieżąca działalność Samorządu, jak również informacje o wydarzeniach w regionie, kampaniach promocyjnych, zdjęcia z województwa, akcje promocyjne itp.

8. WYKORZYSTANIE FUNDUSZY UE W WOJEWÓDZTWIE ŚWIĘTOKRZYSKIM W RAMACH PERSPEKTYWY FINANSOWEJ NA LATA 2014-2020

Do realizacji *Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+* przyczyniają się inwestycje współfinansowane ze środków europejskich, tj. z programu regionalnego oraz programów krajowych. *SRWŚ 2030+* została przyjęta w 2021 roku, a więc w czasie kiedy nadal realizowane były projekty w ramach perspektywy finansowej 2014-2020.

Niniejszy rozdział *Raportu* przedstawia syntetyczną analizę przedsięwzięć pozostających w realizacji w 2021 i 2022 roku na terenie województwa świętokrzyskiego w ramach następujących programów:

- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2014-2020 (RPOWŚ),
- Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ),
- Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (POIR),
- Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa (POPC),
- Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER),
- Programu Operacyjnego Polska Wschodnia (POPW).

Powyższe programy w różnym stopniu wpływają na realizację *SRWŚ 2030+*. Poniżej przedstawiony został schemat powiązań pomiędzy celami strategicznymi (obszarami) *Strategii* a poszczególnymi programami operacyjnymi.

Tabela 3. Schemat powiązań pomiędzy obszarami określonymi w *Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+* a programami operacyjnymi.

Program Operacyjny	Cele strategiczne			
	Gospodarka	Środowisko	Demografia	Sprawne zarządzanie regionem
POIiŚ	x	x		
POIR	x		x	
POPC	x		x	x
POWER			x	
POPW	x			x
RPOWŚ	x	x	x	x

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Inwestycji i Rozwoju UM WŚ.

W okresie obowiązywania *SRWŚ 2030+*, tj. od 2021 r. w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 w województwie świętokrzyskim w trakcie realizacji znajdowały się 1 622 projekty. Ich ogólna wartość wyniosła ponad 10,3 mld zł, natomiast wartość dofinansowania UE osiągnęła kwotę ponad 6,5 mld zł.

W ramach realizacji programów operacyjnych w latach 2021-2022 w województwie świętokrzyskim rozpoczęto realizację 443 umów o łącznej wartości ponad 1,19 mld zł i dofinansowaniu z UE na kwotę ponad 818 mln zł. Największa ilość kontraktów dotyczyła 257 projektów realizowanych w ramach RPOWŚ 2014-2020 oraz 61 związanych z POIR, natomiast najmniej, bo jedynie 2 przedsięwzięcia dotyczyło POIiŚ. W ramach POPC nie podpisano w tym czasie żadnej umowy.

Tabela 4. Liczba i wartość projektów współfinansowanych z funduszy strukturalnych UE wpisujących się w realizację SRWŚ 2030+ wg programów operacyjnych

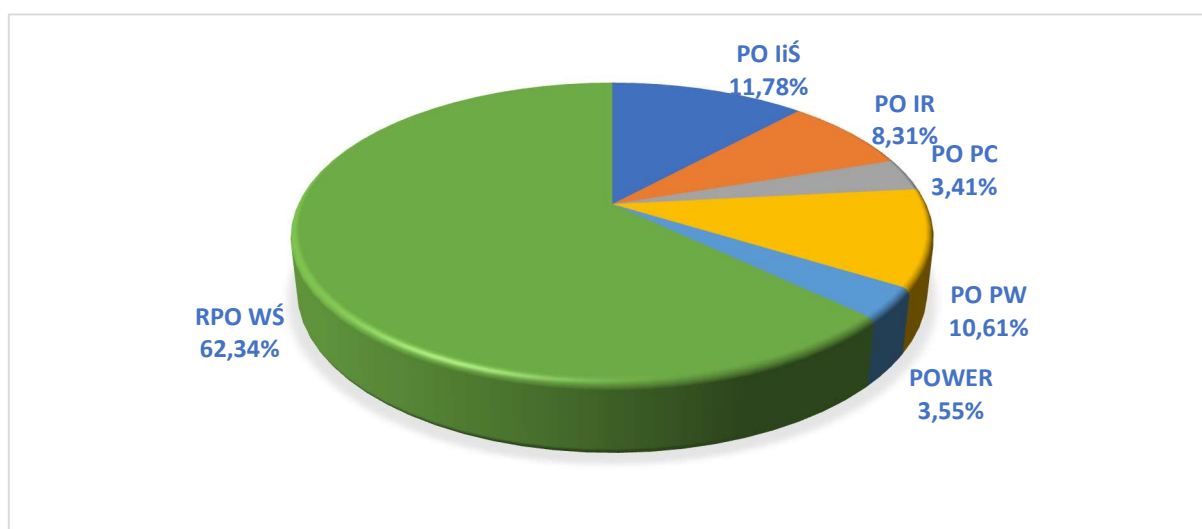
Program operacyjny	Liczba projektów	Wartość projektów (PLN)	Dofinansowanie UE (PLN)
POIiŚ	30	1 485 541 544,58	770 222 136,09
POIR	154	1 094 052 266,66	543 249 133,83
POPC	16	466 102 172,66	223 025 090,18
POWER	80	273 324 509,30	232 013 455,01
POPW	86	1 116 853 513,99	693 678 955,07
RPOWŚ	1256	5 889 888 406,41	4 075 677 761,65

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Inwestycji i Rozwoju UMWŚ na podstawie danych <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/>, wg stanu na 31.12.2022 r.

W ramach 1 256 projektów, które od 2021 roku były lub nadal są finansowane z RPOWŚ 2014-2020, 672 projekty były współfinansowane z EFRR. Ich wartość ogółem wynosiła ponad 4,8 mld zł, w tym 3,21 mld zł dofinansowania z UE. Stanowiło to 78,84% całkowitej kwoty wsparcia otrzymanego z UE w ramach powyższego programu. Natomiast w ramach EFS współfinansowano 584 projekty o całkowitej wartości na poziomie ponad 1,01 mld zł i dofinansowania UE na kwotę około 863 mln zł. Wartość procentowa w stosunku do całkowitej wartości dofinansowania z UE w ramach RPOWŚ 2014-2020 stanowi 21,16%.

W okresie obowiązywania SRWŚ 2030+, w strukturze zrealizowanych przedsięwzięć pod względem wartości dofinansowania z UE, dominowały projekty realizowane w ramach RPOWŚ i POIiŚ, które stanowiły odpowiednio 62,34% i 11,78%.

Wykres 20. Wartość dofinansowania z UE przedsięwzięć realizowanych w horyzoncie czasowym SRWŚ 2030+ na terenie województwa świętokrzyskiego w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 w podziale na poszczególne programy (w mln zł) (%).

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Inwestycji i Rozwoju UMWŚ na podstawie danych <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/>, wg stanu na 31.12.2022 r.

W ujęciu terytorialnym, pod względem ilościowym zdecydowanie najwięcej projektów realizowanych jest na terenie powiatu kieleckiego, natomiast pod względem łącznej wartości dofinansowania z UE najlepiej prezentuje się Gmina Kielce.

Tabela 5. Liczba zrealizowanych projektów, wartość całkowita i kwota dofinansowania projektów w ramach programów operacyjnych (wg powiatów)

Miejsce realizacji	Liczba realizowanych projektów w latach 2021-2022	Całkowita wartość projektów (PLN)	Kwota dofinansowania z UE (PLN)
Gmina Kielce	225	1 582 132 863,88	1 112 090 819,45
powiat kielecki	289	1 041 479 738,14	623 974 745,09
powiat starachowicki	84	791 536 898,34	401 099 685,51
powiat ostrowiecki	75	542 256 768,08	294 085 514,23
powiat sandomierski	83	446 577 675,26	316 078 446,33
powiat skarżyski	67	356 707 746,53	238 114 452,49
powiat kazimierski	30	154 912 886,55	100 857 190,88
powiat buski	74	470 561 244,00	273 659 875,39
powiat opatowski	57	163 479 165,23	101 050 690,02
powiat konecki	79	245 564 493,86	155 690 494,66
powiat jędrzejowski	100	303 640 734,28	181 538 583,96
powiat staszowski	70	278 697 166,32	165 259 282,26
powiat włoszczowski	31	215 129 595,15	133 191 968,87
powiat pińczowski	45	196 445 887,12	133 711 494,02

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Inwestycji i Rozwoju UMWS na podstawie danych <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/>, wg stanu na 31.12.2022 r.

Dodatkowo na terenie całego województwa świętokrzyskiego, obejmującego jednocześnie kilka poszczególnych powiatów realizowano 313 projektów, których obszar realizacji obejmował więcej niż jeden powiat o łącznej wartości ponad 3,5 mld zł, w tym wartości dofinansowania z UE na poziomie około 2,31 mld zł.

W strukturze beneficjentów, którzy realizują/realizowali na terenie województwa świętokrzyskiego projekty z Polityki Spójności w latach 2021-2022, największy udział w wartości pozyskanego dofinansowania UE mają:

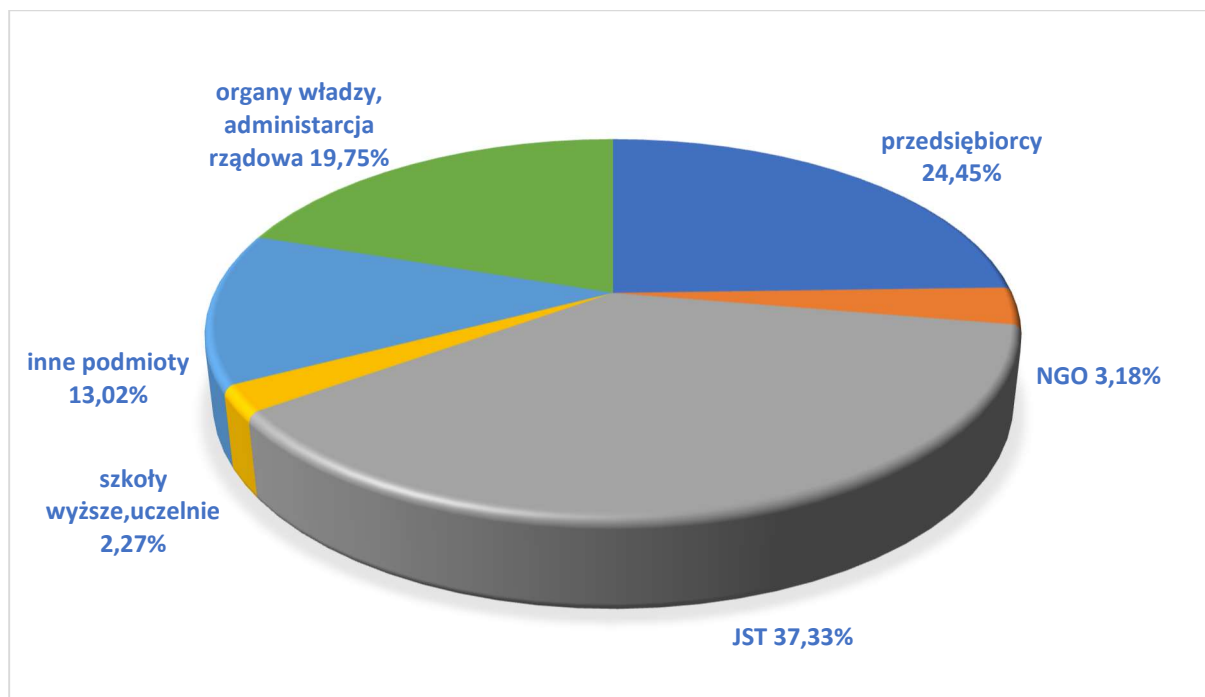
- jednostki samorządu terytorialnego (37,33%),
- przedsiębiorstwa (24,45%),
- organy władzy, administracja rządowa (19,75%)
- inne (13,02%)
- NGO (3,18%),

- szkoły wyższe, uczelnie (2,27%).

Najniższy udział został odnotowany wśród beneficjentów należących do organizacji pozarządowych i wynosił 3,18 %. Szkoły wyższe i uczelnie osiągnęły wartość na poziomie 2,27%.

Wykres 21. Wartość dofinansowania z UE projektów Polityki Spójności 2014-2020 w województwie świętokrzyskim wg formy prawnej beneficjentów.

% udział pozyskanego dofinansowania z UE

Źródło: Opracowanie własne Departamentu Inwestycji i Rozwoju UMWS na podstawie danych <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/>, wg stanu na 31.12.2022 r.

Wśród projektów realizowanych w ramach POLiŚ, które mają kluczowe znaczenie dla województwa świętokrzyskiego należy wymienić budowę drogi ekspresowej S7 na odcinku od granicy województwa mazowieckiego i świętokrzyskiego do Skarżyska-Kamiennej, realizowany przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad. Powyższe przedsięwzięcie o wartości ponad 313 mln złotych zdecydowanie przyczyniło się do zwiększenia dostępności transportowej regionu. Został znacznie skrócony czas podróży między Warszawą, Kielcami i Krakowem, a cały świętokrzyski 100-kilometrowy odcinek drogi nr 7 jest odcinkiem ekspresowym. Inwestycja przyczyni się również do poprawy bezpieczeństwa ruchu tranzytowego i lokalnego oraz komfortu życia mieszkańców Skarżyska-Kamiennej.

W ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, dwa świętokrzyskie przedsiębiorstwa są w trakcie realizacji projektów o łącznej wartości prawie 68 mln. Pierwszy dotyczy firmy CELSA "HUTA OSTROWIEC" i związany jest z opracowaniem innowacji procesowej pod postacią nowego zintegrowanego oraz zautomatyzowanego ekosystemu do monitorowania i optymalizowania parametrów pracy pieca łukowego. Natomiast przedsięwzięcie spółki M.A.S jest ukierunkowane na opracowanie CBR Innowacyjnych, Przyjaznych Środowisku Urządzeń i Systemów Chłodzenia i Magazynowania Energii M.A.S. Jednocześnie należy zauważyć, że w zakresie powyższego programu

beneficjenci wykorzystują dofinansowanie głównie na wsparcie badań przemysłowych i prac rozwojowych realizowanych przez swoje przedsiębiorstwa.

Wśród projektów finansowanych z Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa dominowały te, które były związane z powszechnym dostępem do sieci internetowej. Tego typu działania realizowano na terenie wszystkich powiatów, a ich wartość wyniosła ponad 457 mln zł. Przyczyniły się one do znacznego wyeliminowania terytorialnych różnic w dostępie do szerokopasmowego Internetu. Wśród beneficjentów, którzy skorzystali z ww. programu należy wymienić gminy: Miedziana Góra, Pierzchnica, Sędziszów, Starachowice, Wiślica oraz spółkę Nexera.

Priorytetem w realizacji Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój było wspieranie młodych ludzi na rynku pracy poprzez aktywizowanie tych osób, w tym oferowanie im dotacji na założenie własnej działalności gospodarczej. Głównym koordynatorem tych działań były urzędy pracy, ale również fundacje czy izby gospodarcze.

Program Operacyjny Polska Wschodnia ma istotne znaczenie dla Świętokrzyskiego, ponieważ województwo jest jednym z pięciu regionów objętych wsparciem z powyższego programu. Realizowana była inwestycja obejmująca prace na linii kolejowej nr 25 na odcinku Skarżysko Kamienna – Sandomierz o łącznej wartości ponad 609 mln zł oraz rozbudowa DW 764 w Kielcach na odcinku od Ronda Czwartaków do granicy miasta na łączną kwotę prawie 56 mln zł. Każde z wyżej wymienionych przedsięwzięć dotyczyło poprawy infrastruktury komunikacyjnej. Również w ramach powyższego programu realizowano na terenie województwa świętokrzyskiego działania skierowane na rozwój startupów. W omawianym okresie realizowano 20 projektów o łącznej wartości ponad 24 mln złotych. W okresie obowiązywania *SRWS 2030+* jest realizowany projekt pn. Rozwój komunikacji publicznej w Kielcach, który składa się z 9 zadań mających na celu poprawę transportu publicznego w stolicy województwa. Wśród podjętych działań w ramach powyższej inicjatywy należy wymienić m.in. wdrożenie inteligentnego systemu transportowego (ITS), zakup i montaż automatów do sprzedaży biletów w autobusach oraz wewnętrznych tablic LCD „koralikowych” wizualizujących przebieg trasy czy też budowę Centrum Komunikacyjnego wraz z Systemem Informacji dla Pasażerów. Na ww. projekt przeznaczono ponad 237 mln zł.

Do najważniejszych projektów finansowanych z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego 2014-2020, mających szczególne znaczenie dla regionu należy zaliczyć budowę CENWIS - Centrum Naukowo-Wdrożeniowe Inteligentnych Specjalizacji Regionu Świętokrzyskiego, którego beneficjentem jest Politechnika Świętokrzyska. Wartość przedsięwzięcia wynosi ponad 88 mln zł, a jego głównym założeniem jest wsparcie przy wykorzystaniu bazy laboratoryjnej środowiska naukowego, sektora przedsiębiorstw, organizacji publicznych i prywatnych, samorządów różnego szczebla oraz instytucji otoczenia biznesu województwa świętokrzyskiego w zakresie działalności o charakterze naukowo-badawczo-rozwojowym. Ważną inicjatywę stanowi również uruchomienie w Kielcach Świętokrzyskiego Kampusu Laboratoryjnego Głównego Urzędu Miar. Projekt o łącznej wartości prawie 189 mln złotych jest bardzo ważnym przedsięwzięciem mającym na celu wzmacnianie współpracy w zakresie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji z innymi ośrodkami w kraju i zagranicą.

Z uwagi na pandemię Covid-19 i potrzebę łagodzenia jej negatywnych skutków, Samorząd Województwa w ramach RPOWŚ 2014-2020 realizował **Świętokrzyską Tarczę Antykryzysową**. Dzięki niej kontynuowano zakupy m.in. środków ochrony osobistej oraz sprzętów dla placówek medycznych

i innych ośrodków działających na rzecz walki z COVID-19. Dodatkowo przekazano m.in. środki na przeciwdziałanie bezrobociu poprzez dofinansowanie kosztów wynagrodzeń i prowadzenia działalności gospodarczej.

Województwo świętokrzyskie podjęło również działania na rzecz wsparcia obywateli Ukrainy, którzy przybyli do naszego regionu po 24 lutego 2022 r. W tym celu powstał projekt „**Świętokrzyskie dla Ukrainy**”, realizowany przez Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego w partnerstwie z pięcioma powiatami: kieleckim, włoszczowskim, skarżyskim, starachowickim, gminą Kielce oraz przy udziale Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach. Celem powyższego przedsięwzięcia jest wsparcie, integracja i aktywizacja społeczna oraz adaptacja do warunków społeczno-kulturowych uchodźców z Ukrainy w Polsce.

W dniu 7 grudnia 2022 r. Komisja Europejska wydała decyzję zatwierdzającą **Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027**. Dzięki niemu zostaną uruchomione środki unijne o wartości 1 mld 456 mln EUR, w tym na projekty infrastrukturalne, które są współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) o wysokości 1 mld 51 mln EUR oraz na przedsięwzięcia tzw. „miękkie”, realizowane w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) na kwotę prawie 405 mln EUR.

9. PODSUMOWANIE

Niniejszy *Raport monitoringowy z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+* jest pierwszym z cyklu dokumentów, które będą systematycznie opracowywane i co dwa lata przedstawiane Sejmikowi Województwa Świętokrzyskiego.

Realizacji działań w ramach *SRWŚ 2030+* towarzyszyły dwa globalne kryzysy wywołane przez pandemię koronawirusa oraz agresję Rosji na Ukrainę. Konsekwencje tych wydarzeń dotknęły zarówno sferę gospodarczą, jak i społeczną, dlatego konieczne stało się szybkie wdrożenie interwencji stanowiącej odpowiedź na nowe wyzwania. W ramach Świętokrzyskiej Tarczy Antykryzysowej sfinansowane zostały potrzeby medyczne placówek służby zdrowia, a ogromne wsparcie uzyskały świętokrzyskie firmy. Z kolei projekt „Świętokrzyskie dla Ukrainy” zapewnił pomoc dla uchodźców przebywających w regionie. Mając na uwadze długoterminowe skutki pandemii oraz wojny, w kolejnych latach wdrażania *Strategii* priorytetem będzie realizacja działań na rzecz wzmocnienia gospodarki oraz zwiększenia odporności regionu na wyzwania związane z wystąpieniem podobnych sytuacji w przyszłości. Głównym instrumentem, w ramach którego możliwa będzie realizacja powyższych celów jest program regionalny *Fundusze Europejskie dla Świętokrzyskiego 2021-2027* z budżetem wynoszącym 1 mld 456 mln EUR.

Przeprowadzona w ramach prac nad przygotowaniem *Raportu* analiza wskaźnikowa obrazuje różny stopień zaawansowania realizacji założeń *SRWŚ 2030+* w każdym z celów strategicznych. W obszarze gospodarki (*Cel 1. Inteligentna gospodarka i aktywni ludzie*) cieszyć może wzrost Produktu Krajowego Brutto na mieszkańca, wzrost wartości środków finansowych w dyspozycji Świętokrzyskiego Funduszu Rozwoju czy liczby udzielonych patentów. Uwagę zwraca również coraz wyższy udział przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu.

W obszarze środowiska (*Cel 2. Przyjazny dla środowiska i czysty region*) odnotowano wzrost odsetka ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej, wzrost udziału odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów, poprawę czystości powietrza, ponad 50% wzrost długości ścieżek rowerowych, wzrost udziału energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej oraz spadek zużycia energii elektrycznej w przeliczeniu na mieszkańców regionu.

W ramach *Celu 3. Wspólnota i bezpieczna przestrzeń, które łączą ludzi*, zgodnie z założeniami *Strategii* zaobserwowano pozytywne zmiany w przypadku: salda migracji na pobyt stały, wzrostu odsetka dzieci objętych opieką w żłobkach, liczby placówek stacjonarnej pomocy społecznej funkcjonujących w województwie, zwiększającym się dostępie do pielęgniarek i położnych, czy wzrostu odsetka dróg wojewódzkich w stanie dobrym. Od 2017 roku znacznie zwiększyła się również wartość wskaźnika penetracji budynkowej Internetu stacjonarnego, a także wzrosła liczba Gminnych Programów Rewitalizacji. Niewielki wzrost notowano także w przypadku udziału powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w ogólnej powierzchni województwa.

W *Celu 4. Sprawne zarządzanie regionem* pozytywne zmiany dotyczyły wzrostu czasu pobytu turysty w regionie oraz wzrostu odsetka mieszkańców wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną.

Analiza wskaźnikowa wykazała, że w przypadku wielu wskaźników zaobserwowano pozytywne kierunki zmian zgodne z założeniami *Strategii*. W niektórych jednak obszarach obserwowano stagnację

wartości. Przykładem może być dostępność do przychodni czy liczba członków organizacji non profit. Zmiany niektórych wskaźników nie były zgodne z założonymi trendami. Na wystąpienie niekorzystnych zjawisk (brak osiągnięcia założonych trendów niektórych wskaźników) w dużej mierze wpływ miała pandemia Covid-19. Jest to szczególnie widoczne w przypadku wskaźników związanych z obszarem kultury i turystyki, np. liczba organizowanych imprez przez ośrodki kultury, liczba uczestników imprez, udział zwiedzających targi organizowane w Kielcach w ogólnej liczbie zwiedzających targi w Polsce, liczba pasażerów pociągów regionalnych. Konieczność nauki zdalnej oraz związane z nią ograniczenia miały natomiast wpływ na spadek zdawalności egzaminów maturalnych w województwie.

Wśród niekorzystnych zjawisk obserwowanych w regionie martwić może również brak wyhamowania spadku liczby mieszkańców województwa, spadek udziału przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw, spadek liczby uczniów w I klasach szkół branżowych I stopnia, spadek odsetka absolwentów studiujących na kierunkach technicznych i przyrodniczych, spadek liczby osób dorosłych w wieku 25–64 lata uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, spadek nakładów na działalność B+R w sektorze przedsiębiorstw czy spadek wskaźnika lekarze (personel pracujący ogółem) na 10 tys. osób. Zdiagnozowanie przyczyn wyżej wymienionych spadków jest warunkiem koniecznym umożliwiającym intensyfikację działań naprawczych, mających na celu poprawę sytuacji w regionie.

Realizacja zapisów Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ w zakresie polityki terytorialnej regionu przebiega w sposób dynamiczny. Partnerstwa samorządowe na Obszarach Strategicznej Interwencji (OSI), wskazanych w SRWŚ 2030+ zawarły porozumienia. Kontynuowana jest współpraca w ramach OSI Kielecki Obszar Funkcjonalny i OSI Góry Świętokrzyskie. Pięć świętokrzyskich partnerstw bierze udział w projekcie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej pn. *Centrum Wsparcia Doradczego*, w ramach którego samorządy, wspólnie z doświadczonym zespołem ekspertów, przygotowują strategie terytorialne oraz pakiet projektów kluczowych dla rozwoju obszarów partnerstw.

Biorąc pod uwagę wnioski płynące z zebranych informacji z działalności Samorządu Województwa, jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa świętokrzyskiego, strony rządowej oraz partnerów społeczno-gospodarczych, którzy są odpowiedzialni za realizację poszczególnych przedsięwzięć wpisanych do *SRWŚ 2030+*, należy stwierdzić, że wszystkie z założonych celów *Strategii* są realizowane w ramach poszczególnych obszarów wsparcia.

Na tym etapie monitorowania *SRWŚ 2030+* skala środków zidentyfikowanych, jako wpisujące się w realizację *Strategii*, jest jeszcze zbyt mała, by mówić o ich regionalnym oddziaływaniu. Pierwsza tego rodzaju próba będzie możliwa najwcześniej w kolejnym *Raporcie*, gdy na odpowiednią skalę uruchomiony zostanie główny strumień środków z perspektywy finansowej 2021 – 2027. Do tego czasu prowadzona będzie stała obserwacja wszelkiego rodzaju uwarunkowań oraz monitoring sytuacji społeczno-gospodarczej.

Przeprowadzone analizy w ramach prac nad *Raportem* pozwalają na sformułowanie rekomendacji, które wskazują w szczególności na potrzebę:

- Wzmacniania świętokrzyskiej gospodarki, uwzględniającej regionalne potencjały, w tym inteligentne specjalizacje z uwzględnieniem tworzenia warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, innowacyjności i konkurencyjności firm z województwa świętokrzyskiego;

- Wspierania procesów współpracy i sieciowania przedsiębiorstw z sektora MŚP na rzecz tworzenia nowych, dobrze płatnych i trwałych miejsc pracy, pozwalających na ograniczanie migracji, szczególnie kadr wykwalifikowanych;
- Wsparcia działań na rzecz tworzenia i rozwoju terenów inwestycyjnych wzmacniających potencjał regionu do przyciągania nowych inwestycji;
- Wsparcia działań na rzecz tworzenia sprzyjających warunków do osiedlania się dla osób poszukujących miejsca do życia i pracy i pozostawania ludzi młodych w regionie, poprzez prowadzenie odpowiedniej polityki mieszkaniowej z naciskiem na kreowanie przyjaznego środowiska zamieszkania tj. poprawę jakości usług publicznych i dostępu do obiektów użyteczności publicznej z przygotowaną ofertą rekreacyjną, kulturalną, sportową i edukacyjną, wspieranie rodzicielstwa, opieki prenatalnej i poporodowej;
- Propagowania idei uczenia się przez całe życie w celu nabywania przez mieszkańców województwa nowych kompetencji i kwalifikacji zbieżnych z potrzebami regionalnej gospodarki;
- Zapewnienia wysokiej jakości infrastruktury i usług społecznych świadczonych na rzecz osób w trudnej sytuacji życiowej, zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym usług świadczonych na odległość, np. w formie teleopieki czy telemedycyny w związku ze zmianami demograficznymi, których efektem jest postępujący proces starzenia się społeczeństwa;
- Kontynuacji prac w zakresie zwiększania dostępności transportowej województwa poprzez budowę i modernizację sieci drogowej wszystkich kategorii oraz rozbudowę i modernizację sieci kolejowej, które wpłyną na wzmocnienie powiązań wewnętrznych i rozwijanie w województwie funkcji gospodarczych;
- Kontynuacji działań mających na celu wykorzystanie dostępnych źródeł wsparcia na rzecz rozwoju produkcji energii ze źródeł odnawialnych, co wpłynie na zwiększenie regionalnej samowystarczalności, a w konsekwencji zapewni bezpieczeństwo energetyczne;
- Ochrony, poprawy stanu powietrza, wód i gleb, co wiąże się z koniecznością podnoszenia standardów infrastruktury i gospodarki wodno-ściekowej oraz ochrony bioróżnorodności, która wpływa na jakość życia mieszkańców regionu;
- Prowadzenia działań związanych z ochroną i racjonalnym gospodarowaniem zasobami wodnymi oraz zapewnieniem bezpieczeństwa przeciwpowodziowego;
- Podnoszenia efektywności działań rozwojowych i zapewnienia aktywnej i trwałej współpracy w ramach partnerstw ponadlokalnych (samorządów gminnych oraz innych interesariuszy), co sprzyjać będzie realizacji projektów partnerskich;
- Poprawy mechanizmów współpracy pomiędzy organami administracji publicznej i innymi instytucjami, przy realizacji lokalnych polityk rozwoju.